

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÖÇ ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI (DİSİPLİNLERARASI)

SİYASAL İKTİDARIN GÖÇ HAKKINDAKİ SÖYLEMLERİNİN ÜLKE
HALKI ve GÖÇMENLER ÜSTÜNDEKİ ETKİLERİ: TÜRKİYE,
AVUSTURYA VE HOLLANDA KARŞILAŞTIRMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
FETHİYE AKGÜL

İSTANBUL 2024

T.C.
BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÖÇ ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI (DİSİPLİNLERARASI)

SIYASAL İKTİDARIN GÖÇ HAKKINDAKİ SÖYLEMLERİNİN ÜLKE
HALKI ve GÖÇMENLER ÜSTÜNDEKİ ETKİLERİ: TÜRKİYE,
AVUSTURYA VE HOLLANDA KARŞILAŞTIRMASI

YÜKSEK LİSANS TEZİ
FETHİYE AKGÜL

TEZ DANIŞMANI
Dr. Öğr. Üyesi SİNEM ERAY

İSTANBUL 2024

BAHÇEŞEHİR ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

...../...../.....

YÜKSEK LİSANS TEZ ONAY FORMU

Program Adı:	Göç Çalışmaları (Türkçe, Tezli)
Öğrencinin Adı Soyadı:	Fethiye AKGÜL
Tezin Adı:	Siyasal İktidarın Göç Hakkında Söylemlerinin Ülke Halkı ve Göçmenler Üstündeki Etkileri: Türkiye, Avusturya ve Hollanda Karşılaştırması
Tez Savunma Tarihi:	İSTANBUL 2024

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları yerine getirmiş olduğu Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından onaylanmıştır.

Doç. Dr. Yücel Batu SALMAN
Enstitü Müdürü

Bu Tez tarafımızca okunmuş, nitelik ve içerik açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak yeterli görülmüş ve kabul edilmiştir.

	Ünvanı, Adı Soyadı	İmza
Tez Danışmanı:	Dr. Öğr. Üyesi Sinem ERAY	
2. Üye (Kurum İçi):	Dr. Öğr. Üyesi Sevcan KURNAZ	
3. Üye (Kurum Dışı):	Dr. Öğr. Üyesi Selcen ALTINBAŞ UMUT	

Bu tezdeki tüm bilgilerin akademik kurallara ve etik ilkelere uygun olarak elde edildiğini ve sunulduğunu; ayrıca bu kuralların ve ilkelerin gerektirdiği şekilde, bu çalışmadan kaynaklanmayan bütün atıfları yaptığımı beyan ederim.

Ad, Soyad :

İmza :

ÖZET

SİYASAL İKTİDARIN GÖÇ HAKKINDA SÖYLEMLERİNİN ÜLKE HALKI VE GÖÇMENLER ÜSTÜNDEKİ ETKİLERİ: TÜRKİYE, AVUSTURYA VE HOLLANDA KARŞILAŞTIRMASI

Akgül, Fethiye

Göç Çalışmaları Yüksek Lisans Programı

Tez Danışmanı: Dr. Sinem Eray

Haziran 2024, 85 sayfa

Bu çalışma; Türkiye, Avusturya ve Hollanda’da bulunan siyasal iktidarların; mülteciler/göçmenler hakkındaki tutumlarını, söylemlerini, bu söylemlerin neticesinde ortaya çıkan göçmen politikalarını ve bu politikaların ülke halkı ve göçmenler üzerindeki etkilerini 2013 – 2023 yılları arasında karşılaştırmalı olarak incelemektedir.

Çalışma konusu kapsamında; düzenli ve düzensiz göç kavramları açıklanmakta, göç kavramının tarihsel gelişimi, nedenleri ve sonuçları hakkında bilgiler verilmekte, göç hareketliliğinin, göç alan çalışmaya konu ülkelere etkisi de incelenmektedir. Göç hareketliliğinin yerel halklar üzerinde meydana getirdiği milliyetçilik ve ırkçılık eğilimleri, bu eğilimlerden beslenen vaka ülkelerdeki siyasi ve kültürel milliyetçiliğin iktidar partilerinin propagandalarına ve söylemlerine etkileri hakkında incelemeler sunulmaktadır.

Yapılan bu çalışmanın ortaya çıkardığı veriler, analizler ve bulgular; bu konuda milliyetçiliğin farklı coğrafyalardaki ifade biçimleri ve göçmenler üzerindeki etkilerinin karmaşık doğasını vurgulamakta olup daha geniş ve esnek bir araştırmanın gerekliliğini desteklemektedir.

Anahtar Sözcükler: Göç, Göçmen, İktidar Partileri, Siyasi Söylem, Siyasi Görüş.

ABSTRACT

THE EFFECTS OF THE POLITICAL ADMINISTRATION'S DISCOURSES ON MIGRATION ON THE PEOPLE OF THE COUNTRY AND IMMIGRANTS: A COMPARISON OF TURKEY, AUSTRIA AND THE NETHERLANDS

Akgul, Fethiye

Master's Program in Migration Studies

Supervisor: Dr. Sinem Eray

June 2024, 85 pages

This study, titled "Political Powers in Türkiye, Austria, and the Netherlands" offers a unique comparative analysis. It delves into the attitudes and discourses about refugees and immigrants, the resulting immigration policies, and their effects on citizens and immigrants between 2013 and 2023.

Within the comprehensive scope of this study, the concepts of regular and irregular migration are not just explained but thoroughly examined. Information is given about the historical development of the concept of migration, its causes and consequences, and the effect of migration mobility on the countries subject to the study that receive migration is also examined. It meticulously examines the nationalism and racism tendencies that migration mobility creates on local people and the effects of political and cultural nationalism in the case of countries fed by these tendencies on the propaganda and discourses of the ruling parties, instilling confidence in the validity of our research.

The data, analysis, and findings of this study underscore the intricate nature of nationalism's expressions in diverse geographies and its effects on immigrants. They also advocate for the importance of broader and more flexible research, hinting at the potential for further insights and the need for continued investigation.

Keywords: Immigration, Immigrants, Ruling Parties, Political Discourse, Political Opinion.

TEŞEKKÜR

Bu uzun ve stresli çalışma yolculuğumun planlanmasında, araştırılmasında ve yürütülmesinde yoluma ışık tutan, bilgi ve birikimiyle bıkmadan, yüksek enerjisiyle hiçbir desteğini esirgemeyen, bilimsel temellerle çalışmamı şekillendiren sayın danışmanım, rehberim Dr. Öğr. Üyesi Sinem Eray'a; bu yolculukta en büyük motivasyon kaynağım değerli arkadaşlarım; Ali Osman Ünal, Nurgül Albayrak, İrem Balaban ve Ayşe İrem Sungar'a; çalışmamın başından itibaren bana inanan, güvenen güzel kardeşlerim Fatma Topal ve Ayşe Öztürk'e sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Fethiye AKGÜL

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiii
Bölüm 1: Giriş	1
1.1 Çalışmanın Konusu	5
1.2 Çalışmanın Amacı	5
1.3 Çalışmanın Önemi	6
1.4 Çalışmanın Soruları ve Hipotezleri	6
1.5 Çalışmanın Metodolojisi	7
1.6 Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları	8
Bölüm 2: Kavramsal Çerçeve	10
2.1 Göç Kavramı	10
2.1.1 Göç ve Düzensiz Göç	10
2.1.2 Dünyada Göçün Tarihsel Gelişimi	12
2.1.3 Dünya Üzerindeki Göçlerin Nedenleri ve Sonuçları	13
2.2 Göçün Hedef Ülkeleri ve Etkileri	15

2.2.1 Göçün Kadınlar ve Çocuklar Üstündeki Etkileri	18
2.2.2 Göçün İktidarlar Üstündeki Etkileri.....	19
2.3 Millet ve Milliyetçilik Kavramları	20
2.3.1 Millet	20
2.3.1.1 Millet ve Devlet İlişkisi	21
2.3.2 Milliyetçilik	21
2.3.2.1 Milliyetçilik ve Ulusculuğun Kökenleri	22
2.3.2.2 Milliyetçilik ve İdeoloji	22
2.3.2.3 Milliyetçilik ve Toplum	23
2.3.2.4 Irkçı Milliyetçilik	24
2.3.2.5 Siyasi Milliyetçilik	25
2.3.2.6 Kültürel Milliyetçilik	26
2.3.2.7 Sömürge Karşıtı Milliyetçilik	27
2.4 İktidar Söylemlerinin Ortaya Çıkışı	28
2.4.1 Söylemde Temel Kavramlar	29
2.4.1.1 Bağlam	29
2.4.1.2 Söylem Topluluğu	29
2.4.1.3 Söylem Analizi	29
2.4.1.4 İktidar ve İdeoloji	29
2.4.1.5 Metinlerarasılık	30
2.4.2 Eleştirel Söylem Analizi	30
2.4.2.1 Norman Fairclough: Eleştirel Söylem Analizi	30
2.4.2.2 Teun A. Van Dijk: Sosyo-Bilişsel Yaklaşım Söylem Analizi	31

2.4.3 Uluslararası İlişkiler Teorilerinde Söylem Analizi	32
2.4.3.1 Tıbbi ve Siyasi Söylem	33
2.4.3.2 Söylemde ‘Şeyleşme’ kavramı	33
2.4.3.3 Siyasi Söylem Analizi	35
Bölüm 3: İktidar Partilerinin Siyasal Görüşleri ve Göçmen Politikaları (Türkiye, Avusturya, Hollanda)	37
3.1 Türkiye	37
3.1.1 Türkiye’de İktidar Partinin Siyasal Görüşü	37
3.1.2 Türkiye’de İktidar Partisinin Göçmen Politikası	43
3.2 Avusturya	48
3.2.1 Avusturya’da İktidar Partisinin Siyasal Görüşü	48
3.2.2 Avusturya İktidar Partisinin Göçmen Politikası	50
3.3 Hollanda	52
3.3.1 Hollanda’da İktidar Partisinin Siyasal Görüşü	53
3.3.2 Hollanda İktidar Partisinin Göçmen Politikası	58
Bölüm 4: Siyasi Lider Söylemlerinin Ülke Halkı ve Göçmenler İçin Sonuçları ...	61
4.1 Literatür Taraması	61
4.2 Çalışmanın Modelinin Oluşturulması	63
4.3 Türkiye, Avusturya ve Hollanda Mülteci Verileri	66
4.4 Türkiye, Avusturya ve Hollanda İçin Bulgular ve Analiz	67
4.5 Türkiye, Avusturya ve Hollanda Nüfus Verilerinin Karşılaştırılması	68
4.5.1 Türkiye İçin Nüfus Verilerinin Karşılaştırılması	69
4.5.2 Avusturya İçin Nüfus Verilerinin Karşılaştırılması	69

4.5.3 Hollanda İçin Nüfus Verilerinin Karşılaştırılması	70
4.6 Türkiye, Avusturya ve Hollanda Kişi Başına Düşen Milli Gelir Verilerinin Karşılaştırılması	70
4.6.1 Türkiye’de Kişi Başına Düşen Milli Gelir Verileri	71
4.6.2 Avusturya Kişi Başına Düşen Milli Gelir Verileri	71
4.6.3 Hollanda Kişi Başına Düşen Milli Gelir Verileri	72
4.7 2013-2023 Türkiye, Avusturya ve Hollanda İktidar Partilerinin Genel Seçim Sonuç Şekilleri	72
4.7.1 Türkiye İktidar Partisinin Genel Seçim Sonuçları	73
4.7.2 Avusturya İktidar Partisinin Genel Seçim Sonuçları	74
4.7.3 Hollanda İktidar Partisinin Genel Seçim Sonuçları	75
4.8 Türkiye, Avusturya ve Hollanda Refah Seviyelerinin Karşılaştırılması	77
4.8.1 Türkiye Refah Seviyesi Uluslararası Parametrelerinin İncelenmesi	77
4.8.2 Avusturya Refah Seviyesi Uluslararası Parametrelerinin İncelenmesi	78
4.8.3 Hollanda Refah Seviyesi Uluslararası Parametrelerinin İncelenmesi	79
Bölüm 5: Sonuç	80
KAYNAKÇA	86

TABLÖLER LİSTESİ

TABLÖLER

Tablo 1 Türkiye, Avusturya ve Hollanda Mülteci Sayıları	66
Tablo 2 Türkiye, Avusturya ve Hollanda'nın Refah Seviyesi Karşılaştırması	77
Tablo 3 Türkiye'nin Legatum Refah Endeksi Sıralaması	77
Tablo 4 Avusturya'nın Legatum Refah Endeksi Sıralaması	78
Tablo 5 Hollanda'nın Legatum Refah Endeksi Sıralaması	79

ŞEKİLLER LİSTESİ

ŞEKİLLER

Şekil 1 Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler	45
Şekil 2 İkamet İzni İle Türkiye’de Bulunan Yabancıların Yıllara Göre Dağılımı	46
Şekil 3 Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı	46
Şekil 4 Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyruk Dağılımı	47
Şekil 5 Göçmen Nüfusunun Ülke Nüfusu ile Karşılaştırılması Türkiye	69
Şekil 6 Ülke Nüfusunun Göçmen Nüfus ile Karşılaştırılması Avusturya	69
Şekil 7 Ülke Nüfusunun Göçmen Nüfus ile Karşılaştırılması Hollanda	70
Şekil 8 Kişi Başına Düşen Gelirin Ülkedeki Göçmen Sayısı ile Karşılaştırılması Türkiye	71
Şekil 9 Kişi Başına Düşen Gelirin Ülkedeki Göçmen Sayısı ile Karşılaştırılması Avusturya	71
Şekil 10 Kişi Başına Düşen Gelirin Ülkedeki Göçmen Sayısı ile Karşılaştırılması Hollanda	72
Şekil 11 Türkiye İktidar Partisi’nin Genel Seçim Sonuçları	73
Şekil 12 Avusturya İktidar Partisi’nin Genel Seçim Sonuçları	74
Şekil 13 Hollanda İktidar Partisi’nin Genel Seçim Sonuçları	75

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AfD	Alternative für Deutschland (Almanya için Alternatif Partisi)
Ak Parti	Adalet ve Kalkınma Partisi
ANAP	Anavatan Partisi
BM	Birleşmiş Milletler
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek (Hollanda İstatistik Bürosu)
CDA	Christen Democratisch Appel (Hristiyan Demokratik Çağrısı)
DGM	Devlet Güvenlik Mahkemesi
DYP	Doğru Yol Partisi
FP	Fazilet Partisi
FPÖ	Freiheitliche Partei Österreichs (Avusturya Özgürlük Partisi)
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GYK	Geçici Koruma Yönetmeliği
IND	Immigratie en Naturalisatiedienst (Hollanda Göç ve Vatandaşlık Hiz.)
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi
MNP	Milli Nizam Partisi
MÜSİAD	Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği
MSP	Milli Selamet Partisi
ÖVP	Österreichische Volkspartei Partei (Avusturya Halk Partisi)
PvdA	Partij van de Arbeid (Hollanda'da İşçi Partisi)
RP	Refah Partisi

SIS	Schengen Information System (Schengen Bilgi Sistemi)
SP	Saadet Partisi
TDK	Türk Dil Kurumu
VIS	Visa Information System (Eurodac ve Vize Bilgi Sistemi)
VVD	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie (Hollanda Özgürlük ve Demokrasi Partisi)

Bölüm 1

Giriş

Göç kavramı; farklı bilim dallarının, farklı tanımlamalarıyla karşımıza çıkan bir kavramdır. Göç, insanlık tarihi kadar eski bir kavram olup yüzyıllar boyunca yaşanan; toplumları şekillendirirken ve demografik yapıyı oluştururken etkin bir rolü vardır.

Eski dilde hicret kavramıyla açıklanmakta olan göç (Zaim, 2006: s.327), TDK sözlüğü ve onuncu kalkınma planında (2014) bireylerin veya grupların ekonomik, sosyal veya politik nedenlerle bir ülkeden diğerine hareketi olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir tanımlamada ise insanın yaşadığı coğrafyayı terk ederek yeni bir yere geçici ya da kalıcı olarak taşınması fikri olarak ifade edilmektedir (Türkyılmaz, 1998: s.2). Çiçekli (2013: s.3940) tarafından bir kişinin ülke içinde bir yerden başka bir yere taşınması veya uluslararası bir sınırı geçmesi sonucu oluşan nüfus hareketi olarak açıklanmaktadır. Ortaya çıkardığı sonuçlarıyla göç, coğrafi konumun değişmesi sürecinde ekonomik, kültürel, sosyal ve politik yönleriyle toplumsal yapıyı değiştiren bir nüfus hareketi olarak tanımlanmaktadır (Özer, 2004: s.11).

Tüm bu tanımlardan yola çıkarak genel anlamıyla göç tanımlanacak olursa; insanların ya da toplulukların siyasi, ekonomik ya da sosyal gerekçelerle göç edecekleri yeri bir cazibe merkezi olarak değerlendirmesi ya da göç etmek istedikleri yerden başka bir yere kaçış sebebi olarak görmeleri dolayısıyla bulundukları coğrafyayı geçici ya da kalıcı olarak terk etmeleri olarak ifade edilebilmektedir.

Göçün arkasında yatan nedenler çoğu zaman karmaşıktır. Genellikle göç yaşanmasında etkili olan sebepler: göç edilen coğrafyadaki cazip koşullar ya da yaşanılan coğrafyadaki olumsuz koşullardan uzaklaşma eğilimidir. Bu eğilime neden olan durumlar kısaca itme ve çekme faktörleri olarak tanımlanmaktadır. İtme faktörleri, insanları yaşamaya devam ettiği yerlerden ayrılmaya iten olumsuz koşullardır. Örneğin; işsizlik, kişi başına düşen millî gelirin düşüklüğü, yoksulluk, yaşanılan bölgedeki iklim koşulları (sürekli yağmur yağan bölgeler ya da hiç yağış almayan kurak çöl ikliminin bulunduğu bölgeler gibi...) savaş veya doğal afetler bu faktörlerin başında yer almaktadır. Çekme faktörleri ise insanları belirli bir bölgeye çeken olumlu koşullardır; daha iyi iş olanakları, eğitim imkanları, daha güvenli bir yaşam, daha özgür bir yaşam ya da refah seviyesi daha yüksek bir yaşam gibi örneklerle ifade edilebilmektedir.

Göç, göç eden kişiler ve göçün gerçekleştiği toplumlar için önemli etkilere sahip olan bir kavramdır. Göç eden bireyler için yeni bir kültüre uyum sağlama, dil engelleri, sosyal entegrasyon, göç edilen yeni coğrafyaya ya da iklime adaptasyon gibi zorluklara sebep olabilmekle birlikte; aynı zamanda göç alan toplumlar için de ekonomik, sosyal ve kültürel değişimlere neden olmakta ve göç alan ülkelerin demografik yapısını etkileyerek göç edenleri istenmeyen kişi haline getirmektedir (Ulukan, 2013: s.32).

Göçün etkileri sıralanacak olursa: Ekonomik açıdan; Göç hem göç edenlerin hem de hedef bölgelerin ekonomisini etkilemektedir. Göç edenler, daha iyi iş imkanları aramak veya daha iyi yaşam koşullarına erişmek için hareket ederler. Bu da kaynakların dağılımını değiştirerek ve işgücü piyasasını etkilemektedir. Aynı zamanda, hedef bölgelerdeki işgücü arzını artırmakta veya azaltmaktadır. Buna bağlı olarak ücretlerde ve fiyatlarda dalgalanmalara neden olmaktadır. Sosyal açıdan; Göç, içerik ve nitelik olarak toplumların demografik yapısını değiştirir (Ünal, 2014: s.65). Yeni gelenler, yerel toplumlarla etkileşime girer ve çeşitli kültürel yapıların, dil ve geleneklerin birbirleriyle etkileşime girmesine neden olmaktadır. Bu durum, bazı entegrasyon ve uyum zorluklarına yol açmaktadır. Ayrıca, göç edenlerin aileleri ve toplulukları arasında da sosyal bağları etkilemektedir. Kültürel açıdan; Göç, kültürel alışverişi arttırmaktadır. Göç edenler, kendi kültürlerini yeni yerlerine taşıırken, aynı zamanda yeni kültürel unsurları da benimsemektedirler. Bu, yerel kültürlerin zenginleşmesine ve değişmesine katkıda bulunmaktadır. Ancak, bu süreç bazen kültürel gerilimlere veya ayrılıklara da neden olmaktadır. Politik açıdan; Göç, politik tartışmalara ve değişikliklere sebep olmaktadır. Hükümetler, göç politikalarını belirlerken vatandaşlık, vize politikaları, sığınma ve mülteci kabulü gibi konularda çeşitli politika değişiklikleri yapmaktadır. Göç, aynı zamanda küresel politik etkilere de yol açabilmekte, özellikle de göçmenlerin kaynaklara erişimi veya politik temsil talepleriyle ilgili bir problem olduğunda gerilimi artırmaktadır (Çakır, 2013: s.107). Çevresel açıdan; Büyük göç dalgaları, kaynakların kullanımı ve çevresel etkiler açısından önemsenmektedir. Yoğun göç; su, gıda ve enerji gibi kaynakların tüketimine sebep olarak, altyapı işlevselliğine baskı yapmaktadır. Ayrıca, göç edenlerin yeni yerleşim alanlarına çevresel etkileri de dikkate alınmalıdır.

Bu etkiler, göçün karmaşıklığını yansıtmakta ve her göç hareketinin farklı sosyo-ekonomik koşullar altında farklı sonuçlara yol açabileceğini göstermektedir (Yılmaz, 2014: s.1694).

Göçlerin yarattığı en büyük etki, geldikleri ülkelerde tek çatı altında yaşamaya alışan milletten insanlara karşıdır. Millet; en genel anlamıyla bir ülkenin, bir devletin vatandaşlarının kültür, dil ve ülkü ile birbirine bağlılığını ifade etmek için kullanılan tanımdır (Heyd, 1980: s.44). Genellikle aynı kültürel, tarihi, coğrafi kökene sahip; aynı dili konuşan insanların oluşturduğu topluluktur. Millet, ortak bir kimlik ve ortak değerler üzerine kurulan bir toplumdur. Bu kimlik ve değerler: dil, gelenekler, inançlar, tarih ve coğrafya gibi unsurlardır. Sosyal, siyasi ve kültürel etmenler de milletin niteliğini tanımlamada etkilidir.

Millet, etnik ve kültürel açıdan tanımlanacak olursa; belirli bir coğrafi bölgede ya da ülkede yaşayan, ortak bir kültüre, geleneğe ve göreneğe sahip insanların oluşturduğu topluluktur. Millet, siyasi anlamda tanımlanacak olursa; bir ülkenin vatandaşlarının oluşturduğu topluluktur. Belirli bir ulusun bütününe temsil eden siyasi bir anlayıştır (İzzet, 1969: s.15). Millet, toplumsal anlamda tanımlanacak olursa; belirli bir toplumu oluşturan insanları ya da halkı tanımlamak için kullanılan tanımdır. Bu durumlarda çoğu zaman ulusal kimlik ve toplumsal bütünlük söz konusudur.

Aniden ve kontrolsüz bir biçimde dünya üzerindeki ülkelere yayılan göçmenler, kendi kimliklerini korumakta zorluk yaşamakta; ayrıca uzun yıllar kalacakları topraklarda da asimilasyona direnmenin zorluklarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Geldikleri ülkelerdeki dağılıma göre vatandaşların çoğunluğunda ya da bir kısmında oluşan yoğun milliyetçi duygular ile yüz yüze gelmektedir.

Milliyetçilik: Bir ulusun veya milletin bağımsızlığını, çıkarlarını, kültürünü, kimliğini savunma ve koruma fikri ya da hareketidir. Bir milletin birliğine, beraberliğine, bağımsızlığına dayanmaktadır. Çok farklı şekillerde ortaya çıkan, çeşitli akımları bünyesinde barındıran bir kavramdır. Milliyetçilik, ulusal kimliğe dayanır. Yani bir ulusun kültürüne ve tarihine fazlasıyla önem vermektedir. Ayrıca bu ulusun diline, geleneklerine, göreneklerine ve kültürel yapısına sahip çıkarmaktadır. Milliyetçilik bağımsızlığa dayanır yani bir ulusun geleceğini yine o ulusun kendisinin belirlemesi gerektiğini savunmaktadır (Bilge, 1966: s.246). Bağımsızlık dış müdahalelere kapalı olma şeklinde kendini gösteren bir durumdur. Milliyetçilik

toplumsal birlik ve dayanışmaya dayanır. Yani bir ulusun vatandaşları arasında birlik, beraberlik ve dayanışma olması gerektiğine inanmaktadır. Bu ortak amaç ya da çıkarlar doğrultusunda halk bir araya getirilerek birlik ve beraberlik sağlanır. Milliyetçilik, ulusal çıkarların korunmasını hedefler ve bir ulusun çıkarlarını korumayı, o ulusun refah seviyesini korumayı hatta o ulusu ileriye taşımayı amaçlamaktadır. Ekonomik kalkınma, siyasi istikrar, milli değerler, ulusal güvenlik vb. konular üzerinde yoğunlaştığı kavramlardır.

Birçok nedenle meydana gelen göç hareketlerinin devamında, göçmenlerin ulaştıkları ülkeler; devletlerarası anlaşmalar, uluslararası protokoller, insan hakları bağlamı ya da ihtiyaçlar doğrultusunda bu göçleri kabul etmek zorunda kalmaktadır. Bunun sonucunda göçmenleri halka kabul ettirmek ve topluma entegrasyonlarını kolaylaştırmak için iktidar sahipleri çeşitli söylemlere başvururlar. Söylem bir konuyu, bir ideolojiyi ya da bir düşünceyi ifade etmek; detaylı olarak açıklamak, bir durum hakkında belirli bir görüşü ya da farklı bir bakış açısını ifade etmek için kullanılan dil ve iletişim biçimidir (Punch, 2011: s.214). Dilin ve iletişimin etkili bir türü olan söylem; insanların duygu, düşünce, inanç ve değerlerini ifade etmeleri için kullanılan toplumsal, kültürel ve siyasi bağlantıları olan bir kavramdır. Bir toplulukta, belirli bir konu veya ideoloji hakkında ortak bir düşünce sistemi ya da ortak bir inanç oluşturmak için kullanılan söylem; insanların duygularını, düşüncelerini, değerlerini ifade etmek için de kullanılır. Siyasette ise siyasi bir görüşü halka dayatmak veya halkı etkilemek için kullanılmaktadır (Ercan ve Marsh, 2016: s.417) ve söylemde kelime seçimi, iletişim stratejisi, dil bilgisi önemlidir.

Tüm bu tanımlar bir araya gelecek olursa, İkinci Dünya Savaşı'na kadar olan süreçte daha homojen toplumlara sahip olan Avrupa ülkeleri, 1950'li yıllar itibarıyla Avrupa dışından gelen göç hareketleri ve sığınma talepleriyle bağlantılı olarak ulusal ve dini açıdan farklı milletlerle karşılaşmaktadırlar.

Bu farklı milletlerle karşılaşmanın sonucunda ortaya çıkan çok kültürlü yaşam beraberinde birçok sosyokültürel soruna da sebep olmaktadır. Örneğin farklı kültürleri, dinleri ve yaşam tarzlarını temsil eden bu yeni göçmenlerin ya da sığınmacıların, göçtükleri ya da sığındıkları ülkelerde kendi kültürel ve dini değerlerine göre yaşama arzuları laiklik ya da düşünce özgürlüğü gibi alanlarda birtakım yeni tartışmalara sebebiyet vermektedir. Göçmenlerin kültürel değerlerinin göçtükleri ev sahibi toplumlardaki değerlerle uyumlu olup olmadığı, olmayan kültürel uyumun nasıl

sağlanacağı konusu, toplumda yaşayan kişiler arasında tartışma konusu olmaktadır. Bazı düşünürler, bilim insanları ve siyasetçiler göç yoluyla yeni bir alt sınıfın oluşmaya başladığını, bu oluşumun ekonomik dengesizlikler oluşturması dolayısıyla suç oranlarının artmasına ve toplumsal refahın zedelenmesine zemin hazırlayacağını savunmaktadır. Göçmen sayısındaki düzensiz artışın suç oranına etkisini araştıran çalışmaların varlığı, göçmen karşıtı politikaların argümanı ve dokümanı olarak kullanılmaktadır (Stowell & Martinez, 2007: s.565). Göçmenlerin doğup büyüdüğü ülkelerin kültürlerine, göçtükleri ülkelerin kültürlerinden daha çok önem verdikleri görülür ve göçmenlerin vatandaşlık statüleri tam anlamıyla tanımlanmaz. Ülke siyasi liderlerinin söylemleri de ülke toplumlarının göçmenleri kabul edip etmemeleri konusunda oldukça etkilidir. Çünkü söylem, güçlü olan grupların elinde etkili bir silahtır ve söylemsel kontrol egemen olmanın temel aracıdır. Bu çalışmada da siyasi iktidarların söylemlerinin ülke halkı, göçmenler ve iktidar partinin ideolojisinin devamı açısından sonuçları ortaya konulmaktadır. Bu bağlamda;

1.1 Çalışmanın Konusu

Siyasal İktidarın Göç Hakkındaki Söylemlerinin Ülke Halkı ve Göçmenler Üstündeki Etkilerinin; Türkiye, Avusturya ve Hollanda'da kavramlar, politik söylemler, şekiller, elde edilen veriler doğrultusunda açıklanmasıdır.

1.2 Çalışmanın Amacı

Siyasal iktidarların söylemlerinin ülke halkı, göçmenler ve siyasi partinin ideolojisinin devamı açısından sonuçlarını ortaya koymaktır. Bu amaçla siyasi iktidarların göçmenlere ve halka yönelik söylemlerinin toplumda oluşturacağı etkilerden bahsedilecektir. Bu etkilere kısaca değinilirse; siyasi liderlerin göçmenler hakkındaki olumlu ya da olumsuz söylemleri halkın göçmenlere karşı tutumunun belirlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Olumsuz söylemler göçmenlere yönelik ayrımcılığı ve önyargıyı etkilerken olumlu söylemler ise göçmenlerin toplumsal kabulünü ve topluma adaptasyonu hızlandırmaktadır. Toplumda göçmenlere yönelik tutumun belirlenmesi ise bu ülkenin liderlerinin siyasi politikalarını belirlemede önemli bir rol oynamaktadır. Siyasi liderler ya da hükümetler göçmenlerin halka entegrasyonuna göre politikalar belirleyebilmekte ya da mevcut politikalarını göçmenlerin durumuna göre değiştirebilmektedir. Siyasi arenadaki bu tutumlar ise o

ülkenin uluslararası arenadaki pozisyonunu etkilemektedir. Ülkenin göçmen siyasetine göre ülkenin dış politikası belirlenir. Olumsuz bir söylem diğer ülkelerle gerilime neden olurken olumlu söylem ise uluslararası iş birliğini artırmaktadır. Tüm bu siyasi alanda oluşan etkileşimler ise mevcut ülkede yaşayan seçmenlerin davranışlarını ya da seçimlerde kullanacağı oyu etkilemektedir. O ülkenin vatandaşları, göçmenlere yönelik olumlu ya da olumsuz söylemler dolayısıyla herhangi bir siyasi partiyi destekleme ya da siyasi partiden uzaklaşma eğiliminde bulunmaktadır. Dolayısıyla siyasal iktidarların göçmenlere ve halka yönelik söylemleri hem yurtiçi hem de yurtdışı kapsamında önemli etkilere sahiptir ve göçmenlerin yaşamları üzerinde doğrudan, göçmenlerin bulunduğu ülkelerin halkları ve bu halkları yöneten siyasetçiler üzerinde dolaylı olarak etkili olmaktadır.

1.3 Çalışmanın Önemi

Çalışma sonucunda göçmenler ve sığınmacılar hakkında oluşan olumsuz algının sebebinin siyasal iktidarın söylemleri mi yoksa göçmenlerin adaptasyon sorunları mı olduğu ortaya konulacaktır. Bu durumun üç ülkede de farklılık gösterdiği ön görülmektedir. Bu sebeple siyasal iktidarların söylem analizinin yapılmasının bu ülkelere belirli aralıklarla giren göçmen sayıları ile ilgili veriler ve bilgiler paylaşılacaktır. Sonrasında bu süreçlerde ülkelerdeki suç oranı artış miktarları ve kişi başına düşen milli gelirdeki azalma yüzdeleri ortaya konulacaktır. Bu şekilde siyasal iktidarların söylemlerinin toplumsal yapıya olan etkileri ortaya konulmaya çalışılacaktır.

1.4 Çalışmanın Soruları ve Hipotezleri

Buraya kadar edinilen bilgiler ışığında aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır. Akabinde bu sonuçlar üç ülke için karşılaştırılacaktır.

- i. Siyasal iktidarın göç hakkında söylemlerinin ülke halkı açısından sonuçları nelerdir?
- ii. Siyasi iktidarın göç hakkında söylemlerinin göçmenler açısından sonuçları nelerdir?
- iii. Siyasal iktidarın göç hakkında söylemlerinin iktidar partinin oylarına etkisi ne boyuttadır?

Çalışmanın yapılaş amacına uygun olarak 6 adet hipotez oluşturulmuştur.

H₁: Göçmenlere pozitif ve insan haklarına saygılı yaklaşan hükümet politikaları, göçmenlere olumsuz yaklaşımı azaltır ve entegrasyonunu hızlandırır.

H₂: Türkiye'de esnek göç politikaları uygulanması ekonomiyi olumsuz yönde etkiler.

H₃: Göçmenlerin çeşitli kültürel yapılaraya sahip olması toplumdaki çokkültürlü yapıyı güçlendirir.

H₄: Göçmenlerin iş gücüne katılımı ekonomik büyümeyi artırır.

H₅: Ülkedeki göçmen sayısının fazla olması sosyal hizmetler ve altyapı açısından olumsuz etkilere sahiptir.

H₆: Göçmen sayısının artması toplumsal hizmetlerin kalitesini düşürür.

1.5 Çalışmanın Metodolojisi

Bu çalışma, mültecilerin/göçmenlerin ve mülteci krizinin siyasi söylemde araçsallaştırılmasını incelemekte ve parti söylemleri çerçevesinde mülteci krizi öncesi ve sonrası toplum içindeki vakaları karşılaştırmaktadır. Popülizm, güvenlikleştirme, Avrupa şüpheciliği, yabancı düşmanlığı ve İslamofobi iddialarıyla mültecilerin ve mülteci krizinin parti manifestolarında nasıl yer aldığını ortaya koymaktadır. Bunun için Türkiye, Avusturya ve Hollanda da 2013-2023 yılları arasında iktidarı kazanmış partilerin seçim verilerinden ve parti politikalarında göç ve göçmenler hakkında yer alan basına yansıyan açıklamaları incelenmektedir. Türkiye için TÜİK verilerinden, Avusturya ve Hollanda için European Parliament seçim verilerinden ve üç ülke içinde Legatum Refah Endeksi Sıralaması verilerinden faydalanılmaktadır. Parti liderlerinin bildirilerinde sözlük yöntemine dayanan karşılaştırmalı veri analizi kullanılmış ve nitel çalışma yapılmıştır. Her üç ülkede de güvenlikleştirme, Avrupa şüpheciliği, toplumdan dışlama (ötekileştirme) ve ekonomik bağlantılar ile göçmen ilişkisi ön plandadır. Niteliksel analizi İslamofobi, popülizm, güvenlikleştirme, ekonomik bağdaştırma ve göç arasındaki bağlantıları vurgulanmaktadır.

Bu nedenle bu bölümde öncelikle bu üç ülkedeki vakaların nasıl seçildiği, içerikleri ve vaka analizinin nasıl yapıldığına ilişkin metodolojik bir açıklama sunulur.

1.6. Çalışmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Çalışma öncelikle üç ülke ile sınırlıdır. Bu üç ülkenin seçilmesinin amacı Avusturya ve Hollanda gibi ülkelerde iktidar partilerinin Avrupa Birliği'ne üye ülkelerden olması göçmenler/mültecilere karşı aşırı milliyetçi söylemlerde bulunması açısından birbirine yakın politikalara sahip ülkeler olması; Türkiye'nin ise hem Avrupa Birliği dışından bir ülke olması, hem de göçmenler/ mültecilere karşı daha ılımlı politikalar üretmesi ve yapıcı söylemlerde bulunması karşılaştırma açısından uygun bir örnekleme olduğunu göstermektedir. Bu ülkelere giren göçmen sayısı ve sayının 2013-2023 yılları arasındaki etkileri incelenecektir. Bu bağlamda, çalışmada bu tarihler arasındaki veriler ve söylemler analiz edilecektir.

Bu araştırma, milliyetçiliğin farklı coğrafyalardaki söylem şekillerinin ve göçmenler üzerindeki etkilerinin karmaşık doğasını ortaya koymayı amaçlamakta ve bu konuda daha geniş bir anlayış daha esnek bir araştırma yaklaşımının gerekliliğini vurgulamayı amaçlamaktadır. Bu hem akademi için hem de politika için önemli sonuçlar doğuracak ve milliyetçilik ile göç arasındaki ilişkiyi anlamada yeni yollar açacaktır.

Genel olarak değerlendirildiğinde göçmenlere karşı bir güvensizlik söz konusudur. Bu güvensizliğin temelini ne oluşturmaktadır? Politik söylemler; bu güvensizliği ne ölçüde etkilemektedir ve toplumun algısını değiştirmede ne derece etkilidir? Siyasetçilerin ve medyanın etkisi bu durumu hangi yönde etkilemektedir? Bu gibi noktalarda söylem analizleri son derece önemlidir.

Literatürde bu doğrultuda göçmenler için sarf edilen söylemlerin önemli olduğu kabul edilmekle birlikte, söylem analizinin doğru yapılmasının gerekliliği önem taşımaktadır. Literatürdeki veriler söylem bağlamında değerlendirildiğinde, bir bölümünün siyasi söyleme bir bölümünün ise medya söylemine dayandığı gözlemlenmektedir.

Bu çalışma, ele alınan üç ülkenin göç ve göçmen politikalarına ya da ülkedeki siyasilerin milliyetçi söylemlerinin politikadaki yerine değil de bazı siyasilerin bu durumu seçim yolculuğunda propaganda aracı olarak kullanmasına ve bu durumun toplum üzerindeki etkilerine değinilecektir. Bu doğrultuda; Hollanda, Avusturya ve Türkiye örnekleri değerlendirilecek, göç üzerine yönelik siyasi liderlerin söylemleri

karşılaştırmalı olarak ele alınacaktır. Ayrıca göçmenler üzerine yapılan bu söylemlerin toplumsal algıyı ne yönde etkilediği değerlendirilecektir.

Üç ülkede de göçmenler üzerine yapılan siyasi söylemlerin ortak noktaları ele alınarak, göç-söylem literatürüne karşılaştırmalı bir bakış açısıyla katkı sağlanacaktır. Araştırmanın teorik çerçevesi iktidarların göç hakkındaki söylemlerinin analizi, araştırma yöntemi ise söylem yasaları aracılığı ile eşitsiz güç ilişkileri ve ideolojilerin üretilmesine odaklanan eleştirel söylem analizidir.

Araştırmanın zorlukları kısmında Türkiye’de göçmenlerle ilgili bazı verilerin basın ve yayın organları ile paylaşılmamış olması ve bazı verileri (Göçmen sayılarının suç oranlarına etkisi, kayıt dışı göçmen sayıları, yasadışı çalıştırılan göçmen sayıları) kamuya açmamış olması araştırmayı sınırlamaktadır. Elde edilen bazı verilerin toplumun huzursuzluğuna neden olabileceği öngörülerek erişim engeli ya da yayın yasağı getirilmesi çalışmanın sürdürülebilirliğini zorlaştırmıştır.

Çalışma beş bölümden oluşacaktır. Birinci bölümde temel kavramlar; göç, millet ve milliyetçilik, söylem kavramları açıklanacaktır. İkinci bölümde, iktidar partilerinin siyasal görüşleri, göçmen politikaları ele alınacak ve ülke liderlerinin milliyetçi düşünceleri açıklanacaktır. Milliyetçilik söylemleri ile öne çıkan liderler ele alınarak bu liderler detaylı bir şekilde incelenecektir. Üçüncü bölümde ise İktidar partilerinin siyasal görüşleri ve göçmen politikaları açıklanacaktır. Dördüncü bölümde siyasi lider söylemlerinin ülke halkı ve göçmenler için sonuçları, literatür taraması, çalışma modelinin oluşturulması, bulgular ve analizi, verileri karşılaştırılarak incelenecektir. Sonuç bölümünde ise Hollanda, Avusturya ve Türkiye’de göçmenlerle ilgili milliyetçi söylemlerin göçmenler ve halk üzerindeki etkilerinin analizleri yapılarak, üç ülke üzerinden bu söylemlerin ortak ve farklı yönleri ortaya çıkartılacaktır.

Bölüm 2

Kavramsal Çerçeve

2.1 Göç Kavramı

İnsanlık tarihi kadar eski bir kavram olan göç, insanlığın ilerlemesine olumlu ya da olumsuz yönleriyle etkisi olan anlaşılması derin ve zor bir kavramdır. Ülkelerin oluşumlarını oluşturan toplumların göç hareketidir (Işık, 2016: s.8). Farklı tanımlarla, farklı bilim dallarının ortaya koyduğu çalışmalarla, eski dilde hicret terimiyle tanımlanan göç kavramı (Zaim, 2006: s.327) günümüzde ise, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde; toplumsal, siyasi ve ekonomik nedenlerle kişi veya grupların bir ülkeden farklı bir ülkeye, bulundukları yerleşik düzenden farklı bir yerleşik düzene hareket etmesi olarak tanımlanmaktadır. Başka bir tanımlamada ise şahısların; bulundukları coğrafi yeri, kendilerine ait nedenlerle geçici ya da sürekli olarak oturmak düşüncesiyle terk ederek farklı bir mekâna yerleşmesi (Türkyılmaz, 1998: s.2) şeklinde ifade edilmektedir. Çiçekli, göçü, şahıs ya da kitlenin, bulunduğu topraklar içinde bir yerden bir yere gitmesi ya da yaşadığı sınırları geçmesi, zamanına ve sebebine bakılmadan yer değiştirmesi sonucunda ortaya çıkan nüfus hareketliliği olarak tanımlanmaktadır (Çiçekli, 2013: s.3940). Ortaya çıkardığı sonuçlarıyla göç, coğrafi yer değiştirme sürecinin sosyal, kültürel, siyasi ve ekonomik taraflarıyla toplumun yapısını değiştiren nüfus hareketi olarak da tanımlanmaktadır (Özer, 2004: s.11).

2.1.1 Göç ve düzensiz göç. Göç, insanların ya da kitlelerin sosyolojik, siyasi ya da ekonomik nedenlerle yaşadıkları yerleri terk ederek başka coğrafi bölgelere taşınmasıdır. Göç kavramı 19. yy.'da anlaşılmaya başlanmıştır (Khalaf, 2019: 106). Göç farklı başlıklar altında tanımlanır, insanların kendi topları içindeki yer değişimine “iç göç”, insanların bulundukları ülkeden başka ülkelere hareketine “dış göç” denilmektedir, günümüzde ise “dış göç” terimi uluslararası göç olarak tabir edilmektedir. İnsanların varoluşundan itibaren sahip oldukları rahat yaşam istekleri onları zorunlu veya gönüllü olarak yer değişimlerine yönlendirir. Bazen bireylerin kendi istekleri, bazen baskı ve zorunlu halleri onların bulundukları yerlerden ayrılıp, başka yerleşim yerlerine göçmelerine neden olmaktadır. Aksoy'da (2012: s. 194-195) göçün nedenlerini; ekonomik, iklim, siyasi, emekli göçü, eğitim ve beyin göçü olarak

altı bölüme ayırmaktadır. Bundan dolayı göç hareketliliklerinin birden fazla nedene bağlı olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Düzensiz göç/yasadışı göç kavramları ise varlıklı ülkeler ya da odak ülkeler (Sassen: 1998; 1999) ve milletlerarası yapılar tarafından kullanılmaktadır. Anlamsal çağrışımlarını analiz etmek için bu kavramların güçlü siyasi aktörler tarafından kullanıldığı siyasi iklimi de anlamak gerekmektedir.

Düzensiz göç, çeşitli yasa dışı faaliyetleri içerdiğinden, göçmenlerin belge ve kayıtlarının bir ölçüde eksik olması, dolayısıyla düzensiz göçmenlerin devlet tarafından tam olarak anlaşılamaması, onların görünmez olmaları anlamını da beraberinde getirmektedir. Bu durumda bu kişilere ve bu kişilerden dolayı doğabilecek risklere karşı önceden öngörerek önlem almak gerekmektedir. Örnek verilirse; AB'deki düzensiz göçmen sayısının 3 milyon olduğu düşünülmekte ancak bunların kesin sayısı bilinmemektedir (Broeders, 2007) ve bunu tahmin etmeye yönelik çeşitli çalışmalar yapılmaya devam etmektedir (örn. Kovacheva ve Vogel, 2009; Vogel 2009). Bazı yazarlar (Cornelius ve diğerleri, 2004; Freeman, 1998; Guiraudon, 2001) “tüm uğraşlara rağmen Avrupa'ya insan akışının kontrol edilemediğini” ileri sürerek Avrupa'nın sınırlarının kontrolünü kaybettiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda göç, ülkelerin ulusal egemenliğini ve Avrupa Birliği'nin varlığını tehlikeye sokan bir faktör olarak değerlendirilmektedir.

Düzensiz göçün, milli birliği ve varlığı tehdit ettiği düşünülerek, ülkelerin düzensiz göçü mücadele edilmesi gereken önemli bir unsur olarak değerlendirilmesine zemin hazırlanır. Bu tehlikeli alt fikre dayanarak, eski dünyanın tüm sınırlarında güçlü bir “güvenlikleştirme” uygulanmaktadır (Buzan ve Weaver, 2009; Huysmans, 2000). AB'nin dış sınırları kontrol uygulamaları açısından oldukça ileri bir düzeye ulaşmıştır. Günümüze baktığımız zaman sınır kontrolü ulusal sınırları aşarak fiziksel sınırların ve ülke büyüklüğünün çok ötesine geçen bir kontrol oyunu haline gelmiştir (Guiraudon, 2001). Bu kontrollerin geniş alana yayılması, derinleştirilmesi ve genişletilmesi çerçevesinde, iç göçün izlenmesine ve insanların sınır ötesi hareketlerinin kontrol edilmesine yönelik yeni teknolojiler ve gözetim mekanizmaları sürekli olarak ortaya çıkmaktadır. AB genelinde *Schengen Bilgi Sistemi* (SIS), *Eurodac* ve *Vize Bilgi Sistemi* (VIS) gibi elektronik gözetim sistemleri kuruludur. Engbersen (2001), Fortress Europe projesini bir panoptikonun adım adım inşası olarak görmektedir.

Engbersen, gözetlemenin amacının davranışı düzeltmek değil, dışlamak olduğunu dile getirir; Avrupa Panoptikonu bir dışlama fabrikası olarak tasarlanmıştır. Burada yer alan dışlama stratejisi, düzensiz göçmenlerin ve onlara yardım eden barınma evlerinin ve işverenlerin gayri meşrulaştırılmasına ve “suçlulaştırılmasına” dayanmaktadır. Özetle, yasadışı ve düzensiz göç kavramlarının (risk, iç ve dış kontrol, gözetim, denetim ve dışlama temalarıyla) dolaşıma girdiği siyasi ortam, şu çağrışımları içeren kavram ve söylemlerle ilişkilidir: yasadışı sayılması, düzensiz, düzeni tehlikeye sokan, düzene layık olmayan telaffuzlarla meşrulaştırılmakta ve tekrar gündeme getirilmektedir (Demircan, 2019: s.2049).

Oysaki “yasadışılık tıpkı vatandaşlık gibi hukuki bir statüdür” (De Genova, 2002: s.422). Hukuki bir statü olarak gayrimeşruluk, birey ile devlet arasındaki bir çeşit ilişki biçimidir. Bu doğal ya da bilgiye dayalı bir durum değil, hukuk sisteminin ve hakim gücün yasada yer alan tanımının oluşturduğu değişken kurallara dayanan bir durum olarak görülmektedir.

Öte yandan De Genova (2002), Rittersberger-Tılıç'ın (2015) tespit ettiği gibi, yasadışı göçmenleri incelemek ile yasadışı statüden kaynaklanan yasadışılığı ve sınır dışı edilebilirliği incelemek arasında dikkatli bir ayrım yapmak önem taşımaktadır. Yasadışılığın sabit bir durum olduğu algısını kırmak için öncelikle göçmenlerin yasa dışı olma koşullarının göç yasalarına göre değişkenlik gösterdiğini anlamak gerekmektedir. Üstelik, yasal kurallara aykırı bir şekilde farklı ülkelere giren veya yakalanan göçmenlere yönelik kamuoyunun tüm tutumlarının olumsuz olma eğiliminde olmadığını da belirtmekte fayda vardır.

2.1.2 Dünyada göçün tarihsel gelişimi. İnsanlık var olduğundan beri, insanların sürekli yer değiştirme eğilimi içinde oldukları bilinmektedir. İnsanların beslenme ihtiyaçları için dolaşmaya başlamış olmaları şunu gösterir ki göç, insanlık tarihi kadar eski bir olaydır (Zülal, 2002).

Avcılık ve toplayıcılık yapan insanlar, yerleşik hayata geçene kadar sürekli hareket halinde olur. Bu hareketlilik bir yerden başka bir yere olmadığı için günümüzdeki anlamıyla göç terimine uymamaktadır.

Sonrasında tarımsal üretime başlanması, bazı türdeki hayvanların evcilleştirilmesi, insanların toprağı kullanmaya başlaması ile yerleşik hayat kavramı oluşur ve bunların sonrasında yaşanan göç hareketleri, göç kavramına dahil edilmiştir.

İçduygu ve Sirkeci (1999)'ye göre göç; belli bir süre içinde bir yerden başka bir yerleşim yerine geçen insanlardır. Parasız ve Bildirici'ye göre (2002: s.139), insanların çeşitli sebeplerle geçici veya kalıcı olarak yaşadıkları alanın dışına çıkıp yeni yerleşim yerlerine yolculuk etmeleri göçtür.

Gökdere, uzaklık kavramını göç tanımının içine ekler. *“İnsanların yaşadıkları alanları kısmen ve anlamı olan mesafeler içerisinde değiştirmeleridir”* (Gökdere, 1978: s.10) der. Genel anlamda tanımlayacak olursak “Göç, ekonomik, politik, ekolojik, sosyal, çevresel veya kişisel nedenlerle, kısa, orta ve uzun vadede geçici veya kalıcı bir yerleşim kurmak isteyen insanların farklı bölgelere olan hareketliliğidir (Yalçın, 2004: s.13).

Göçün tarihsel bazı önemli dönemleri vardır. 15. ve 16. yüzyıllardaki Keşif Çağı sırasında Avrupalı kaşifler ve sömürgeciler Amerika, Afrika ve Asya'ya seyahat ederek yerli halkların göç etmesine ve yerinden edilmesine sebep olmuştur.

19. ve 20. yüzyıllarda Avrupa'dan Amerika'ya, Asya'dan dünyanın diğer bölgelerine önemli göçler yaşanmıştır. Bu göçlerin büyük bir bölümü ekonomik fırsatlardan ve siyasi istikrarsızlıktan kaynaklanmakla birlikte, küresel demografi üzerinde önemli bir etkiye neden olmuştur.

Milyonlarca insanın daha iyi fırsatlar, güvenlik ve güvenli ortam arayışıyla farklı ülke sınırlarını aşmasına sebep olan göç; günümüzde de önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. Veri toplama ve kayıt tutma zamanla gelişmiş olsa da göçün tarihsel düzeylerini çağdaş göç kalıplarıyla karşılaştırmak hâlâ zordur.

Geniş bir çerçeveden bakılacak olunursa, göçün tarihsel düzeylerini sıralamak zor olsa da göçün insanlık tarihinin önemli bir yönü olduğu ve bugün dünyayı şekillendirmeye devam ettiği net bir şekilde görülmektedir.

2.1.3 Dünya üzerindeki göçlerin nedenleri ve sonuçları. Göç, milyonlarca insanın başka yerlerde daha iyi bir yaşam aramak için evlerini ve ailelerini terk ettiği, dünya çapında büyümeye devam eden bir durumdur. Başka bir deyişle göç, devletler

tarafından neyin yasal kabul edildiğine göre tanımlanmaktadır (Samers, 2001: s.131-132). Bu göçün nedenleri ekonomik zorluktan siyasi istikrarsızlıklara, çevresel faktörlerden kişisel sebeplere kadar farklılık göstermektedir. Göçün temel nedenlerinden biri ekonomik istikrarsızlıktır. Pek çok ülkede, özellikle de gelişmekte olan bölgelerdeki ülkelerde, yoksulluk, işsizlik ve ekonomik fırsatların eksikliği, çoğu zaman bireyleri daha iyi işler ve daha istikrarlı bir gelir arayışı içinde evlerini terk etmeye ve başka ülkelere göç etmeye zorlamaktadır (Likić-Brborić, 2007: s.167). Bir kişinin ailesinin geçimini sağlayamaması da göçün arkasında itici güce sahip önemli bir neden olarak sayılmaktadır. Siyasi istikrarsızlık, göçe katkıda bulunan bir diğer faktördür. Dünyanın birçok yerinde çatışma, savaş ve zulüm çoğu zaman bireyleri evlerinden kaçmaya ve başka ülkelere sığınmaya zorlamaktadır (Rutinwa, 2000-2001: s.513). Şiddet, baskı ve insan hakları ihlalleri korkusu, insanları düzensiz bir şekilde başka ülkelere göç etmeye yönlendirmektedir. Doğal afetler ve iklim değişikliği gibi çevresel faktörler de göçlere yol açmaktadır. Çünkü; kuraklık, sel ve hava koşulları çoğu zaman insanların evlerine ve geçim kaynaklarına zarar vermektedir.

Göç sebebi ne olursa olsun, doğduğu ülkeyi terk etmek, kültürel hafızayı oluşturan toplumdan başka bir yere gitmek, yeni coğrafyaları keşfetmek, oradaki kültüre uyum sağlamak, yeni bir devletin himayesine girmek, göçü gerçekleştiren insanlar üzerinde derin etkiler bırakmaktadır (2001 Yılı Aile Raporu, s. 107). İlk başta göç veren ve alan ülkeler için bu durumdan ne kadar kişinin etkileneceği, göçün sosyolojik ve psikolojik etkileri tahmin edilemez boyutlardadır.

Göç; bireyler, toplumlar ve ekonomiler üzerinde geniş kapsamlı sonuçları olan küresel bir olgudur. Göçün yerleşim yerindeki insanlar ile göçmen bireyler arasındaki iletişimin yönünü belirleyen birçok psikolojik, sosyolojik ve ekonomik yönleri bulunmaktadır (Yalçın, 2017: s.197). Göç hem göç alanlar hem de göç edenler açısından yeni şartlar oluşturur. Bu yeni şartlar ekonomiye hareketlilik sağlarken diğer yönü ile sömürü alanı oluşturduğu için ekonominin en önemli sorunlarından birine zemin hazırlamaktadır. Toplumun içinde fırsat alanları oluştururken yeni sorunları da içine alan geçiş bir alanı da beraberinde getirmektedir.

Göç, özellikle işgücü açığı olan ülkeler için bu açıklarını tamamlamak adına yarar sağlarken, diğer yönü ile göçmenler için bir yere ait olamama hissiyatı ve entegre olma çabası gibi sorunları da yaratır ve bu göç edenlerin risk alma seviyesini yükseltir.

Bu riskler ekonomi alanında olumlu gibi görünse de sosyal ve siyasi alanlarda birçok olumsuz durumu da ortaya çıkarmaktadır (Ekici ve Tuncel: 2015: s.11).

Göç, kentlerin nüfusunu ve yapısını değiştirirken aynı zamanda kentlerin ekonomik ve sosyal yapısına da önemli etkiler yapmaktadır. Göç alan ve veren ülkeler açısından ekonomik pazar, demografik ve ekonomik koşullar gibi etkileri bulunmaktadır (Arslan, Bayraktutan ve Eren, 2015). Göç, hızlı barınma ihtiyaçları da doğurduğundan çarpık kentleşme sorununun yanı sıra işgücü piyasası, alt yapı ve sosyal sorunları da meydana getirmektedir. Ülkedeki işsizlere iş imkanı sağlanamadığı gibi, işsiz sayısı her geçen yıl artmaktadır (Tutar, Tutar ve Eren, 2012).

Düzensiz göç, bireyler açısından da vahim sonuçlar doğurabilmektedir. Sınırları yasadışı yollardan geçmek isteyen göçmenler sıklıkla hayatlarını riske atabilmekte; kendilerini insan kaçakçılığı, sömürü ve istismar tehlikelerine maruz bırakabilmektedir (McNevin, 2007: 655-74). Düzensiz göçmenler hedef ülkelere vardıklarında ayrımcılıkla, yoksullukla ve sosyal dışlanmayla karşı karşıya kalabilmektedir. Düzensiz göçün sonuçları yalnızca bireylerle sınırlı değildir. Düzensiz göçün toplum üzerinde önemli etkileri bulunmaktadır. Göçmenler yeni topluluklara entegre olmakta zorlanabileceğinden, ortaya çıkabilecek gerilim ve çatışmalar sosyal uyumu tehdit etmektedir. Ek olarak, düzensiz göçmenlerin varlığı, özellikle sağlık ve eğitim gibi kamu hizmetlerinde aksaklıklara neden olmaktadır. Artan göçmen nüfusunu destekleyecek kamu kaynakları yeterli olmayan ülkelerde ekonomik baskıya da neden olur. Eğitim açısından düzensiz göçün etkileri derinden hissedilmektedir. Düzensiz göçmenlerin eğitime erişimi sınırlanmakta, bu da göçmenler açısından fırsatların ve sosyal hareketliliğin azalmasına yol açmaktadır. Ayrıca okullarda düzensiz göçmenlerin varlığı da entegrasyon açısından olumsuz sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir (Kızılhan, 2018: s.5-18).

2.2 Göçün Hedef Ülkeleri ve Etkileri

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Batı Avrupa'ya yönelik göç kalıpları incelendiğinde, 1950'ler ve 1960'larda dikkate değer bir eğilimin ortaya çıktığı görülmektedir. Başlangıçta Güney Avrupa'dan olmak üzere Belçika, Fransa, Almanya ve İsviçre, savaş sonrası yeniden yapılanmayı desteklemek için bir göçmen akını yaşanmıştır. Bu göçmenler, daha sonra Türkiye ve Kuzey Afrika'dan gelenler de dahil

olmak üzere, kendi ülkelerinden işçi transferi olarak değerlendirilmiştir. Bu göçmenlerin kalıcı göçmenler olarak değil, geçici "misafir işçiler" olarak nitelendirilmektedir. Ancak 1970'lerdeki küresel ekonomik kriz, bu misafir işçi programlarının durdurulmasına yol açarak, işçi göçü düzenlemeleri ve politikalarının yeniden değerlendirilmesine yol açmıştır. Bu süre zarfında Batı Avrupa'ya göç, öncelikle aile birleşimi yoluyla gerçekleşmiştir. 1980'lere gelindiğinde Batı Avrupa ülkeleri daha sıkı göç politikaları ve vatandaşlık yasalarını uygulamaya yer vermiştir (Held, McGrew, Goldblatt ve Perraton, 1999: s.299-300).

1980'lerin ortalarından bu yana artan mülteci ve düzensiz göç hareketleri hem küresel göçün hem de Avrupa göçünün en önemli yönünü oluşturmuştur (King, 2002: s.96). King (2002), 'mülteci' olarak bilinen bu bireylerin, geçerliliğini yitirir 1951 Sözleşmesi kapsamında mülteci statüsüne hak kazanmadıklarını ve bu nedenle iltica durumunda kaldıklarını ileri sürmektedir. 1951 Sözleşmesi'nde ana hatlarıyla belirtilen mülteci tanımı, siyasi, dini, etnik ve çevresel konular da dahil olmak üzere çeşitli modern krizlere temas etmekte başarısız olarak değerlendirilmektedir (King, 2002: s.96). Bu durum, makalenin giriş kısmında bahsedilen sığınmacılar ile düzensiz göçmenler arasındaki belirsizliği açıklamaya yardımcı olmaktadır. Ayrıca King'in bahsettiği zorluklar arasında ekonomik krizler söz konusu zorlukların başındadır. Göç ülkelerinde meydana gelen ekonomik değişimler ve bu değişimler sonucunda ortaya çıkan sosyal krizler, düzensiz göçün engellenmesinde ve yeni mülteci koşullarının yaratılmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Aslında pek çok araştırmacıya göre bu dönemde küresel neoliberal ekonomi politikalarının uygulanması, özellikle 1980'lerden itibaren düzensiz göçün artmasında önemli bir etki yaratmıştır. Gelişmekte olan ülkelerde ve eski sosyalist ülkelerde neoliberal politikaların benimsenmesinin eşitsizliklerin, yoksulluğun, işsizliğin ve sanayisizleşmenin artmasına yol açtığı kabul edilmektedir. Eş zamanlı olarak bu politikalar kayıt dışı ekonominin büyümesine, şiddetli çatışmalara ve devlet kurumlarının zayıflamasına da zemin hazırlamıştır (Likić-Brborić, 2007: s.167). Sonuç olarak; bu koşullar, bu bölgelerdeki insanlara sorunların olmadığı veya sorunların daha az olduğu bölgelere göçe teşvik eden bir ortam yaratmıştır.

Purkis'e göre, özellikle 1980 sonrası dönemdeki düzensiz göç hareketleri, çok uluslu şirketlerin faaliyet gösterdiği bölgelerde "üretim ve emeğin" yaygınlaşmasında

önemli bir etki yaratmıştır. Bu şirketler küresel ölçekte üretim peşinde koşup, neoliberal politikalar doğrultusunda sınır ötesi alanlara yönelip, düşük vasıflı ve ucuz işgücü arayışına girmiştir. Purkis, bu olguyu ele almanın ve bu süreçlerin kapsamlı bir şekilde yeniden yapılandırılmasının gerektiğini ileri sürmektedir (2006). Sonuç olarak, bu yer değiştirmeler işsizliğin, yoksulluğun ve taşeronlaşmanın artmasına doğal olarak ekonomik yapının değişmesine neden olmaktadır. Çok uluslu şirketlerin rekabetine dayanamayan küçük işletmelerin kapatılması, işsiz nüfusun hem yurt içinde hem de yurt dışında hareketliliğinin artmasına da sebep olmaktadır.

Batı Avrupa'ya (ya da herhangi bir gelişmiş ülkeye) yasal olarak girmenin zorlaştığı ve bunun da fiilen işçi göçünün kapısını kapattığı belirtilmiştir. Bu olgu, ekonomik ihtiyaçlara sahip olmasına rağmen yine de uygun yaşam koşullarına sahip olmak ve iyi bir yaşam kazanmak isteyen birçok insanın kaçış yolu olarak gayri resmi göç yollarını vurgulamaktadır. Aynı zamanda bu kuralsızlaştırmaya, serbestleşmeye, esnekleşmeye ve yüksek işgücü maliyetlerine yol açarak, sanayileşmiş ülkelerde güvensiz koşullar altında çalışmak isteyen vasıfsız ve yarı vasıflı işçilere olan talebi artırmaktadır (Overbeek, 2002: s.3). Belgesiz ve düzensiz göçmenler, masrafları en aza indirmeye çalışan işverenler için alternatif bir işgücü kaynağı haline gelir; çünkü Batı Avrupa devletlerinin refah rejimleri, vatandaşlar gibi ‘yasal’ göçmenlere de olanak sağlamaktadır.

Tanınmama ve hukuka aykırılık göçmenleri birçok koruma rejiminin dışında bırakmaktadır. Bu çalışmada düzensiz göçmenlerin eşit, adil ve güvenli çalışma koşulları bulamaması; asgari ücret, örgütlenme gibi haklardan yoksun olmaları nedeniyle işgücü piyasasında her düzeyde sömürüldüğünü açıklamaktadır. Bu olgu sadece mega kentlerde değil aynı zamanda tarım sektörünün esnek ve ucuz işgücü gerektirdiği kırsal alanlarda da ortaya çıkmaktadır (Haidinger, 2007). Düzensiz göçmenlerin işgücü olarak varlığı, birçok küçük ve orta ölçekli işletme için hayati bir cankurtaran halatı olmaktadır. Bu sektörlerde düşük ücretlerin ve esnek çalışma düzenlemelerinin varlığı, işverenlerin üretim maliyetlerini azaltmasında önemli bir rol oynamaktadır (Overbeek, 2002: s.3). Düzensiz göç, İtalya ve Yunanistan gibi Güney Avrupa ülkelerinde devasa bir kayıt dışı sektörün var olmasına; bu sektörün yaygınlaşması ise düzensiz göçün sıradan bir olay haline gelmesine sebep olmaktadır.

Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin küresel pazara entegrasyonunun derinleşerek marjinalleşmesi, mevcut siyasi çatışmalar ve çevresel krizler gibi sosyal ve ekonomik sorunlar göçün ana nedenleri haline geldiğinde, göçmenler farklı türlerde yaklaşımlar ile karşı karşıya kalmaktadırlar ve devlet kontrolüne karşı daha savunmasız durumda kalmaktadırlar (Tok ve Korkut, 2012: s.5). Aşırı nüfuslu göçmen akışını önlemek için yürürlüğe konulan katı göç ve vatandaşlık yasaları; Ekonomik plan kapsamında “sınır ötesi alanlara kaydırılamayan emek, yoğun sanayilerde devalüasyon, kuralsızlaştırma ve esnekleştirme politikaları yoluyla vasıfsız işgücüne olan talebin artırılması” (Purkis, 2006: 49) göçmenlerin etkilendiği durumların başında yer almaktadır. Göç etmek zorunda kalan kişiler, bunu yasal yollara başvurarak çözümlmek yerine yasa dışı yollardan yapmakta olup belgesiz, kayıtsız, 'izinsiz' göçmen işçiler olarak vasıfsız ve/veya esnek işgücü talebi olan sektörlerle kolaylıkla entegre olabilmektedir. Aynı zamanda içinde bulundukları koşulları da kabul etmek zorunda kalmaktadır.

2.2.1 Göçün kadınlar ve çocuklar üstündeki etkileri. Göç, kadınlar ve çocuklar üzerinde önemli bir etkiye sahiptir ve hayatlarının birçok yönünü etkilemektedir. Kadınlar ve çocuklar için göç yolculuğu zorlu ve karmaşıktır; bu uzun ve belirsiz yolculuk hem fırsatları hem de engelleri beraberinde getirmektedir. Eğitim imkanlarının yüksek olduğu ülkelerde kadın göçleri daha fazla olmaktadır (Wilpert, 2007: s.164). Martin'e göre göçmen kadınlarının, ekonomik imkanlara sahip olması kendine olan özgüvenini ve emek verme isteğini artırmaktadır. Öncelikleri yönetme konusunda aile içi kararlarda daha eşit bir konuma gelmesi, istekleri ve beklentileri konusunda söz sahibi olmasını sağlamaktadır (Martin, 2004: s. 28).

Kadınlar ve çocuklar, sömürü, insan ticareti ve şiddet riskleri nedeniyle göç sırasında genellikle daha savunması konumdadırlar. Özellikle göçün ilk zamanlarında sağlık hizmetlerine erişim sınırlı olmaktadır, bu da kadınlar ve çocuklar için sağlık sorunlarına yol açmaktadır (Kaygalak, 2009: s.20). Göç sırasında çocukların eğitimi kesintiye uğrar, bu durum onların akademik ilerlemelerini ve gelecekteki fırsatlarını etkilemektedir. Kadınlar ve çocuklar göçmenlik durumu, sığınma süreçleri ve ayrımcılığa karşı korunma açısından yasal zorluklarla karşılaşabilmektedir. Göç yolculukları sırasında sıklıkla topluluk ağlarına ve destek sistemlerine güvenirlir ama ne olacağı belirsizdir. Diğer yandan göç, kadınlara ve çocuklara kişisel gelişim, güçlenme ve ekonomik bağımsızlık fırsatları sağlayabilmektedir. Tüm zorluklara

rağmen kadınlar ve çocuklar, yeni ortamlara ve koşullara uyum sağlama konusunda dayanıklılık ve güç göstermektedir.

Göç, ailelerin ayrılmasına yol açarak ailelerin refahını ve dinamiklerini etkileyebilmektedir. Kadınların göçe katılımı, ailelerine gönderilen paraların ekonomik istikrara destek olmasına katkıda bulunmaktadır (Toksöz, 2011, s.48-49). Göç deneyimleri aile bağlarını güçlendirir ve göçmen aileler arasında dayanışma duygusunu geliştirmektedir.

Cinsiyete duyarlı politikaların ve programların uygulanması, göç eden kadınların ve çocukların karşılaştığı özel ihtiyaçlara ve zorluklara çözüm getirebilmektedir (Bellamy, 2002: s.4). Çocuk koruma tedbirlerinin sağlanması, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimin sağlanması, göçmen çocukların haklarının korunması açısından büyük önem taşımaktadır. Göçmen kadınlar ve çocuklar için sosyal katılımı ve kaynaklara erişimi teşvik eden entegrasyon stratejilerinin geliştirilmesi, onların yeni ortamlara başarılı bir şekilde uyum sağlaması için gereklidir.

Kadınlar ve çocuklar için göç yolculuğu çok yönlüdür; zorlukları, fırsatları ve dayanıklılığı da kapsamaktadır (Tuzcu, 2014: s.56-66). Göç eden kadınların ve çocukların benzersiz deneyimlerini ve ihtiyaçlarını anlamak, onların ev sahibi toplumlara entegrasyonunu ve refahını kolaylaştıracak etkili politikalar ve destek sistemleri geliştirmek açısından hayati öneme sahiptir.

2.2.2 Göçün iktidarlar üstündeki etkileri. Göçün hükümetler üzerinde çeşitli etkileri olmaktadır, yönetişimin ve politika yapmanın farklı yönlerini oluşturmaktadır (Kara ve Kara: 2016: s.1-25). İşgücünün büyümesine katkıda bulunarak, beceri boşluklarını doldurarak ve belirli sektörlerde üretkenliği artırarak bir ülkenin ekonomisini olumlu yönde etkileyebilmektedir. Hükümetlerin, göçmen akınına uyum sağlamak ve ekonomik istikrarı devam ettirmek için işgücü piyasası düzenlemeleri ve vergilendirme gibi ekonomik politikalarını dengeli bir şekilde oluşturması gerekmektedir. Artan göç, hükümetlerin artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılaması gerektiğinden sağlık, eğitim ve barınma gibi sosyal hizmet şartlarını zorlayabilmektedir (Yaylacı, 2017: s.353). Göç nedeniyle kamu hizmetlerine yönelik artan talebi desteklemek için hükümetlerin altyapı gelişimine yatırım yapması gerekmektedir. Göç, bir ülke içindeki kültürel çeşitliliğe katkıda bulunarak sosyal bütünleşmeyi ve kimliği etkilemektedir. Hükümetler, kültürel miraslarını korurken,

göçmenlerin ev sahibi topluma asimilasyonunu kolaylaştırmak için sosyal entegrasyon politikalarını teşvik etmede çok önemli bir rol oynamaktadır. Sınır kontrolü, vatandaşlık hakları ve göç politikaları gibi konularda ortaya çıkan tartışmalarla birlikte siyasi dinamikler fazlasıyla etkilenmektedir (Erden, 2017: s.9). Hükümetler vatandaşlar, göçmenler ve savunucu gruplar da dahil olmak üzere farklı paydaşların çıkarlarını dengeleme konusunda zorluklarla karşılaşır. Hükümetlerin sınır güvenliği, mülteci akışı ve sınır ötesi suç veya terörizmden kaynaklanan potansiyel tehditler gibi göçle ilgili güvenlik kaygılarını ele alması gerekmektedir (Şit, 2008: s.79). Göç politikalarının, ülkenin güvenliğini ve bütünlüğünü sağlamak için güvenlik önlemlerini içermesi gerekmektedir. Göç, kıtlık veya demografik zorluklarla karşı karşıya kalan sektörlerde vasıflı işçi kaynağı sağlayarak işgücü piyasasını etkiler ve hükümetlerin, ev işçileri ile olası rekabeti ele alırken göçmen işçilerin işgücü piyasasına entegrasyonunu kolaylaştıracak politikalar geliştirmesi gerekmektedir (Çakır, 2011: s.210).

Genel olarak, göçün iktidarlar üzerindeki etkileri çok yönlüdür ve politika yapıcıların göç politikalarını ve stratejilerini formüle ederken ekonomik, sosyal, kültürel, politik ve güvenlikle ilgili sonuçları dikkate alması gerekmektedir. Hükümetler, bu etkileri anlayarak hem göçmenlerin hem de ev sahibi toplumun yararına, göçle ilgili zorlukları ve fırsatları daha iyi yönetmelidir.

2.3 Millet ve Milliyetçilik Kavramları

Milletlerin tarihi ile başladığı düşünülen Milliyetçilik kavramı birçok düşünürler tarafından farklı yönlerden ele alınmaktadır. Milletler, objektiflik, sosyolojik ve tarihleri olan varlıklarını sürdürmektedirler (Özkırımlı, 2015: s.253). Milliyetçilikte ise, milletlerin kültürel, sosyal, politik ve ekonomik bilinç dahilinde kendine ait milleti mutlu etme ve varlığını devam ettirme arzusu vardır.

2.3.1 Millet. Millet; temel bilgilere göre yol, kişinin zihnini ve karakterini belirleyen, kişinin tüm yaşamı boyunca takip ettiği yoldur (Çalışkan, 1998: s.80).

Ortak bir dili, kültürü, tarihi ve bölgeyi paylaşan insanların uyumlu bir siyasi varlık oluşturması gerektiği fikridir. Ulus-devlet olarak bilinen bu siyasi varlık, tipik olarak belirli bir coğrafi bölge ve o bölgenin insanları üzerinde kontrolü olan bir hükümet tarafından tanımlanır. Ancak millet kavramı sadece siyasi alanlarla sınırlı bir

kavram değildir. Çünkü aynı zamanda millet kavramı insanların kendilerini özdeşleştirmelerine yardımcı olan sosyal bir yapıdır. Arapçadan dilimize geçtiği söylenen “millet” kelimesi, “toplum, sınıf” anlamlarında dile getirildiği gibi, “mezhep, din, bir mezhepte ve bir dine toplananların tamamı” anlamına da gelmektedir (Devellioğlu, 2002: s.648).

2.3.1.1 Millet ve devlet ilişkisi. Millet ve Devlet kavramları, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkilerde ülkelerin siyasi manzarası içindeki farklı varlıkları tanımlamak için kullanılan iki önemli kavramdır. Millet, kültür, dil, etnik köken, din veya tarih gibi ortak özellikleri paylaşan insanların oluşturduğu topluluktur (Smith, 2002: s.16). Bu ortak niteliklere dayalı olarak aidiyet ve birlik duygusu hisseden bireylerden oluşmaktadır. Milletler genellikle ortak bir kimliğe sahiptirler ve özyönetim ve özerklik için kendi devletlerine sahip olmayı arzulamaktadırlar. Devlet kavramı siyaset bilimi ve uluslararası ilişkilerde temel bir kavramdır; tek bir hükümet sistemi altında yaşayan, politik olarak örgütlenmiş bir topluluk anlamına gelmektedir. Tanımlanmış sınırlar dahilinde nüfusu üzerinde kontrol uygulayan ve diğer devletler tarafından egemen bir varlık olarak tanınan bölgesel bir varlıktır (Arı, 2001: s.8-9). Devletler yasa yapma ve uygulama, düzeni sağlama, kamu hizmetlerini sağlama ve uluslararası ilişkilere girme yetkisine sahiptir. Küresel manzarayı şekillendirir ve uluslar arasındaki diplomatik etkilemektedir.

Birbirleriyle ilişkili kavramlar olmasına rağmen, millet kavramı kültürel kimliğe, devlet kavramı ise siyasi yönetim ve bölgesel kontrole odaklanır ve siyasi manzaranın farklı yönlerini temsil etmektedirler (aktaran Boztemur, 2006: s.165).

2.3.2 Milliyetçilik. Günümüzde milliyetçiliği tanımlamak zorlu bir iş olarak ortaya çıkmaktadır; çünkü milliyetçilik bağımsız bir kavram değil, daha geniş bir çerçevede içinde önemli ama kırılabilir bir bileşendir (Hroch, 2011: s.22). Vatandaşlık, vatanseverlik, popülizm, etnik köken, etnik merkezilik, yabancı düşmanlığı, şovenizm, emperyalizm ve daha fazlası gibi çeşitli terimlerle karmaşık bir şekilde bağlantılıdır. Ulus, milliyet, kültür, ırk, ırkçılık, halk ve vatanseverlik kavramları milliyetçilikle iç içe geçmektedir (Balibar, 2013: s.62-63), bu da karmaşık ve belirsiz bir ilişkiye yol açmaktadır. Milliyetçiliğin karmaşık doğası, şüphesiz, diğer çeşitli kavram ve terimlerle iç içe geçmiş olması nedeniyle, doğasında var olan belirsizliğin

temel nedenidir. Bilim insanlarının bu belirsizliği gidermeye ve netleştirmeye yönelik kolektif çabalarına rağmen, bu amacın tam olarak gerçekleştiği iddia edilememektedir.

Geçtiğimiz yüzyılda milliyetçilik kavramı, birçok farklı anlamı kapsayacak şekilde önemli bir evrim geçirmiştir. Günümüzde milliyetçiliğin yaygın tanımlarının şunları içerdiğine inanılmaktadır: 1. Ulusların ortaya çıkışı ve büyümesi; 2. Kimlik ve bir millete ait olma duygusu; 3. Bir milletin dil ve sembollerle tasviri; 4. Bir milleti savunan sosyal ve politik bir hareket; 5. Hem geniş hem de özel ilkeleri kapsayan kapsayıcı bir ulusal öğreti ve/veya ideoloji (Smith, 2013: s.15.)

Milliyetçilik, insan farkındalığını şekillendirmede ve insanlara dünyayı anlama ve kategorize etme araçlarını sağlamada çok önemli bir rol oynamaktadır. Kimlikleri etkileyen, etkileşimlere ve davranışlara günlük olarak rehberlik eden kolektif bir anlatı görevi görmektedir. Milliyetçiliğin her birinin kendine özgü nüansları ve benzerlikleri olan çeşitli tanımları olsa da dünya algısı ve yorumu üzerindeki etkisi küçümsenemeyecek derecede önemlidir (Aktaran, Özkırımlı, 2008: s.209).

2.3.2.1 Milliyetçilik ve ulusçuluğun kökenleri. Milliyetçilik, kişinin milletine sarsılmaz sadakat ve bağlılığının önemine büyük vurgu yapan siyasi bir ideolojidir (Handler, 1988: s.6). Bu genellikle derin bir ulusal gurur ve kimlik duygusunun yanı sıra, kişinin kendi ulusunun üstünlük açısından diğer tüm ulusları geride bıraktığı inancını da beraberinde getirir. Milliyetçiliğin kültürel, etnik ve siyasi milliyetçilik gibi farklı tezahürleri vardır. Kültürel milliyetçilik bir ulusun kültürel mirasının korunmasına ve geliştirilmesine önem verirken, etnik milliyetçilik ortak bir etnik kimliğe vurgu yapmaktadır. Buna karşılık siyasi milliyetçilik, ulusal özerkliğin ve kişinin kendi kaderini belirleme hakkının önemini vurgulanmaktadır. 19. ve 20. yüzyıllarda Avrupa'da milliyetçi hareketlerin ortaya çıkışı, milliyetçiliğin somut bir örneğidir. Bu hareketler, uluslarının refahını artırma arzusuyla yönlendirilir ve sıklıkla yeni ulus devletlerin kurulmasıyla sonuçlanmıştır. Bununla birlikte, milliyetçiliğin yabancı düşmanlığını teşvik etmek ve uluslar arasında çatışmaları kışkırtmak da dahil olmak üzere olumsuz sonuçlar doğurabileceğini kabul etmek de çok önemlidir (Eriksen, 1993: s.6). Örneğin Avrupa'da milliyetçiliğin yükselişi Birinci Dünya Savaşı'nın patlak vermesine katkıda bulunur.

Genel olarak, milliyetçilik bir ulus için birlik ve gurur duygusu sağlayabiliyorken, potansiyel olumsuz etkileri de olabilmekte ve diğer uluslarla barış içinde bir arada yaşama durumuna etki edebilmektedir.

2.3.2.2 Milliyetçilik ve ideoloji. Milliyetçilik ve ideoloji birbiriyle yakından ilişkili ancak birbirinden farklı iki kavramdır. Milliyetçilik, toplumsal ve siyasal örgütlenmenin temel birimi olarak milletin önemini vurgulayan siyasal bir ideolojiyi ifade etmektedir. İdeoloji ise politik ve toplumsal düşünce ve eylemi şekillendiren bir dizi inanç, değer ve ilkeyi ifade etmektedir. İdeoloji, içeridekilere üstünlük duygusu aşılayarak, paylaşılan benzersizlik iddiası ve bu yönde inancın yerleştirilmesidir (Ataman, 1977). Bir ulusun ortak değerlerine ve ilkelerine bağlılığı vurgulayan sivil milliyetçilikten, ortak soy ve kültürel geleneklerin önemini vurgulayan etnik milliyetçiliğe kadar farklı biçimler alabilmektedir.

İdeoloji ise bir dizi politik ve sosyal inanç ile değeri kapsayan gerçekliğin tersyüz edilmiş bir hali olarak değerlendirilmektedir (Dahm, 1980: s.2). Milliyetçiliğin yanı sıra liberalizm, muhafazakarlık, sosyalizm, faşizm gibi siyasal ve toplumsal düşünceyi şekillendiren birçok ideoloji bulunmaktadır.

Milliyetçilik sıklıkla belirli bir ideolojiyle ilişkilendirilse de milliyetçiliğin bir dizi farklı siyasi ve toplumsal gündemi desteklemek için de kullanılabileceğini kabul edilmesi önemlidir. Örneğin milliyetçi hareketler, belirli bağlama ve tarihsel koşullara bağlı olarak ilerici veya muhafazakar, demokratik veya otoriter olabilmektedir. Milliyetçilik kavramı: yurtseverlik, etnizm, yurttaşlık, emperyalizm, yabancı düşmanlığı, popülizm gibi terimlerle zenginleşmektedir (Balibar, 2013: s.62-63).

Sonuç olarak milliyetçilik ve ideoloji, siyasi ve toplumsal düşünce ile eylemi farklı şekillerde etkileyen birbiriyle ilişkili ancak farklı iki kavramdır. Milliyetçilik, ulusal kimlik ve birliğin önemini vurgulayan bir ideoloji türü olarak tanımlanabilmektedir. Milliyetçi hareketlerin çeşitliliğini ayrıca destekleyebilecekleri siyasi ve toplumsal gündemlerin çeşitliliğini tanımak önemlidir.

2.3.2.3 Milliyetçilik ve toplum. Milliyetçilik ve toplum birbiriyle yakından ilişkili ve birbirini önemli ölçüde etkileyen iki farklı kavramdır. Milliyetçilik, kişinin ülkesine duyduğu gurur ve sadakat duygusunu ifade ederken,

toplum ise bir topluluk içinde birlikte yaşayan bireyler grubunu ifade etmektedir. Arasındaki ilişki karmaşık ve çok yönlü olup pek çok tartışmanın konusudur.

Milliyetçilik ile toplumun kesiştiği yollardan bir diğeri de ulusal kimliğin oluşmasıdır. Ulusal kimlik, bir ulusun insanları arasında paylaşılan kimlik ve aidiyet duygusudur (Carr, 2015: s.21-22). Genellikle kültürel, tarihi ve sosyal faktörler tarafından şekillendirilir.

Aynı zamanda toplum, ulusal kimliğin şekillenmesinde de kritik bir rol oynamaktadır. Bir toplumun değerleri, inançları ve gelenekleri, bireylerin kendileri ile ulusal topluluk içindeki yerlerini nasıl algıladıklarını etkilemektedir. Milliyetçiliğin uyanışı ve ulusal kimliğin baştan keşfedilmesi siyaseti takip eden bu tip toplum yönlerinden etki eden ideolojik motif olmuştur (Goodwin, 2018). Örneğin, bireyciliğe yüksek değer veren bir toplum, bireysel başarıyı ve başarıya odaklanan bir vatanseverlik duygusunu teşvik edebiliyorken, kolektivizme değer veren bir toplum, ulusun kolektif başarılarına odaklanan bir ulusal gurur duygusunu geliştirebilmektedir.

İki kavramın kesiştiği bir diğer nokta ise ülkenin siyasi ve ekonomik yapılarıdır; bürokratik elitler aracılığıyla ele alınmaktadır (Üstel, 2016: s.127-241). Milliyetçilik: liderleri ulusun ihtiyaç ve çıkarlarına, diğer ülkelerin veya uluslararası kuruluşların ihtiyaç ve çıkarlarına göre öncelik vermeye teşvik ettiğinden, bir ülkenin siyasi ve ekonomik politikalarının şekillenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu, ekonomik büyümeyi ve kalkınmayı teşvik eden politikalara yol açabileceği gibi toplumdaki belirli gruplara yönelik dışlayıcı veya ayrımcı politikalara da yol açabilmektedir.

Sonuç olarak milliyetçilik ve toplum iç içe geçmiş iki önemli kavramdır. Kendisini aynı milletin mensubu sayan insanların, aynı sınırlar içerisinde bağımsız olarak yaşama ve mensubu olduğu toplumu yüceltme arzusudur (Ertan, 2019: s.239). Bireylerin kendilerini ve daha geniş ulusal topluluk içindeki yerlerini algılama biçimlerini şekillendirirken, bir ülkenin siyasi ve ekonomik politikalarını da etkilemektedir. Bu nedenle milliyetçilik ile toplum arasındaki ilişkiyi anlamak, modern toplumların dinamiklerini ve karşılaştıkları zorlukları anlamak açısından kritik öneme sahiptir.

2.3.2.4 Irkçı milliyetçilik. Irkçı milliyetçilik, milliyetçiliği ırkçılıkla birleştiren siyasi bir ideolojidir. Kişinin kendi ırkının veya etnik kökeninin diğerlerinden üstün olduğu ve bu üstünlüğün diğer ırk veya etnik kökenlerin ayrımcılığını ve dışlanmasını haklı çıkardığı inancıdır (Balibar, 2013: s.64-65). Bu ideoloji sadece zararlı değil, aynı zamanda eşitlik ve insan hakları gibi temel ilkelere de aykırıdır.

Irkçı milliyetçilik, beyazların üstünlüğü hareketlerinden etnik temizlik kampanyalarına kadar geçmişte birçok farklı şekil almaktadır. Kimi milliyetçilikler hukuk sistemi ile hareket ederken, kimilerinin de gücü ön planda tutarak hareket ettiği iddia edilmektedir (Akay, 2013: s.32) Örneğin, Almanya'daki Nazi Partisi, milyonlarca Yahudi'nin ve diğer azınlıkların sistematik olarak zulüm gördüğü ve öldürüldüğü Holokost'a yol açan bir tür ırkçı milliyetçiliği desteklemiştir (Heywood, 2014: s.217, 218). Benzer şekilde, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Ku Klux Klan, ırkçı milliyetçilik ile beyaz olmayan bireylere yönelik şiddeti destekleyen ve beyazların üstünlüğünü savunan bir örgüttür.

Irkçı milliyetçiliğin sadece tarihsel bir olgu olmadığını, bugün dünyanın birçok yerinde halen mevcut olduğunu kabul etmek önemlidir. Buna Avrupa ve ABD'de aşırı sağ popülist hareketlerin yükselişinin yanı sıra, Myanmar ve Çin gibi ülkelerde azınlık gruplarına yönelik devam eden zulüm de dahildir. Fransız filozof Etienne Balibar ırkçılığın nedeninin tek başına milliyetçilik olmadığını belirtse de ortaya çıkmasının en temel nedeni olduğunu iddia etmektedir (Balibar, 2013: s.51.)

Irkçı milliyetçilikle mücadele etmek için hoşgörüyü, çeşitliliği ve katılımı teşvik etmek çok önemlidir. Bu, ırk veya etnik kökeni ne olursa olsun tüm bireyler için eşit muamele ve korumayı teşvik eden eğitim, kamuoyunu bilinçlendirme kampanyaları ve politikalar yoluyla yapılır. Ayrıca ırkçı milliyetçiliği teşvik eden veya buna dahil olanlardan hesap sorulmalı ve azınlık gruplara yönelik nefret söylemi ve şiddet kınanmalıdır.

Sonuç olarak ırkçı milliyetçilik toplumumuzda yeri olmayan, tehlikeli ve zararlı bir ideolojidir. Tüm bireyler için, eşitliği ve saygıyı teşvik etmek amacıyla birlikte çalışılmalı; ırk veya etnik kökene dayalı her türlü ayrımcılık ve bu ayrımcılığın yol açabileceği olumsuzluklar engellenmelidir (Somersan, 2013: s.199-211).

2.3.2.5 Siyasi milliyetçilik. Siyasi milliyetçilik, belirli bir ulusun çıkarlarını çoğunlukla bağımsızlık veya özerklik biçiminde savunan siyasi bir ideoloji veya harekettir (Banton, 2001: s.62). Genellikle güçlü bir ulusal gurur ve kimlik duygusuyla ve ulusun çıkarlarının diğer ulusların çıkarlarından önce gelmesi gerektiği inancıyla ilişkilendirilir. Siyasi milliyetçilik, barışçıl ve demokratik hareketlerden şiddet içeren ve aşırılıkçı hareketlere kadar birçok farklı biçimde ortaya çıkabilmektedir. Siyasi milliyetçiliğin bir örneği, Birleşik Krallık'tan ayrı, bağımsız bir İskoç devleti kurmayı amaçlayan İskoç bağımsızlığı hareketidir (Broughton, 2021). Diğer bir örnek ise, Fransa'daki Ulusal Cephe veya Almanya'daki Almanya İçin Alternatif (AfD) gibi Avrupa'daki aşırı sağcı milliyetçi partilerin yükselişidir; bunlar, daha sıkı göç politikalarını ve çok kültürlülüğün reddedilmesini savunarak popülerlik kazanmıştır. Ancak siyasi milliyetçiliğin, yabancı düşmanlığı ve azınlık gruplara karşı ayrımcılık gibi olumsuz sonuçlara da yol açabileceğini unutmamak gereklidir. Bu nedenle, çeşitliliği benimseyen, toplumun tüm üyelerinin katkılarını tanıyan kapsayıcı ve hoşgörülü milliyetçilik biçimlerini teşvik etmek önemlidir (Carr, 2023: s.93-96).

2.3.2.6 Kültürel milliyetçilik. Kültürel milliyetçilik, ortak kültürel kimlik ve mirasın önemini vurgulayan bir milliyetçilik biçimidir. Kültürü olan bir millet var olmuş bir millettir, eğer özünü yitirip kültürü yok ise o toplum kimliğini değiştirmektedir (Arslanoğlu, 2000: s.373). Genellikle bir ulusun siyasi veya ekonomik faktörlerden ziyade kültürüyle tanımlanması gerektiği fikriyle ilişkilendirilir. Kültürel milliyetçiler, bir ulusun kültürünün korunması ve tanıtılmasının, o ulusun kimliğini ve birliğini sürdürmek için gerekli olduğuna inanırlar. Kültürel milliyetçiliğin bir örneği, Hint kültürel geleneklerinin korunmasını ve Batı etkisinin reddedilmesini vurgulayan Mahatma Gandhi liderliğindeki Hindistan bağımsızlık hareketidir.

Ernest Gellner'e göre; *“Silinemez kimlik özelliklerinin varlığını kabul etmekle birlikte bu özelliklerin milliyetçiliği doğrudan doğruya açıkladıklarını düşünmez. Milliyetçiliği kültürel bir yerelliğin kendiliğinden dışavurumu olarak değil, onun türevi bir ürün olarak betimleyerek vurguyu ulus devletin inşa sürecine yapar. Fikrinin temel hareket noktası ise geleneksel toplumların endüstrileşmesidir. Sanayi ya da endüstrileşme büyük oranda örgütlenme ve yenilenme çabasıdır. Toplumlara kültürel bir potaya iterek sanayileşmiş, örgütlü ve milliyetçi bir hareketin içine soktuğunu*

savunur. Ulus devlet inşa sürecinde ise milliyetçi duygu, hareket ve fikirlerin sanayileşme sonucu ortaya çıkar. Bütün bu olgular devleti kültürel ve siyasi anlamda milli bir devlete dönüştürür. Bütünleşmiş bir birim hâline getirmesi ve ekonomik gelişmelerdeki farklılıklar dolayısıyla milletler arasındaki eşitsizlik ve dışlayıcılığı yaratmasından hareket eder.” (Gellner, 1994: s.32).

Kültürel milliyetçiliğin toplum üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri görülmektedir. Olumlu tarafı, bir ulusun üyeleri arasında birlik ve gurur duygusunu teşvik edilmesi, geçmişe bağlılık ve devamlılık duygusunu sağlanmasıdır. Bir milletin fertleri, bir toplum olduklarına ve bir millete ait olduklarına inanmaya ihtiyaç duymaktadır. Kendini millet olarak tanımlamayan gruplar millet olarak kabul edilmemektedir (Aktoprak, 2008: s.15-16). Bu tutum kültürel şovenizme ve egemen kültüre uymayan azınlık grupların dışlanmasına da yol açabilmektedir. Sonuç olarak, kültürel milliyetçilik birçok milliyetçi hareketin önemli bir yönüdür ve ortak bir kültürel kimliğin önemini vurgulamaktadır (Noi, 2007: s.25). Ancak konuya ihtiyatlı yaklaşp, çeşitliliği tanıyan ve benimseyen kapsayıcı milliyetçilik biçimlerini teşvik etmek önemsenmektedir.

2.3.2.7 Sömürge karşıtı milliyetçilik. Sömürgecilik karşıtı milliyetçilik, Avrupalı olmayan ülkelerin Avrupalı güçler tarafından sömürgeleştirilmesine ve sömürülmesine tepki olarak 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkan siyasi bir harekettir (Tuzak, 2023: s.264).

Sömürgeleştirilmiş halkları yabancı güçlerin siyasi, ekonomik ve kültürel tahakkümünden kurtarmayı amaçlayan bağımsız bir milliyetçilik biçimi olarak tanımlamaktadır (Koçak, 2018: s.91). En tanınmış sömürge karşıtı milliyetçi liderlerden biri, İngiliz yönetimine karşı Hindistan'ın bağımsızlık hareketine liderlik eden Mahatma Gandhi'dir. Gandhi'nin satyagraha olarak bilinen şiddet içermeyen direniş felsefesi, dünya çapındaki diğer sömürgecilik karşıtı hareketler için bir model haline gelmiştir. Diğer öne çıkan sömürgecilik karşıtı milliyetçi hareketler arasında, 1962'de Cezayir'in Fransa'dan ayrılarak bağımsızlığını kazanmasına yol açan Cezayir Bağımsızlık Savaşı (Selim, 1984) ve İngiliz sömürge yönetimini devirmeyi amaçlayan Kenya'daki Mau Mau Ayaklanması yer almaktadır. Sömürgecilik karşıtı milliyetçiliğin mirası, bugün hala birçok eski koloninin bağımsızlıklarını savunmak ve ekonomik eşitsizlik ile siyasi istikrarsızlık dahil olmak üzere sömürgeciliğin mirasının

üstesinden gelmek için devam eden mücadelelerinde görülebilmektedir. Sonuç olarak sömürgecilik karşıtı milliyetçilik, Avrupalı olmayan ülkelerin Avrupalı güçler tarafından sömürgeleştirilmesine ve sömürülmesine tepki olarak ortaya çıkan siyasi bir harekettir.

2.4 İktidar Söylemlerinin Ortaya Çıkışı

Genel tanımıyla söylem dille yapılan iletişim ve dilin kullanılması anlamını taşımaktadır (Çomu, 2014: s.48.) Çağdaş dönem, tekdüzelik eksikliğini yansıtan çok sayıda zorluk ve paradoksla işaretlenmektedir. İdeolojik ikilemlerin, parçalanmanın ve çoklu kimliklerin varlığının da gösterdiği gibi, şeffaf bir dünya kavramı mevcut değildir (Wodak ve Meyer, 2002).

Çağdaş dünya, bakış açısını Newton'un mutlak zaman ve uzay tarafından yönetilen bir evrene olan inancından çıkmıştır. Bunun yerine Sözen'in (1999) tanımladığı gibi belirsizlik ve kaosla karakterize edilen bir dünya anlayışını benimser. Çağdaş toplumların karmaşık doğası, farklı toplumlar arasındaki ilişkileri ve belirli bir toplumdaki farklı gruplar arasındaki etkileşimleri etkileyen çeşitli faktörler dikkate alınarak anlaşılabilir (Wodak ve Meyer, 2002). Modernizmin desteklediği nedensellik, günümüz dünyasının karmaşıklığını, belirsizliğini, ikilemlerini ve diğer yönlerini açıklama kapasitesinden yoksundur. Bu durumun karmaşıklığı nedensel modellerin yeteneklerini aşmaktadır. İletişime büyük önem veren iç alan ise ön planda kalmaktadır.

Söylem, dil pratiklerinin ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç dinamikleri, güç alışverişi gibi çeşitli unsurlar aracılığıyla eyleme dönüşen meta-eylemini kapsamaktadır (Sözen, 1999). Sosyal, politik, kültürel ve ekonomik alanlar da dahil olmak üzere sosyal varoluşun her yönüyle karmaşık bir şekilde bağlantılıdır. Söylem kavramı farklı bakış açılarına bağlı olarak çeşitli şekillerde yorumlanabilmektedir. Bazı akademisyenler söylemi tüm sözlü ve yazılı iletişim biçimlerini kapsayan bir kavram olarak tanımlarken, diğerleri ise onu daha geniş bir sözlü etkileşim ağının yalnızca bir yönü olarak görmektedir. Foucault'un algıladığı şekliyle söylem hem tarihsel hem de gelişen daha geniş dil pratiklerini kapsamaktadır (Potter ve Wetherell, 1987). Foucault'ya göre her bireyin kendine özgü doğası, söylemlerinde farklılıklara yol açmaktadır. Farklı çağlar boyunca insanlık,

sıklıkla maske kullanımına başvurarak farklı kimliklere bürünür. Sonuç olarak Parker'ın (2002) belirttiği gibi her bireyin söylemi hem tarihsel bağlamda hem de zaman içinde farklılık göstermektedir.

Bireysel düzeyde söylem üretilmez; söylemler yalnızca toplumsal düzeyde ortaya çıkmaktadır. Söylemin inşası yoluyla, toplumlar; önceden var olan semboller ve bunlarla ilişkili anlamlar arasında bağlantılar kurabilmektedir (Ercan ve Marsh, 2016: s.417). Potter'a (1996) göre toplumlar bilgiyi çeşitli konular, olaylar ve olgular hakkında tartışmalara ve konuşmalara katılarak edinmektedirler. Söylem, çok yönlü ve etkili bir yapı olarak, kendisine karşı görünen fikirleri bile şekillendirerek söylem içinde kendi yerini ve önemini bulmasına olanak sağlamaktadır (Çelik ve Ekşi, 2008: s.109). Foucault, sosyal yapıların belirli dil kuralları oluşturduğunu ve bunun da bireylerin sosyal yapı ile anlam arasında anlamlı bağlantılar kurma kapasitesini etkilediğini ileri sürmektedir. Bu, toplumsal yapıların güç elde edebilmesi ve edindiği gücü elinde tutabilmesi için ihtiyaç duyduğu bir süreçtir (Potter, 1996). Araştırmacının konuyu ele alabilmesi için sorunu ortaya çıkarması gerekmektedir (Jørgensen ve Philips, 2002: 77).

2.4.1 Söylemde temel kavramlar. Bireyler arasındaki fikir ve bilgi alışverişi, bir iletişim biçimi olarak tanımlanabilecek söylem kavramının kapsamına girmektedir. Bu karmaşık terim içerisinde, onun anlaşılmasına katkıda bulunan çeşitli temel kavramlar bulunmaktadır. Bu temel kavramlardan bazıları şunlardır:

2.4.1.1 Bağlam. Söylemin anlamı bağlamına bağlıdır, çünkü söylem doğası gereği bağlamsaldır. Bağlam; durum, söylemde yer alan bireyler, çevre ve kültürel arka plan gibi çeşitli unsurları kapsamaktadır (Hall, 1999: s.166).

2.4.1.2 Söylem topluluğu. Söylem topluluğu: Söylem topluluğu, aynı ilgi alanlarını, bilgileri ve inançları paylaşan bir grup insanı ifade eder. Birbirleriyle iletişim kurmak için belirli bir dil ve iletişim tarzı kullanılmaktadır (Doyuran, 2018: s.307).

2.4.1.3 Söylem analizi. Söylem analizi, kullanımdaki dilin incelenmesidir (Brown ve Yule, 1983: s.1). Belirli bir söylemde dilin yapısını, anlamını ve işlevini analiz etmeyi içermektedir. İlk defa bu tanım Harris tarafından kullanılmıştır.

2.4.1.4 İktidar ve ideoloji. Söylem aynı zamanda iktidar ve ideolojiyle de ilişkilidir. Bu, söylemde kullanılan dilin toplumun güç dinamiklerini ve ideolojilerini yansıtabileceği anlamına gelmektedir (Punch, 2011: s.217).

2.4.1.5 Metinlerarasılık. Metinlerarasılık, farklı metinler arasındaki ilişkiyi ifade eder. Bu, belirli bir söylemin diğer metinlerden etkilenebileceği ve bunun tersinin de geçerli olabileceği anlamına gelmektedir (Gür, 2013: s.190-191).

Bu temel kavramları anlamak, herhangi bir söylemi analiz etmek ve yorumlamak için gereklidir. Bağlamı, söylem topluluğunu, söylem analizini, gücü ve ideolojiyi ve metinlerarasılığı anlamak herhangi bir söylemin anlamı ve önemi hakkında daha derin bir anlayış kazanılmasını sağlayacaktır.

2.4.2 Eleştirel söylem analizi. Eleştirel Söylem Analizi, 1970'li yıllara dayanan eleştirel dilbilimiyle şekillenmiş olan disiplinler arası bir alandır (Yang ve Sun, 2010: s.128). 1990'lı yıllardan itibaren farklı ve radikal bir teori olarak ele alınmıştır. Dilin toplumdaki güç yapılarını şekillendirmek ve sürdürmek, nasıl kullanıldığını keşfetmek için geleneksel dil analizinin ötesine geçen bir araştırma biçimidir. Metinler, konuşmalar ve diğer iletişim biçimleri içindeki gizli anlamları, ideolojileri ve güç ilişkilerini iktidarların nasıl kullandığını ortaya çıkarmaya odaklanmıştır (Howarth and Griggs, 2016: s.400).

2.4.2.1 Norman Fairclough: Eleştirel söylem analizi. Eleştirel Söylem Analizi alanında önde gelen isimlerden biri olan Fairclough, bu alanda ilk ve etkili teorisyen olması sebebiyle önemli bir konuma sahiptir (Elbirlik, 2015: s.201). 1980'lerde eleştirel dilbilim çalışmalarına yaptığı katkılar, 1990'lardan itibaren ESA'nın bağımsız bir çalışma alanı olarak gelişmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Fairclough, eleştirel söylem analizinin, sosyal bilimler ve dilbiliminin birleşik bir teorik ve analitik çerçevede bütünleştirilmesiyle karakterize edildiğine inanmaktadır (Çakmak ve Bilişli, 2019: s.105). Fairclough'un yaklaşımının dilbilimsel yönü, diğer ESA yaklaşımlarına çok benzer şekilde, ağırlıklı olarak Halliday'in Sistemik İşlevsel Dilbilimini (SFL) temel almaktadır. Ek olarak Fairclough'un yaklaşımı; Foucault'nun söylem düzeni kavramı, Gramsci'nin hegemonya kavramı ve Habermas'ın söylemlerin sömürgeleştirilmesi anlayışı (Sheyholislami, 2001) gibi çeşitli Marksist ve eleştirel teorisyenlerin fikirlerini de içermektedir.

Fairclough, çalışmalarında (Fairclough, 2001a, 2001b), beş ayrı aşamadan oluşan ESA'nın analizi için kapsamlı bir çerçeve sunmaktadır (Devran, 2010: s.62). Bu aşamalar Fairclough'un kullandığı teorik kavramlardan türetilmektedir. ESA'nın ilk aşaması, göstergebilimsel nitelikteki sosyal bir konuya dikkat çekmektedir. Daha önce de belirtildiği gibi ESA, sosyal uygulamalar içindeki sosyal faaliyetlerle ilişkilendirilebilen, uygulamaların kendisinden ortaya çıkan veya sosyal uygulamaların temsilleriyle ilgili olan sosyal sorunlara odaklanmaktadır. Bu durum kimin sorunlarının incelenmesi gerektiği sorusunu gündeme getirmektedir. Doğal olarak toplumun ötekileştirilmiş, dışlanmış veya dezavantajlı kesimlerinin çeşitli şekillerde karşılaştığı sorunlara bakılmaktadır. Bu, baskın veya eşitsiz sosyal ilişkilerin anlaşılmasını kolaylaştırabilecek ve dönüştürücü değişimi teşvik edebilecek bilgiyi ortaya çıkarmayı amaçlayan ESA'nın eleştirel doğasıyla uyumlu bir durumdur (Çakmak ve Bilişli, 2019: s.106).

2.4.2.2 Teun A. Van Dijk: Sosyo-bilişsel yaklaşım söylem analizi.

Van Dijk söylem analizi tanımını net olarak bir şeyi söyleme biçimi olarak tanımlamaktadır (Gür, 2013: s.186). ESA içinde Van Dijk, özellikle 1980'lere dayanan eleştirel çalışmalar aracılığıyla medya söylemi alanında yaptığı önemli katkılardan dolayı öne çıkan bir isimdir. Ancak Van Dijk (2009a) yeni çalışmalarında eleştirel söylem analizi (ESA) yerine eleştirel söylem çalışmaları (CDS) terimini benimsemeyi tercih etmektedir. Bu kasıtlı seçim, eleştirel yaklaşımın yalnızca söylem analizini tekil bir yöntem olarak kapsadığı yönündeki her türlü yanlış kanıyı ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bunun yerine eleştirel yaklaşım, çeşitli yaklaşımları birleştiren çok disiplinli bir araştırma alanını kapsamaktadır. Söylem analizi, zorunlu olarak kullanılan dilin analiz edilmesidir (Brown ve Yule, 1983: s.1).

Van Dijk (2001, 2009a), söylemin kolay tanımlanmaya meydan okuyan karmaşık bir olgu olduğunu düşünmektedir ve araştırmalarını metinler üstünde yoğunlaştırmıştır (Angermüller, 2006: s.6). Bir cümle veya sıra alma gibi dilsel bir varlık, bir eylem, konuşma gibi bir sosyal etkileşim biçimi, sosyal bir uygulama, anlam veya fikir gibi zihinsel bir temsil veya etkileşimli bir olay olmak gibi çeşitli boyutları kapsamaktadır. Söylem aynı zamanda bir parlamento tartışması, kültürel bir ürün, hatta satın alınabilecek bir meta gibi bir etkinlik olarak da ortaya çıkabilmektedir. Van Dijk'e göre dilin kullanımı ve rolü ile söylem dikkatli bir şekilde ele alınırsa siyasi,

toplumsal veya eleştirel çözümlemelere fayda sağlanabilir (İnceoğlu ve Çomak, 2009: s.30). Ancak Van Dijk'in teorik çerçevesi bağlamında söylem, öncelikle yalnızca sözlü ve yazılı metinleri değil aynı zamanda jestler, yüz ifadeleri ve görüntüler gibi sözel olmayan unsurları da kapsayan iletişimsel bir olay olarak ortaya çıkmaktadır. Biliş ise hem kişisel hem de sosyal biliş kapsamaktadır. Kişisel bilişte yer alan duyguları, değerlendirmeleri, zihinsel yapıları ve hafızanın yanı sıra sosyal bilişin parçası olan inançları, hedefleri ve temsilleri de içermektedir. Van Dijk'e göre söylem olarak haberlerde ele alınmalıdır, haberin hazırlık aşamaları toplumun içindeki güç-iktidar dinamiklerinden ayrı düşünülemez (Toruk ve Sine, 2012: s.358).

Van Dijk'in toplum kavramı, mikro düzeyde yüz yüze ilişkilerin yanı sıra gruplar, gruplar arası ilişkiler, hareketler, kurumlar, örgütler, sosyal süreçler ve politik sistemler gibi çeşitli bileşenlerden oluşan çok çeşitli küresel, insani ve politik yapıları kapsamaktadır (Van Dijk, 1983: s.25).

Van Dijk analitik bir çerçeve ortaya koyarken bunun her şeyi kapsamasına odaklanırken, kesin bir analiz olarak sunmamaya da dikkat etmektedir. Söylem analizinin sosyal meseleleri ele almak için kolayca uygulanabilir bir dizi yöntem olmadığını ve bu nedenle önceden belirlenmiş veya standartlaştırılmış yaklaşımları desteklemediğini kabul etmektedir. Onun için analizde önemli olan; analizin, ESA'nın eleştirel doğasına uygun olarak, güç dinamiklerini, gücün kötüye kullanımını ve egemen söylemlerin baskıyı meşrulaştırma yollarını açığa çıkarmayı amaçlayan bir perspektif ve metodolojiyi benimsemesidir (Van Dijk, 1993: s.252).

Eleştirel söylem analizi olarak bilinen söylem, sosyal/kültürel yapılar arasındaki etkileşimin incelenmesini, gücün sömürülmesini ve toplumsal adaletsizliğin kavranmasını amaçlamaktadır (Wodak, 2002: s.73). Güncel uluslararası tartışmalara odaklanan söylem çalışmalarından farklı olarak bu yaklaşım, sosyal ve politik konuları önceliklendirerek toplumsal gelişmelerin anlaşılması ve aydınlatılmasında farklı bir yöntem ve perspektif sunmaktadır. Eleştirel söylem metin, konuşma, sosyal kavramlar, güç, toplum ve kültür arasındaki karmaşık bağlantıları araştırmaktadır. Temel amacı, toplumsal ilişkilerdeki güç ve etki dinamiklerini yorumlamak ve bunların yerine daha eşitlikçi ve adil alternatifler koymaktır (Howarth and Griggs, 2016: s.400).

2.4.3 Uluslararası ilişkiler teorilerinde söylem analizi. Uluslararası İlişkiler Teorilerinde Söylem Analizi, uluslararası ilişkiler çerçevelerini şekillendirmede ve küresel politikayı anlamada dil ve iletişimin rolünü incelemeyi içermektedir. Bu yaklaşım bir ekoldür; spesifik ve tek bir teori sunulmaz (Çakmak ve Bilişli, 2019: s.103). Dilin gerçeklikleri nasıl inşa ettiğini, algıları nasıl etkilediğini ve uluslararası ilişkiler alanında karar alma süreçlerine nasıl etki ettiğini araştırmaktadır. Akademisyenler, uluslararası ilişkiler teorilerindeki söylemi analiz ederek güç dinamikleri, ideolojiler ve küresel düzeyde kimliklerin inşası hakkında fikir sahibi olabilmektedir.

2.4.3.1 Tıbbi ve siyasi söylem. Sosyal bilimlerdeki diğer fikirlerle benzer şekilde söylem kavramının da tek bir tanımı veya açıklaması yoktur. Başka bir deyişle söylem, kısa ve kesin bir karakterizasyona meydan okuyan bir kavramdır. “Kavram” olarak bilinen olgu, sosyal bilimlerdeki farklı kuramsal bakış açılarına bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Çeşitli durumlarda fikirleri iletmek ve ifade etmek için dilin kullanılmasına söylem denmektedir. Türkiye’de söylem, bireylerin etkileşimini içeren karşılıklı bir bağlantı olarak kabul edilmektedir. Dilin farklı sosyal bağlamlarda kullanıldığı çeşitli yolları kapsamaktadır (Teun A., 1997: s.1-5). Yapılanma durumu “tıbbi söylem” ile “siyasi söylem” arasındaki ilişkiyle örneklendirilir. ‘Söylem’ alanı ile bu alana ilişkin kullanılan dil arasında bir ayrım bulunmaktadır. Söylem, çeşitli dil kullanım biçimlerinin analiz edilmesini ve bunların metinsel bir formatta ifade edilmesini tanımlamaktadır.

2.4.3.2 Söylemde ‘şeyleşme’ kavramı. ‘Şeyleşme’ kavramı söylem analizinde temel bir rol oynayarak ortaya çıkmaktadır. Şeyleşme sürecini vurgulanması, dilin sosyal dünyayı şekillendirmesi açısından önemlidir. Bu olguyu açıklığa kavuşturmak için teorik çerçeveler oluşturmak, metodolojik ilkeler inşa etmek ve analitik yaklaşımlar tasarlamak gerekmektedir (Marianne, 2002: s.142). Maddesellik alanında süreç ve güç yapılarının varlığını kabul edilirken; zihin alanında ise düşünceleri, duyguları, inançları ve birbirine bağlı toplumsal dokuları kapsayan bir durum söz konusudur. Bu kavram çeşitli disiplinlere yayılmaktadır. Hem yapısalcı hem de postyapısalcı bakış açılarını kapsayan söylem analizi alanı, dil çalışmalarından büyük ölçüde etkilenmektedir. Ancak rasyonalist yaklaşımlar, özellikle uluslararası ilişkiler bağlamında söylem çalışmalarında kullanılan yöntem ve kavramların

şekillenmesinde de rol oynamaktadır (Milliken, 1999: s.225). Değerlendirmeler yapılırken Milliken'in söylem çalışmalarında yararlandığı postyapısalcılık uygulaması tercih edilmektedir. Bu durum, dilin 'nesnel' bir gerçeklik değil de daha ziyade sosyal olarak inşa edilmiş bir gerçeklik olduğu perspektifini düşündürmektedir. En önemlisi, bu bakış açısı dilin politik sonuçları olduğunu da kabul etmektedir.

Bu perspektifte söylemin, kimlik ayrımlarını öne çıkararak ve belirli maddi konuları ele alarak sosyal-politik anlamların şekillenmesinde önemli bir rol oynadığına inanılmaktadır. Sonuç olarak söylemsel pratikler siyaset, kimlik ve fikir gibi çeşitli unsurları kapsamakta ve var olmayan bileşenlerin birleştiği bir bağlantı noktası oluşturmaktadır (Hansen, 2006: s.15).

Söylemin bu çerçevede incelenmesi, birini diğerine göre önceliklendirmek yerine hem maddi hem de entelektüel unsurların söylem pratiklerinde somutlaşmasına odaklanmaktadır. Amaç, var olmayan bileşenlerin önemini ölçmek değildir hem entelektüel hem de maddi öğelerin önemini değerlendirmektir. Bu, söylemsel uygulamaların kullanım yoluyla nasıl oluştuğunu göstermek için yapılmaktadır (Milliken, 1999: s.225-254). Söylem temelli çalışmaların belirli hedefleri bulunmaktadır. Bu analizin öncelikli odak noktası söylem alanındaki ana aktörlerin siyasi tercihleri ve davranışlarıdır. Hem somut hem de soyut yönleri birleştiren, sürekli onlara referans veren karmaşık dilin derinlemesine incelenmesi önemlidir. Temel amaç, çeşitli uygulamalar aracılığıyla meşruiyet ve önemin kazanıldığı süreçleri anlamaktır. Söylemlerin anlaşılması için mevcut literatürde dikkat edilmesi gereken önemli bir konu bulunmaktadır. Jennifer Milliken'in tipolojisi bu bağlamda çok önemli bir rol oynamaktadır. Söylemsel uygulamaları bir “anlam sistemi” olarak gören Milliken, söylem merkezli araştırmalarında yöntem olarak “yüklem analizi”ni kullanmaktadır. Bu yöntem söylemsel uygulamalarda kullanılan fiillerin, zarfların ve sıfatların incelenmesine odaklanmaktadır (Milliken, 1999: s.231-232). Milliken'in yaklaşımını göstermek için aşağıdaki metin örneği incelenirse:

“Suriye'nin İdlip Vilayetine bağlı Han Şeyhun bölgesine rejim unsurları tarafından bugün (4 Nisan [2017]) düzenlenen ve çoğu çocuk onlarca masumun hayatını kaybetmesine yol açan saldırıları şiddetle kınıyoruz. Han Şeyhun'dan intikal eden görüntü ve bilgiler, rejimin BM

Güvenlik Konseyi'nin 2118 ve 2209 sayılı kararlarının açık ihlalini teşkil eden kimyasal silah kullanımını sürdürdüğüne işaret etmektedir.

Uluslararası toplumun bu saldırılar karşısında tepkisini ortaya koymasını, Kimyasal Silahların Yasaklanması Örgütü başta olmak üzere uluslararası kuruluşların, benzerleri yakın geçmişte de cereyan eden bu tür saldırıları derhal soruşturmasını bekliyoruz. Suriye rejimi üzerinde etki sahibi olan tarafları, ateşkes düzenlemesinin ağır ihlallerini oluşturan ve tamamen sivilleri hedef alan söz konusu acımasız saldırıların derhal durdurulmasını teminen sorumluluklarını yerine getirmeye çağırıyoruz” (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2017).

Türkiye Dışişleri Bakanlığı, 4 Nisan 2017 tarihinde Suriye'nin İdlib kentinde meydana gelen kimyasal saldırılara ilişkin bir açıklama yapmıştır. Açıklamada bazı önemli noktalara dikkat çekilmektedir:

- a) *Kimyasal saldırının sorumluluğu Suriye rejimine aittir,*
- b) *Suriye'nin BM kararlarını açıkça ihlal ettiği görülmektedir,*
- c) *Uluslararası kuruluşlara harekete geçme çağrısı yapılmıştır,*
- d) *Suriye ateşkesi ihlal ederek masum sivilleri hedef almıştır,*
- e) *Küresel ve bölgesel güçlerin sorumluluklarını yerine getirmesi gereklidir.*

Bu söylem, kimyasal saldırıların hem maddi boyutuna hem de uluslararası hukuk ve insan hakları ihlalleri gibi normatif unsurları barındıran boyutuna vurgu yapmaktadır. Bu maddi ve fikişel faktörler bir araya getirilerek Suriye, uluslararası toplumun müdahalesini gerektiren bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak, kastedilen anlam uluslararası toplumu öznelletirerek bu konunun aktif katılımcıları olarak konumlandırmaktadır (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 4 Nisan 2017: Erişim Tarihi: 30 Haziran 2024).

2.4.3.3 Siyasi söylem analizi. Siyasi söylem analizi, siyasi figürlerin kullandığı dilin incelenmesini içermektedir. Bu analiz öncelikle politikacıların, siyasi

kurumların, bakanların, devlet ve hükümet başkanlarının çeşitli düzeylerdeki söylemlerine odaklanmaktadır. Siyasi söylem analizinin temel ilkesi, kelime ve cümlelerin farklı ideolojik çerçeveler içerisinde yeniden kullanılmasıyla ortaya çıkan ve anlam değişikliğine yol açan dönüşümlerdir (Şahin, 2017: s.128). Bu süreç yeni temsillerin geliştirilmesine ve yeni anlamların oluşturulmasına yol açmaktadır. Hedef kitlenin anlaşılmasına yönelik yönlendirme, onların neyi, nasıl anlamaları gerektiği ile belirlenmektedir (Wilson, 2001: s.401). Siyasi söylem analizinde yüklem analizi örneğini alarak rasyonalist bir bakış açısına geçilebilmektedir.

“Suriye’de çocuklar öldü.”

“Suriye’de gerçekleştirilen saldırıda çocuklar hayatını kaybetti.”

“Suriye’de rejimin gerçekleştirdiği kimyasal saldırıda çoğu çocuk çok sayıda sivil yaşamını yitirdi.”

Her ne kadar ilk cümle Suriye’de çocukların trajik bir şekilde hayatını kaybettiğini vurgulasa da dikkati kasıtlı olarak konudan uzaklaştırmaktadır. Benzer şekilde, ikinci cümle de konudan kaçınmayı sürdürmekte ve failin kimliğini belirlemek yerine dikkati saldırıdan etkilenenlere yöneltmektedir.

Üçüncü cümleyle birlikte metin, eylemin sorumlusu olan öznenin açıkça belirtildiği, neden-sonuç ilişkisinin kurulduğu, daha tutarlı ve düzenli bir söyleme dönüşmektedir. Sonuç olarak son cümle, eylemi gerçekleştiren kişiye, eylemin gerçekleştirilme biçimine ve elde edilen sonuca vurgu yapmaktadır (Chilton, 2005: s.20-21).

Yapısalcı ve post-yapısalcı dil çalışmalarından etkilenen söylem analizi alanında, rasyonalist yaklaşımların giderek daha fazla benimsendiği görülmektedir. Bu alanda Laclau ve Mouffe’un Söylem Teorisi, Eleştirel Söylem ve Söylemsel Psikoloji dahil olmak üzere üç farklı bakış açısı ve metodoloji kullanılmaktadır. Benzerliklere rağmen son dönem Marksistlerinin farklı bir yaklaşımı da bulunmaktadır (Jorgensen ve Phillips, 2002: s.5-7). Özellikle bu yaklaşımlardan türetilen eleştirel söylem analizi diğer iki yaklaşımdan da etkilenmektedir.

Bölüm 3

İktidar Partilerinin Siyasal Görüşleri ve Göçmen Politikaları

(Türkiye, Avusturya, Hollanda)

3.1 Türkiye

Türkiye, resmi olarak Türkiye Cumhuriyeti, topraklarının büyük bir kısmı Anadolu'da, diğer kısmı ise Balkanlar'ın güneydoğu uzantısı olan Trakya'da bulunan kıtalararası bir ülkedir. Kuzeybatıda Bulgaristan, batıda Yunanistan, kuzeydoğuda Gürcistan, doğuda Ermenistan, İran ve Nahçıvan, güneydoğuda Irak ve Suriye ile komşudur. Güneyinde Kıbrıs ve Akdeniz, batısında Ege Denizi, kuzeyinde ise Karadeniz ile çevrilidir. Asya, Avrupa'dan Marmara Denizi, Çanakkale Boğazı ve İstanbul Boğaz'ı ile ayrılmaktadır. Türkiye'de nüfusun çoğunluğu Müslüman'dır. İstanbul, Türkiye'nin en büyük şehri, ekonomi merkezi ve aynı zamanda Avrupa'nın en büyük şehridir; Ankara ise başkent ve ikinci büyük şehridir. Resmi dili Türkçe'dir. Türkiye, coğrafi ve stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca önemli göç merkezidir.

3.1.1 Türkiye'de iktidar partisinin siyasal görüşü. Adalet ve Kalkınma Partisi'nin kuruluşunu hazırlayan nedenler, Millî Görüş Hareketi'nin yaşamakta olduğu bunalım sürecinde ortaya çıkmıştır. Siyaset alanında Milli Nizam Partisi (MNP), Milli Selamet Partisi (MSP), Refah Partisi (RP) ve günümüzde de Saadet Partisi (SP) ile temsil edilen, dini söylemi kendine rehber edinen ve “iman ikrarı”na dayalı bir siyaset izlemeyi tercih eden Milli Görüş Hareketi'nin tek lideri Necmettin Erbakan'dır (Tekin, 2004: s.53). MNP'den RP'ye Erbakan önderliğinde kurulan tüm partiler, salt muhafazakar bir kimliğe sahip olup üyeler birer inananlar önceliğiyle tanımlanmakta, Erbakan da “Hoca” olarak adlandırılmaktadır (Yıldırım, 2002: s.66).

RP'nin kapatılmasıyla yerine kurulan Fazilet Partisi'nin kongresinde Erbakan'ın adayı Recai Kutan'a karşı, Abdullah Gül aday gösterilmiştir. Milli Görüş geleneğinde bir ilk olan bu girişim, oylamada 1238 delegeden 633'ünün oyunu Kutan'ın almasıyla başarısızlığa uğramıştır (Tekin, 2004: 67-68; Pamuk, 2001: s.148).

Fazilet Partisi'nde partinin muhafazakar yapısının korunmasından yana olanlar “gelenekçiler” olarak adlandırılmıştır fakat diğer yandan saflaşmaya başlayarak parti içi muhalefeti sürdüren ve partililiği ön plana çıkaran “yenilikçiler” parti içinde gittikçe güçlenmeye başlamıştır (Yıldırım, 2002: s.67).

22 Haziran 2001’de Anayasa Mahkemesi tarafından FP’nin kapatılması yeni bir parti kurma sürecinde olan Yenilikçiler’in yeni bir parti kurma sürecini hızlandırmıştır. Yenilikçiler kanadında parti kurma çalışmaları 14 Ağustos 2001’e kadar devam etmektedir. Aynı süreçte, 1999 yılında Siirt’te Ziya Gökalp’e ait "İlahi Ordu" adlı şiiri okuduğu için 2002’de Anayasa Mahkemesi, Erdoğan’ın TCK’nın 312. maddesinden yargılandığı gerekçesiyle “milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olmadığını” belirterek parti kurucusu da olamayacağına karar vermiştir. Bu karar ile Recep Tayyip Erdoğan siyasetten men edilmek istenmiştir. Bu engel nedeniyle Ak Parti adındaki yeni parti Abdullah Gül başkanlığında nihayet kurulmuştur.

Ak Parti, kuruluşunun hemen ardından 3 Kasım 2002’de gerçekleşen ilk seçimi kazanmıştır. Siirt’in Doğanköy ilçe seçimlerinde usulsüzlükler olduğuna dair Ak Parti’nin başvurusu da kabul edilerek seçimin ileri bir tarihte tekrarlanmasına karar verilmiştir. Recep Tayyip Erdoğan’ın önündeki siyasi engellerin kaldırılması adına Ak Parti’den bir heyet Cumhuriyet Halk Partisi genel başkanı Deniz Baykal ve heyetiyle görüşmeler gerçekleştirerek Anayasal değişiklik teklifi sunulabilmesi için gereken meclis çoğunluğu için destek talebinde bulunmuştur. Gereken desteğin Cumhuriyet Halk Partisi tarafından uygun bulunmasının ardından meclis çoğunluğuna ulaşan Ak Parti gerekli anayasa değişikliği teklifini meclise sunabilmiştir (Miş, 2023: Kriter Dergisi, sayı 78).

Recep Tayyip Erdoğan’ın önündeki siyasi engeller Anayasa’nın 67, 76 ve 78. maddelerinde kısmi değişiklikler yapılarak tümüyle kaldırılmıştır. Yeniden tekrarlanacak olan Siirt seçimleri için 9 Mart 2003 tarihine karar verilmiştir. Siirt, Recep Tayyip Erdoğan’ın eşi Emine Erdoğan’ın memleketi olması Recep Tayyip Erdoğan’ın Siirt’ten aday gösterilebilmesini sağlamıştır. Adaylık konusunda oy potansiyeli yüksek Siirt’teki adaylardan Mervan Gül, Recep Tayyip Erdoğan’ın milletvekili seçilebilmesi için adaylıktan çekilmiştir. Böylece Recep Tayyip Erdoğan resmen milletvekili seçilebilmiştir. Ardından Abdullah Gül, Recep Tayyip Erdoğan’a görevini devretmiştir. Erdoğan bu gelişmeyle birlikte Ak Parti Genel Başkanı ünvanını almıştır.

Cumhuriyet Halk Partisi’nin genel başkanı Deniz Baykal öncülüğünde yapılan anayasa değişikliği ile Recep Tayyip Erdoğan’ın önündeki engel kaldırılır. “Yenilikçiler” kanadında parti kurma çalışmaları 14 Ağustos 2001’e kadar devam

etmiştir. 22 Haziran 2001’de Anayasa Mahkemesi tarafından FP’nin kapatılması Ak Parti’nin kuruluş sürecini hızlandırmıştır.

2002 seçimlerinde Türkiye’de iktidar partisi olan Adalet ve Kalkınma Partisi, 2002’den günümüze kadar olan süreçte amaçlarını içeren tüzüğü şu şekildedir (Ak Parti Tüzük, Ocak 2023);

AK PARTİ; Türk Milleti’nin en önemli yönetim kazanımının, Cumhuriyet olduğuna ve egemenliğin, kayıtsız ve şartsız milletimize ait bulunduğuna inanır. “Milli irade”nin tek belirleyici güç olduğunu kabul eder. Millet adına egemenlik yetkisi kullanan kurumların ve kişilerin gözetmeleri gereken en üstün gücün ise, hukukun üstünlüğü ilkesi olduğunu savunur. Akıl, bilim ve tecrübenin yol gösterici olduğunu benimser. Milli irade, hukukun üstünlüğü, akıl, bilim, tecrübe, demokrasi, bireyin temel hak ve özgürlükleri ve ahlakiliği, siyasi yönetim anlayışının temel referansları olarak kabul eder.

AK PARTİ; Türk Milleti’nin Ülkesi ve Devletiyle bölünmez bütünlüğünü savunur. Geçmişten gelen değerlerimizi koruyarak, Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk’ün gösterdiği muasır medeniyet seviyesine ulaşmak ve hatta onu aşabilmek için ikinci maddede açıklanan normlar ve genel kabullere uygun faaliyetlerde bulunmayı, siyasi hayatın zemini kabul eder.

AK PARTİ; “insan” merkezli siyasi bir Partidir. En üstün hizmetin, insana hizmet olduğuna inanır. İnsanın mutluluğu, huzuru, güveni ve sağlığı çalışmalarının hedefini teşkil eder. Bütün insanlarımızı, “Türkiye” coğrafyasında kurulu “Türkiye Cumhuriyeti Devleti” ismi altında büyük bir aile, diğer devletleri kendi sınırları içinde komşu aileler olarak kabul eder. Sulh içinde bir arada yaşamının, insana verilen değerle mümkün olacağına inanır.

AK PARTİ; insanların farklı inanç, düşünce, ırk, dil, ifade etme, örgütlenme ve yaşama gibi doğuştan var olan tüm haklara sahip olduklarını bilir ve saygı duyar. Farklı olmanın ayrışma değil, pekiştirici kültürel zenginliğimiz olduğunu kabul eder.

AK PARTİ; birey-devlet ilişkilerinde, demokratik toplum olmanın gereklerine uygun düşmeyen yaklaşımları ve her türlü ayırimcılığı reddeder. Devleti, bireye hizmet için, bireylerin oluşturduğu etkin bir hizmet kurumu olarak kabul eder.

AK PARTİ; milli iradenin egemen olabilmemesinin, bütün siyasal hakların ancak özgür kullanımı ile mümkün olabileceğine, özgür siyasal hak kullanımının ise, çoğulcu ve katılımcı hür demokratik düzen içinde hayat bulabileceğine inanır.

AK PARTİ; millet adına egemenlik yetkisi kullanan yasama, yürütme ve yargı erkleri ile devlet şeması içinde kamusal işlev gören bütün kişi, kurum ve kuruluşların; yetki kullanımlarında ve görev ifa etmelerinde, ikinci maddede atıf yapılan belgelerde yer alan hukuk devleti normlarına uygunluğu gözetir olmaları gereğini vurgular ve bu gerekliliğe uygunluğu, meşruiyetin esası kabul eder.

AK PARTİ; bireylerin inandıkları gibi yaşama, düşündükleri gibi ifade etme haklarının tartışılmaz olduğunu, inanç ve düşüncenin hukuka uygun olarak tanıtım ve propagandasının, bireylere ve sivil toplum kuruluşlarına ait bir hak ve yetki olduğunu, her bireyin her kurumda ve yaşamın her alanında eşit ve ortak hakları bulunduğunu, dolayısıyla devletin, hiç bir inanç ve düşünceden yana veya karşı tutum sergilememesi gerektiğini, Anayasa'da yer alan laiklik ve kanun önünde eşitlik ilkelerinin, bu anlayış ve bakışın güvencesini teşkil ettiğini vurgular. Devletin ve Parti tüzel kişiliğinin bu alanda yüklenebileceği işlevin, sadece hak kullanımlarını sağlayıcı ve güvence altına alıcı özgür ortam hazırlamaktan ibaret olması gereğini kabul eder. Temel hak ve özgürlüklerin, oylama konusu olamayacağını savunur.

AK PARTİ; insanın, insanca yaşamasının yöntemi olan sosyal devlet anlayışının hayata geçirilmesine özel önem verir.

AK PARTİ; ekonomik gelişmenin kaynağı ve hedefi olarak insanı esas kabul eder. Piyasa ekonomisinin, tüm kurum ve kurallarıyla tesisini amaçlar. Devletin ekonomi içindeki rolünü, düzenleyici ve gözetici fonksiyonları ile tanımlar. Gelir dağılımındaki dengesizliği ve işsizliği, ülkemizin en önemli sosyo-ekonomik sorunu olarak görür. Küreselleşmenin meydana getirdiği

fırsatlardan yararlanmak ve beraberinde getirdiği olumsuzluklardan korunmak amacıyla gereken yapısal dönüşümlerin gerçekleştirilmesini savunur.

AK PARTİ; aileyi Türk toplumunun temeli kabul eder. Geçmişle gelecek arasında köprü görevini yerine getiren aile kurumunun; milli değerlerimizin, duygularımızın, düşüncelerimizin ve ülkemize has adet ve geleneklerimizin yeni kuşaklara aktarılmasında en temel, en vazgeçilmez sosyal bir kurum olduğuna inanır.

AK PARTİ; herkesin ve özellikle gençliğin; güven içinde, gelişmiş, kalkınmış, refah düzeyi yüksek, her yönden güvenli bir Türkiye sevdalısı olma ülküsüne bağlı, moral değerlerle bezenmiş bireyler olmalarını önemser. Bu nedenle her düzeyde özgür, bilgi toplumu olma yolunda bilimsel araçlarla ve ilmi verilerle donatılmış bir eğitim, öğretim ve öğrenim anlayışını pratiğe geçirmeyi amaçlar.

AK PARTİ; temsili demokrasinin çoğulcu, katılımcı, yarışmacı niteliğini önemser. Bu özelliklerin hayata geçirilmesinde verimli, kaliteli ve denetimli bir kamu yönetiminin kurulmasında, sürdürülmesinde, sivil toplum örgütlerinin önemine ve vazgeçilmezliğine inanır.

AK PARTİ; referandumu, halkımızın yönetim sürecine katılımını temin için etkili bir yöntem olarak benimser.

AK PARTİ; içte ve dışta güçlü duruşun adaletle mümkün olacağına inanır. Hukukun “güç”ten değil, “güç”ün hukuktan kaynaklandığı inancı ile her iş ve faaliyette doğrunun ve haklının egemen olmasını önleyici engelleri ortadan kaldırmayı, adil yargılanma hakkını ve hak arama özgürlüğünü bütün unsurları ile gerçekleştirmeyi, ülkemizi, onun sahibi insanlarımız için yaşanılır hale getirmeyi, her halükarda milletin ülkesini ve devletinin bağımsızlığını ve üniter yapısını korumayı amaçlar.

(Ek: 21.05.2017 günlü BKK) AK PARTİ, köklü devlet geleneğimizin üzerine bina edildiği “insanı yaşat ki devlet yaşasın” ilkesini, siyasetinin merkezi olarak görür. Milletin tüm fertleri, hiçbir ayırım gözetilmeksizin ülkemizin birinci sınıf vatandaşlarıdır. Türkiye Cumhuriyeti’nin tüm vatandaşları tek bir milleti teşkil eder. Bayrağımız bağımsızlığımızın ortak

sembolüdür. Şehitlerimizin emaneti olan, milletimizin üzerinde yaşadığı, bayrağımızın özgürce dalgalandığı toprak, vatanımızdır. Devlet, milletimizin ortak eseridir.

AK PARTİ, yukarda belirtilen temel amaç ve hedefler doğrultusunda, “Tek Millet, Tek Bayrak, Tek Vatan, Tek Devlet” anlayışını sarsılmaz bir ilke olarak kabul eder.”

Seçimi kazanmasının ardından, Mayıs 2003 yılında Recep Tayyip Erdoğan, Millî Görüş tamlamasının geçmişte kapanan ve yeni dönemde kapatılma riskleri taşıyan diğer partilerle özdeşleştiğinin farkındalığına sahiptir ve “*Millî Görüş gömleğini çıkardık!*” ifadesiyle tabanından geldiği diğer partilerle arasına kalın bir çizgi çekerek toplumun belli kesimlerine hitap eden ideoloji partisi olmadıklarını açıkça ortaya koymuştur.

2002’den günümüze girdiği tüm seçimleri birinci parti olarak tamamlayan Adalet ve Kalkınma partisi AB üye ülkelerle başlangıçta sıkı bağlar kurarak, zaman zaman toplumun genelinde destek bulan ‘*One Minute!*’ benzeri söylemlerle Türkiye Cumhuriyeti’nin güçlü varlığını ve Ortadoğu coğrafyasındaki konumunu daha da kuvvetli kılacak hamlelerde bulunmuştur. Güç kazandıkça yavaş yavaş sistem değişikliklerine giderek, küresel çapta gerçekleşen ekonomik buhranların ülkeyi etkilememesi ya da küresel krizlerin minimum etkilerle geçirilmesi için temelleri sağlam yönetim sistemleri oluşturulmuştur.

2007 seçimlerinde önceki seçimlerde alınan kararların halk tarafından benimsendiği açıkça görülmekte, yapılan doğru hamlelerin halkı bir araya getirmesi neticesinde halk desteğini her seçimde biraz daha arttırmıştır. Ak Parti hükümetinin sınırları zorlayıcı, çözüm odaklı tavrı seçimde her seferinde yeni bir heyecan dalgası oluşturarak genişlemiştir. Sonrasında iyice derinleşen Ortadoğu ülkelerindeki sorunlar, terör örgütlerinin Ortadoğu’da varlığını güçlendirmesi Türkiye’nin sınırına yakın ülkelerden Suriye’nin iç savaşa sürüklenmesiyle AB üye ülkelerin demografik olarak değişime uğrama endişesi mülteci akınına önlem olarak Türkiye’yi tampon bölge olmaya zorlaması ile sonuçlanmıştır. Bu dönemde Arap Bahar’ı denilen kitlesel hareketliliğin başlangıcı olarak kabul edilmektedir.

2010 yılının aralık ayında başlayan bu hareketlilik, Ortadoğu ülkeleri arasında yönetim rejiminin ve yöneticilerin değiştirilmesi maksadıyla ortaya çıkan bir dizi

ayaklanma, başkaldırı ve protestonun neden olduğu iç savaşa kadar uzanan halk hareketi olarak görülmektedir. Bu halk hareketi benzer sorunlar yaşayan ülkeleri aşarak kıtalararasına yayılmıştır (Buzkıran ve Kutbay, 2013: s.149).

Arap Baharı'nın Türkiye'yi etkilediği temel noktalardan bazıları şunlardır: Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesinin siyasi manzarasını yeniden şekillendirerek güç dinamikleri ve ittifaklarda değişikliklere yol açmıştır. Türkiye'nin Orta Doğu'ya yönelik dış politika yaklaşımını yeniden şekillendirmiştir. Güvenlik sorununa paralel olarak ortaya çıkan ülkedeki ekonomik sistemin zarar görmesi nedeniyle insanların göç etmesine sebep olmuştur (Ünal, 2017: s.152). Bu durum Türkiye'ye yönelik mülteci akınına yol açmış ve Türkiye, bölgedeki şiddet ve zulümden kaçan mülteciler için önemli bir varış noktası ve geçiş ülkesi haline gelmiştir. Bu durum ülke için derin sosyal, ekonomik ve siyasi sonuçlar doğurmuştur.

Genel olarak Arap Baharı, Türkiye'nin dış politikasını, güvenlik dinamiklerini, mülteci durumunu ve daha geniş Orta Doğu ve Kuzey Afrika bölgesi bağlamındaki ekonomik değerlendirmelerini etkileyerek Türkiye üzerinde çok yönlü bir etki yaratmıştır. Arap Baharı olayları, Türkiye'nin bölgesel katılımını ve bölgede devam eden sorunlara karşı tepkilerini bugün dahi şekillendirmeye devam etmektedir. Ortadoğu ülkelerinde devam eden iç savaşların sonucunda göç dalgası her yıl katlanarak kontrolsüz bir şekilde Türkiye'de varlık kazanmaktadır.

3.1.2 Türkiye'de iktidar partisinin göçmen politikası. Tüm dünya ülkelerinde olduğu gibi Türkiye'de de göç politikaları zaman içerisinde değişiklik gösterir. Türkiye, coğrafi, tarihi ve stratejik konumu nedeniyle tarih boyunca önemli göç ve iltica akımları ile karşı karşıya kalmakta ve kalmaya devam etmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu andan itibaren en önemli siyasi konularından biri göçtür. Göç hareketlerinin tarihine bakıldığında, bu hareketlerin sadece ülkenin kendi durumundan değil, komşu ülkelerdeki siyasi olaylardan da kaynaklandığı görülmektedir. Dolayısıyla jeopolitik konumu nedeniyle Ortadoğu ülkelerindeki siyasi olaylar Türkiye'yi yakından ilgilendiren bir önemli konudur. 1930'lu yıllarda gelişen göç olayları dolayısıyla Türkiye'de 1934 yılında "İskan Kanunu" yürürlüğe konmuştur. İskân Kanunu sayesinde, göç eden kişilerin yaşamlarını sürdürecekleri alan, yerleşim yerleri, devletin verdiği imkanlar ve göç planları hakkındaki belirsizlikler kesinliğe kavuşmuştur.

Türkiye Cumhuriyeti tarihinde; 1990 sonrasında ilk büyük göç, Irak, Halepçe ve o coğrafyada yaşanan olaylardan kaynaklanmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti o yıllarda net bir göç siyaseti uygulanmış, göçmenleri ülke sınırına yerleştirilmiş, ülkenin içine yayılmaları engellenmiş ve Irak'taki sorunların bitmesinin ardından göçmenlerin ülkelerine geri dönmeleri sağlanmıştır (Erdoğan, 2019: s.27).

Türkiye Cumhuriyeti ve Türk Milleti aslında bir 'çatı kimlik'tir ve göçmenlerde bu çatığı kimliğin bünyesinde çok özel bir yer edinmiştir.

Türkiye'deki göç ve sığınma politikaları ve uygulamalarına istinaden, 2000'den sonra Avrupa'ya uyum sürecinin bir ürünü olarak dönüşüm tabiri ortaya çıkmıştır. Bu dönüşüm ne Avrupa ile tamamen aynı ne de Türkiye'deki göç ve sığınma konularının geleneksel uygulamalarıyla aynı kalacak yeni bir "göç ve sığınma" yöntemi modeline yol açan bir süreç olmuştur. Farklı bir tabirle söyleyecek olunursa, ülkedeki "göç ve sığınma yönteminin" özelliklerinin ve koşullarının değişiminde öncelikle düzensiz göç uygulamalarında Avrupa'ya Entegrasyon süreci kararlı bir şekilde sürdürülmektedir (İçduygu, 2012: s.41).

Sonraki yıllarda Türkiye sınırında başka sebeplerden ötürü hareketlilik yaşanmış olsa da 2001 yılına kadar göçmen sayılarında artış gözlenmemiştir (Erdoğan, 2019: s.27).

2010 yılında Orta Doğu'daki birçok ülkeye de sığırayan Arap Baharı sonrası Türkiye'ye fazlasıyla göçmen gelmiştir. Özellikle Suriye iç savaşından kaçan insanların toplu halde Türkiye'ye gelmesi, ani ve büyük bir göç dalgasının fitilini ateşlemiştir (Buzkıran ve Kutbay, 2013: s.149). Suriye'den sığınmak amacıyla ilk kez Türkiye'ye gelen yabancılara tedbir olarak geçici koruma statüsü uygulandığı görülmektedir. Geçici koruma statüsü, kitlesel bir akın olması durumunda, sınıra gelen ve düzensiz giriş yapan Suriyeli vatandaşlara koruma ve güvenli bölge sağlama ihtiyacından kaynaklanmaktadır (Erdoğan, 2019: s.27).

Kitlesel akının ani ve yaygın olması nedeniyle, Suriye'deki savaştan dolayı Türkiye'ye gelen kişi ve grupların uluslararası koruma konumunda değerlendirilmesi mümkün olmamaktadır. Bu kişiler için geçici koruma uygulanmasının daha uygun olduğu görülmektedir (Elçin, 2016: s.46).

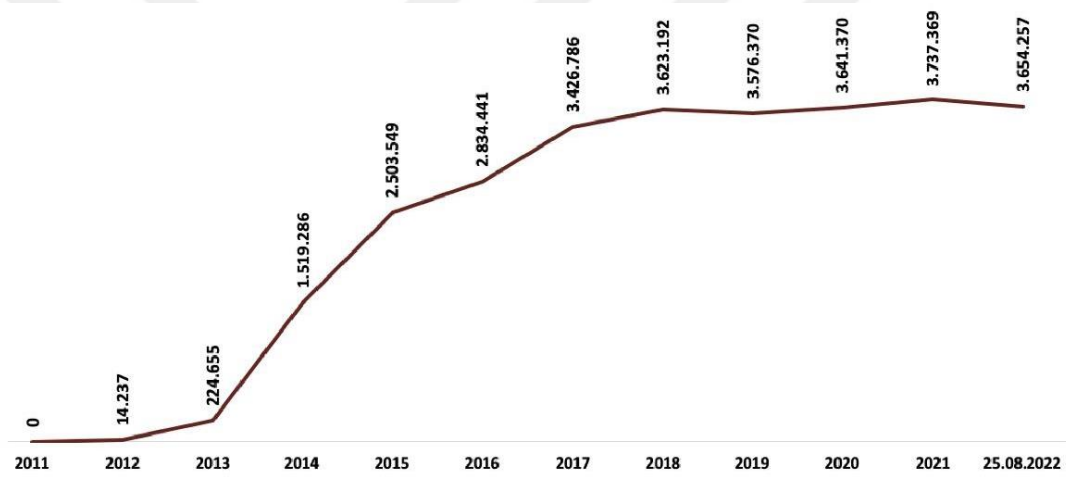
Geçici koruma kavramı, uluslararası antlaşma ile tanımlanamamaktadır. Günümüz uygulamasında bu terim, acil koruma ihtiyaçlarını karşılamak için toplu göç

durumunda ayrıcalıklı, geçici korumayı belirtmek için sıklıkla kullanılmaktadır (Edwards, 2012: s.599-603).

2014 tarihinde yürürlüğü giren Geçici Koruma Yönetmeliği (GKY) geçici koruma kararının alınmasını, sona ermesini bu statüden yararlanacak olanların hak ve yükümlülüklerini, geçici koruma statüsüyle ilgili usul ve esasa ait konuları düzenli hale getirmiştir. Bunun akabinde Yönetmelikte geçici koruma uygulamasının ne kadar süreceği ve uygulamanın hangi nedenlerden ötürü sona erdirileceği düzenlenmiştir (Elçin, 2016: s.124-46).

Son verilere göre geçici koruma altındaki Suriyeli göçmen sayısı 3 milyonu geçmektedir.

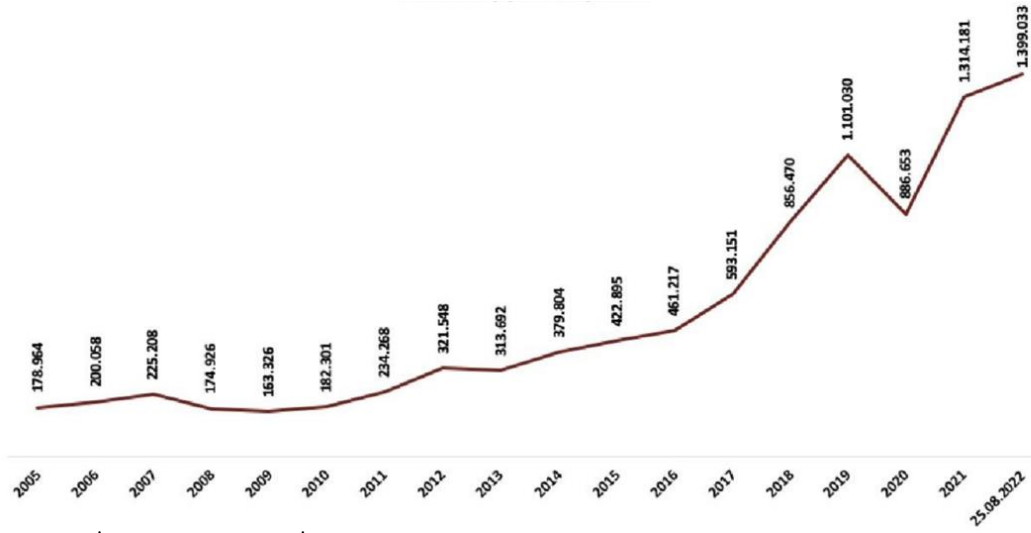
Şekil 1. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

Kaynak: Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler Kaynak; ("İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı", 2022) <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> (Erişim tarihi: 8 Mayıs 2024).

Türkiye’de yabancılara kalma hakkı veren bir izin türü olan İkamet izni de uygulanmaktadır. Bu izin T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından verilmektedir. Her ne sebeple ülkeye gelmiş olursa olsun ikamet izinleri bitene kadar Türkiye’de hayatlarına devam edebilmektedirler. Türkiye’de ikamet izniyle bulunanların sayısına bakıldığında 2005 yılından itibaren bir artış olduğu görülmektedir (Geçici Koruma Yönetmeliği, RG. 22.10.2014-29153). 2005 senesinde 178.964 insanın ikamet izni varken 2022 yılında edinilen bilgilere göre Türkiye’de ikamet izniyle kalan kişi sayısı 1.399.033’tür. 2017 yılından itibaren artan kişi sayısı 2020 yılında Covid-19 sürecinde düşüşe geçmiştir.

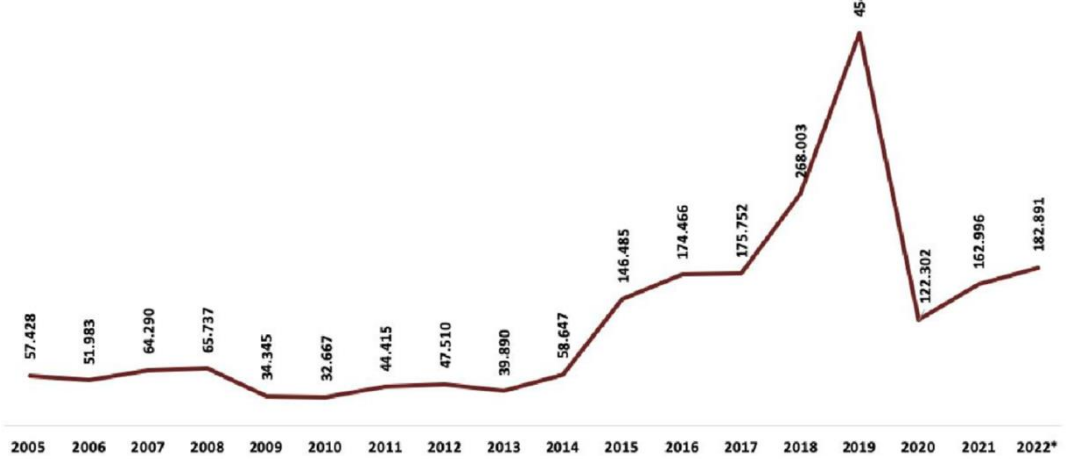
Şekil 2. İkamet İzni ile Türkiye’de Bulunan Yabancıların Yıllara Göre Dağılımı

Kaynak: (“İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı”, 2022) <https://www.goc.gov.tr/ikamet-izinleri> (Erişim tarihi: 8 Mayıs 2024).

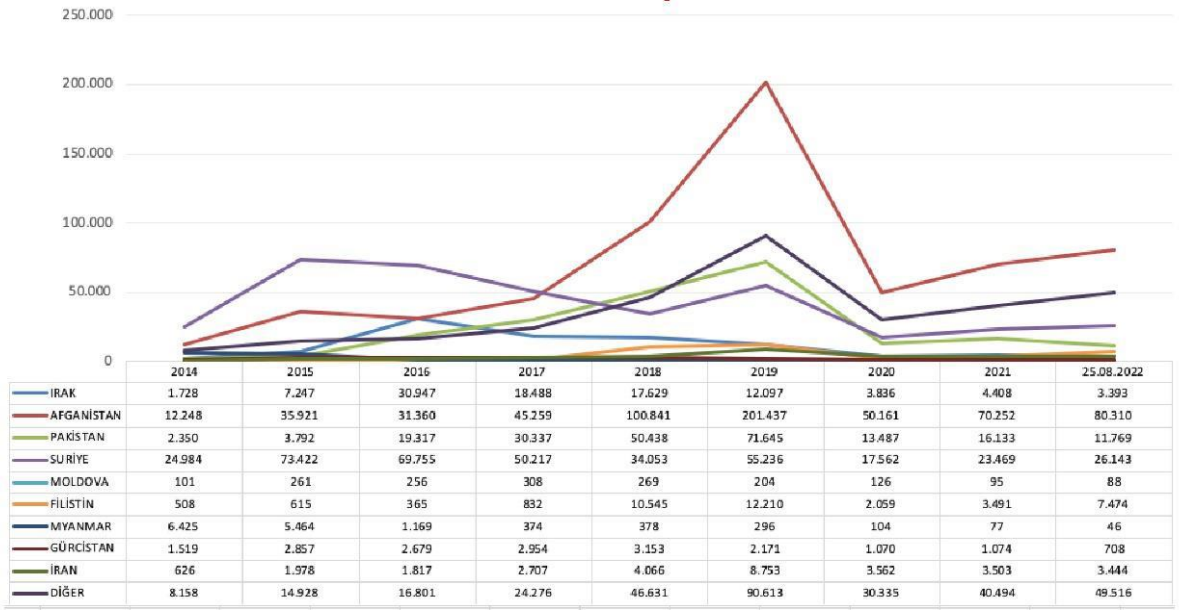
Türkiye’de yasa dışı yollarla bir şekilde ülkeye giren düzensiz göçmen sayısı da oldukça ciddi rakamlara ulaşır. 2018, 2019 senelerinde Türkiye’de kaçak yollarla yaşayan, yakalanan göçmenler arasında Suriye, Afganistan ve Pakistan vatandaşlarının oranının fazla olduğu görülmektedir.

Şekil 3. Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmen Sayısı

Kaynak: (“İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı”, 2022) <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler> (Erişim tarihi: 8 Mayıs 2024.)

Şekil 4. Yıllara Göre Yakalanan Düzensiz Göçmenlerin Uyruk Dağılımı

Kaynak: BBC News Türkçe, 9 Mayıs 2022 (Erişim tarihi: 15 Mayıs 2024)

Türkiye’de İktidar Partisi her zaman göçmenlere karşı ılımlı bir politika izlemiştir. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan 9 Mayıs 2022’de, MÜSİAD Türkiye’nin Gücü Ödülleri Töreni’nde yaptığı bir konuşmasında o dönemde tartışma konusu olan göç politikalarına dair aşağıdaki söylemlerde bulunmuştur.

"Onları katillerin kucağına atmayacağız. Yardımseverliğimizi her zaman nasıl yapıyorsak öyle yapmaya devam edeceğiz."

"Birilerinin kalkıp ülkemize hicret eden ama Suriye, ama Afganistan, ama Irak, İran fark etmiyor, biz muhacirlik ve ensar olma kabiliyetinin ne olduğunu en iyi bilen bir kültürün mensuplarıyız. Muhacirlik, ensar nedir bunu anlamayan, bunu bilmeyenlerle bizim işimiz yok. Biz sevgili Peygamberimizin muhacirliğini de biliriz, ensar olduğu dönemi de biliriz. Biz bu yolda aynı anlayışla devam ediyoruz."

"Suriye'den savaştan çıkıp ülkemize sığınan bu kardeşlerimize sonuna kadar sahip çıkacağız. Kendileri arzu ettikleri zaman vatanlarına dönebilirler ama biz onları asla bu topraklardan kovmadık ve kovmayacağız."

Yoğun göç hareketlerinin ardından Türkiye bu duruma yönelik politikalar üretmek zorunda kalmıştır. Çünkü göçmen sayılarının fazla oluşuyla birlikte, dil, eğitimde eşitlik, ülke içinde güvenlik ve işsizlik gibi sorunlarını da ardında getirmiştir. İktidarın “gönül coğrafyasından gelen kardeşlerimiz” diyerek hoşgörüyü dayalı bir

politika izlemesi ilk zamanlar halkın üzerinde olumlu bir etki yaratmış olsa da zaman içerisinde, artan ev kiralari, sigortasiz çalişmaları nedeniyle toplumun kendi halkının işten çikarılması, kamuda verilen atamalar ve güvenlik noktasında yaşanan sorunlardan dolayı halktaki hoşgörünün azalmasına neden olmuştur.

3.2 Avusturya

Avusturya resmi ismiyle Avusturya Cumhuriyeti, Orta Avrupa'da dokuz eyaletten oluşan bir ülkedir. Batıda İsviçre, güneyde İtalya, doğuda Macaristan ve Slovakya, kuzeyde Almanya ve Çek Cumhuriyeti ile komşudur. Avusturya 83.879 km² yüzölçümüne ve yaklaşık 9 milyon nüfusa sahiptir. Avusturya Almancası ülkenin resmi dilidir, ancak birçok Avusturyalı farklı lehçeler konuşmaktadır. Refah seviyesinin yüksek olması nedeniyle göç açısından tercih edilen ülkeler arasındadır (Türkiye Cumhuriyeti Dışışleri Bakanlığı, Erişim Tarihi: 01.07.2024).

3.2.1 Avusturya'da iktidar partisinin siyasal görüşü. Avusturya milliyetçiliğinin tarihsel kökleri, ulusal kimlik kavramının 19. yüzyılda benzeri görülmemiş bir önem kazandığı daha geniş açılımıyla Avrupa bağlamına kadar uzanmaktadır. Öncelik olarak Avusturya federal anayasa kanunları kabul edilmektedir (Eugh, 2010: s.1-13693). Geleneksel sosyal hiyerarşiler parçalanmaya başladıkça ve kitlesel politikalar ortaya çıktıkça, çeşitli etnik ve ırksal gruplar kendi farklılıklarını öne sürmek, tanınmak ve özerklik için çabalamak zorunda kalmışlardır. Örneğın, Doğı ve Orta Avrupa'daki vatansız Yahudiler, giderek artan ayrımcılık ve yabancı düşmanlığı dalgalarına bir yanıt olarak ulusal ev ve sığınak haklarını güçlü bir şekilde savunanlar arasında olmuşlardır (Uzunçayır, 2014: s.132). Bu, Yahudi birliklerine özgü bir mücadele değı; aynı dönem Polonya'nın Rus hakimiyetinden zorlu bağımsızlık arayışına da tanık olmuştur. Çabalarına rağmen Polonyalılar, çok sayıda başarısız ayaklanmanın ardından Rusya tarafından dayatılan cezai tedbirler nedeniyle özerkliklerinde bir azalma yaşamışlardır; bu, Habsburg monarşisinin etki alanı içinde ulusal kendi kaderini tayin etme yönündeki yoğun mücadeleyi örneklemektedir (Canatan, 2024). Dahası, bizzat Habsburg monarşisi içinde radikal ve dışlayıcı milliyetçilik biçimlerinin yükselişi, milliyetçi hareketlerin içsel çeşitliliğinin altını çizmektedir. İmparatorluk içindeki farklı etnik ve dilsel gruplar, her biri kendi ulusal çıkarlarını savunan daha sert duruşlar benimsemeye başlamıştır; bu, İrlanda ve Norveç gibi Avrupa'nın periferisinde görülen ulusal bağımsızlık hareketlerinin güçlenmesiyle

uyumlu bir gelişme olarak görülmektedir. Bu milliyetçi coşku ve mücadelelerin karışımı, Avusturya milliyetçiliğinin büyümesi için verimli bir zemin sağlar; bu milliyetçilik, sonunda kendi benzersiz kimliğini oluşturmak için bu çeşitli etkilerden yararlanmaktadır.

Avusturya bağlamında milliyetçiliğin yükselişinin özellikle ülkenin göç manzarası üzerinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. 2015 yılında Avrupa'ya göç akışı artarken, Avusturya'da da göçmenlerle ilgili kamuoyunun endişelerinde buna paralel bir artış görülmektedir (Pachner vd., 2016; Statistik Austria, 2015; Potkanski, 2010). Bu artan endişe, ülke içindeki milliyetçi duyguların başarısına katkıda bulunan önemli bir faktör olmuştur. Göçmenlik konusundaki sert tutumuyla bilinen Avusturya Özgürlük Partisi'nin (FPÖ) yükselişi, bu artan endişelerin doğrudan bir sonucu olarak görülmektedir. Partinin seçmen desteğindeki artışı, göçmenlere yönelik tutumlarındaki sert ifadelerle birlikte artmakta ve bu, iki olgu arasında nedensel bir bağlantı olduğunu düşündürmektedir. Dahası, Avusturya'da ön plana çıkan milliyetçi eğilimler göç politikalarına açıkça karşı çıkmakta ve göç sorunlarının ele alınmasında daha kısıtlayıcı yaklaşımlara doğru bir yönelimi yansıtmaktadır (Erdenir, 2005: s.33). Her ne kadar bu milliyetçi eğilimlerin Avusturya'daki göçmenler üzerindeki kesin etkileri kaynak materyalde açıkça ifade edilmemiş olsa da FPÖ gibi milliyetçi partilerin kazandığı başarılarını büyük ölçüde göç politikalarına karşı yürüttükleri kampanyalarla elde ettiklerini göstermektedir. Sonuç olarak bu siyasi değişim, milliyetçi ideolojilerin giderek kamuoyunu etkisi altına aldığını ve politikayı şekillendirdiğini göstermekte, Avusturya'daki göçmenler için de zorlu bir ortamı temsil etmektedir (Özerim, 2012: s.129).

Avusturya'daki göçmenleri etkileyen politikaların karmaşık yapısı içinde, belirli önlemlerin bu bireylerin günlük yaşamları üzerindeki doğrudan etkisi dikkat çekicidir. Avusturya hükümetinin göçmenlerin telefonlarına potansiyel olarak el koyma girişimi, kişisel mahremiyetin önemli bir ihlalini ve onların topluma entegrasyonunun önünde bir engeli temsil etmektedir (Karataş, 2019: s.35-36). Görünüşte göçmenlerin kimliklerini ve kökenlerini belirlemeyi amaçlayan bu politika, istemeden de olsa onları kişisel özerkliklerinden mahrum bırakır ve onları genellikle yeni bir ülkede hayatta kalmaları ve uyum sağlamaları için hayati önem taşıyan sosyal ağlardan koparmaktadır. Dahası, okullarda başörtüsü yasağı önerisi, ulusal politikaların göçmenlerin kültürel ifadelerini nasıl derinden etkileyebileceğinin bir

başka çarpıcı örneğidir. Böyle bir yasak, yalnızca dini ifade özgürlüğünü etkilemekle kalmamakta, aynı zamanda Müslüman öğrencileri ötekileştirme, ötekilik duygularını artırma ve eğitim sistemiyle sosyal entegrasyonlarını engelleme potansiyelini de ortaya çıkarmaktadır (Yıldız, 2019: s.64). Dolayısıyla bu politikalar, modernist milliyetçilik teorilerinin Avusturya'daki göçmen nüfusu için somut sonuçlar doğuran somut yasama eylemlerinde nasıl ortaya çıkabileceğini gösterdiğinden, önceki paragrafta vurgulanan milliyetçilik söyleminin uzantıları olarak görülmektedir.

Avusturya siyasetinde milliyetçi görüşlerin yükselişi, bu duygulardan yararlanan bazı siyasi figürlerin liderliğine de bağlanabilir. Jörg Haider ve Heinz-Christian Strache gibi liderler ülkede milliyetçi gündemlerin desteklenmesinde önemli rol oynamaktadır (Anadolu Awansı: Erişim Tarihi: 01.07.2024).

Parti önderi Jörg Haider, milyonlarca insanın ölümünden sorumlu olan Nazi subayları için, *“onlar savaşın suçlusu değil kurbanlarıdır”* ifadesini kullanmıştır. Nazi vahşetinin başkahramanları olan SS'ler için ise, *“cesaretli ve iyi karakterli”* diyen ırkçı Özgürlükler Partisi, Ekim 1999'daki seçimlerde *“göçmen akışını durdurma ve yolsuzlukları temizleme”* vaatleriyle %27 oy almıştır.

Milliyetçi görüşler Avusturya'da özellikle göç, ulusal güvenlik ve dış ilişkiler gibi alanlardaki politika kararlarını etkilemektedir. Hükümet koalisyonlarında milliyetçi partilerin varlığı, bu konulardaki politika yönlerinde değişikliklere yol açmıştır (Öner, 2014: 165; Alkan, 2015: s.278).

Sonuç olarak Avusturya siyasetindeki milliyetçi görüşler, son yıllarda ülkenin siyasi manzarasını yeniden şekillendiren karmaşık ve çok yönlü bir olgudur. Tarihsel miraslardan göç ve kimlik konusundaki güncel tartışmalara kadar bu görüşler Avusturya siyasetinin yönünü şekillendirmede önemli bir rol oynamaya devam etmektedir. Avusturya “Avusturya kimliğini” tanımını açıkladıktan sonra, göçmenlerin bu tanımlanan kimlik üzerinde tahribat yarattığı fikrine dayanarak onlarla mücadele edilmesini ileri sürmektedir (Zaslove, 2014: s.105).

3.2.2 Avusturya iktidar partisinin göçmen politikası. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Avusturya yoğun göç alan ülke haline gelmiştir. Bu göçler üç ana aşamaya ayrılmaktadır. Bu dönemlerde Avusturya hükümetlerinin göç ve entegrasyon politikaları, göç hareketlerinin özelliklerine bağlı olarak önemli değişikliklere uğramıştır. Savaş sonrası ilk aşamada göçün başlıca nedeni “konuk işçi” kavramıdır.

Avusturya hükümetleri, 1960'lı yılların başında Yugoslavya ve Türkiye ile yapılan “misafir işçi” anlaşmalarıyla başlayan dönemde, bu işçilerin toplumla bağları dikkate alınmamakta ve bu konuda herhangi bir politikaya yer verilmemektedir. 1970'li yılların başında sona eren dönemde göçmenlerin ülkelerine döneceğine dair bir inanış vardır (Akgündüz 2007: 96, Abadan-Unat 2006, Gelekçi 2011).

1970 yılların başından 1990'ların sonuna kadar, ikinci dönemde göçmen sayısında hızlı bir artış yaşanır ve bu durum siyasi açıdan gündemdeki en önemli konu haline gelmiştir (İçduygu & Yüksek, 2012: s.452). Öncelikle geri dönmesi beklenen misafir işçilerin önemli bir kısmının orada kalacağı fark edilmiş ve bu işçilerin ailelerinin bir araya gelmesi, göçmenlerin topluma entegrasyonunun öneminin artmasına neden olmaktadır. Bu dönemi etkileyen bir diğer faktör de mülteci hareketleridir. Soğuk Savaş döneminde Avusturya, komünist Doğu Avrupa ülkelerinden kaçan mültecilerin geçiş noktası veya varış noktasıdır. 1980'lerden bu yana, özellikle 1989'da Berlin Duvarı'nın yıkılması ve 1991'deki Yugoslavya iç savaşından sonra, Avusturya üzerinden Avusturya'ya veya diğer ülkelere göçmen ve mülteci akışı kontrol edilemez bir hal alır. Sonuç olarak Avusturya'daki “yabancı” nüfusun sayısı 1988-1993 yılları arasında iki katına çıkmıştır (Kraler ve Sohler, 2007: s.19).

1990'ların başlarından itibaren, Avusturya'da göçle ilgili tartışmalar daha çok kültüre odaklı ve güvenlik üzerine bir yapılanma oluşturur; ayrıca aşırı sağ çevresindeki sert görüşler, göç ve entegrasyon politikalarını göçmenlerin aleyhine şekil almıştır. Artan Müslüman nüfusun, kültür ve güvenlik tartışmalarının gelişmesinde payı yüksektir (Uzunçayır, 2014: s.139). Müslümanların akını, başta Orta Doğu ve Afrika olmak üzere komşu ülkelerdeki savaşlardan ve iç çatışmalardan kaçan mültecilerin hareketine bağlanmaktadır. Amerika ve Avrupa'nın birçok şehrinde yaşanan 11 Eylül saldırıları sonrasında göç bir güvenlik sorunu olarak görülmeye başlanmıştır. Avrupa kamuoyu için 2004 ve 2005 yıllarında Madrid, Amsterdam ve Londra tarihte kaydedilen en sarsıcı saldırılardır. En önemlisi de bu tür eylemleri gerçekleştiren genç Müslümanların ya ikinci ya da üçüncü nesil göçmen olmasıdır. Avrupa şehirlerinde yetişen Müslüman gençlerin kendi ülkelerinde saldırılar düzenlemesi, göçmenlerin toplumdaki rolüne ilişkin “ev yapımı teröristler” veya çok kültürlülüğün gerilemesi gibi tartışmalara yol açmaktadır.

Göç hareketlerinde yaşanan bu değişimler ve beraberinde yaşanan tartışmalar, Avusturya'nın göç ve entegrasyon politikalarında da değişikliklere yol açmaktadır. Avusturya'nın göç politikası, 1990'lı yıllara kadar ekonomik faktörleri ve “misafir işçilerin” ülkelerine dönüşünü dikkate alan “rotasyon modeli”ne dayanmaktadır. Hükümet bu dönemin büyük bölümünde göç kararını işçilere, işverenleri ise kendi kuruluşlarına bırakmıştır (Kraler ve Sohler, 2007, s.19).

1990'lı yıllara gelindiğinde Avusturya'daki tüm aktörler rotasyon modelini terk etme ve yeni bir göç politikası oluşturma konusunda birleşmişler. Bu yönde kapsamlı ilk kanun değişikliği 1992 yılında yapılmıştır. 1992 İkamet Kanunu ismiyle bilinen bu yasa göçü kısıtlamaya yönelik önemli bir girişimi olmuştur. 1997 yılına gelindiği zaman “Göç Yasası” olarak isimlendirilen farkı bir düzenleme yapılmıştır. Ülke içinde yerleşen göçmenlerin entegrasyon konusuna vurgu yapılarak yeni göç hareketlerinin önlenmesi amaçlanmaktadır (Kraler ve Sohler, 2007: s.20).

2000 yılında aşırı sağ FPÖ ve ÖVP, koalisyon oluşturmak için güçlerini birleştirir, bu durum göç ve entegrasyon politikalarına da yansımıştır. Aşırı sağ popülist söylemde, kontrolsüz göç politikalarının daha yüksek suç oranlarına, daha tehlikeli durumlara ve daha düşük ulusal kültüre yol açarak göçü engelleme veya kısıtlama ihtiyacını doğurduğunu kabul etmiştir (Zaslove, 2004, s.108). 2000 ve 2006 yılları arasında göç konusuyla geniş çaplı yenilikler yapılmıştır.

Göçmenlik yasası 2005 yılında kapsamlı bir değişikliğe uğramıştır. Bu yasa “entegrasyon anlaşmasını” genişleterek yeni göçmenlerin kabulünü zorlaştırmış ve devlet kurumlarının onlar üzerindeki denetimini arttırmıştır ” (Ürer, 2021: s.214). Aynı yıl göçmenler için Vatandaşlık Yasası’da oluşturulmuştur.

2013'te kabul edilen yasalar bazı avantajlar sağlamış olmakla birlikte Avusturya'nın vatandaşlığa kabul yasaları hala Avrupa'nın en katı yasalarıdır.

3.3 Hollanda

Hollanda, Batı Avrupa ve Karayipler'de bulunan bir ülkedir. Hollanda Krallığını oluşturan dört ülkeden biridir. Doğuda Almanya, güneyde Belçika ve kuzeybatıda Kuzey Denizi ile komşu olan Avrupa'daki on iki vilayetten ve Karayipler'de üç özel belediyeden oluşur. Hollanda, ekonomik faktörler ve insani kaygılar dahil olmak üzere çeşitli nedenlerle göç almaktadır. Hollanda'daki ekonomik

fırsatlar ve daha yüksek yaşam standartları göç edilecek ülke olarak tercih edilmesinin başlıca nedenidir.

3.3.1 Hollanda’da iktidar partisinin siyasal görüşü. İstatistikler, Hollanda’nın yaklaşık 17,1 milyonluk bir nüfusa sahip olduğunu ve tahmini oranın km2 başına 491 kişi olduğunu göstermektedir. Etnik azınlıkların oranında 1971'deki %1,6'dan 1997'de %9,4'lük bir artış görülmektedir. Surinamlı, Faslı, Türk, Molluccan ve Çinli topluluklar en kalabalık topluluklardır ancak mülteciler son yıllarda büyük oranda Orta Doğu'daki saldırılar nedeniyle önemli ölçüde artmıştır. İnsanların Hollanda'ya göçü hızlı ve geniş kapsamlı demografik değişikliklerle sonuçlanmıştır (Spiecker ve Steutel, 2001: s.296).

Hollanda tarihi boyunca farklı göçmen tanımlarına sahip olmuştur. Göç literatüründe dört ana dönem bulunmaktadır: 1970'li yıllara kadar göçmen ülke olmanın inkar edilmesi, 1980'li ve 1990'lı yıllarda Azınlıklar Politikası yaklaşımı ve 2000'li yılların başından itibaren daha çok entegrasyon odaklı politikalar (Scholten ve Holzhacker, 2009: s.87). Çokkültürlülük politikalarından ise günümüzde vazgeçilmiştir.

Çokkültürlülük, tek bir devlette farklı kültürel grupların varlığını tanımlamak için kullanılan terimdir. Farklı toplulukların birleşmesi ve bireylerin standartlaştırılmasına karşı çıkmaktadır. Kanada'da, çokkültürlülük terimi ilk olarak 1971'de bir siyasi sistemi belirtmek için kullanılmıştır (<http://www.canadainternational.gc.ca>).

Çokkültürlülük üç temel değerle açıklanmaktadır: Birincisi, kültürel çeşitliliğin kabul edilmesidir. Cahrles Taylor tarafından tanınma politikası olarak isimlendirilir. İkincisi eşit bir toplum ilkesine dayanmaktadır. İlk durumda kültürel ve etnik eşitlik yeterli değildir; Grupların ekonomik ve sosyal açıdan da eşit haklara sahip olması gerekmektedir. Son prensip sosyal entegrasyondur.

Çok kültürlülük savunucuları farklı sosyal grupların gettolara bölünmesine karşıdır. Bu karşıtlığa göre toplumun gettolaşmasının nedeni sosyal ve ekonomik eşitsizliklerde yatmaktadır. Bu ortadan kalkarsa gettolaşma da otomatik olarak ortadan kalkacaktır (Canatan, 2009: s.11). Çok kültürlülükte, göçmenlerin değerleri, göç alan ülkelerin değerleriyle doğrudan çeliştiğinde gerilimler ortaya çıkabilmektedir (Appleton, 2017: Erişim Tarihi: 11 .05.2024).

Aşırı sağ partiler bu politikaları, özellikle de çokkültürlülüğü reddetmektedir. Onlara göre göçmenler potansiyel suçlulardır (Zaslove, 2004: s.102) ve ülkenin güvenliğini tehdit etmektedirler. Dolayısıyla “Topluma hoş geldiniz”, “Kardeş olarak yaşıyoruz” gibi söylemler mantıksızdır. Liderler, milliyetçi fikirlere tutunarak, göçmenleri ve azınlıkları dışlamakta ve onların ülkeyi terk etmesini istemektedir.

Yani nefret söylemini destekleyen partilerin iktidara gelip koalisyon kurmaları durumunda çok kültürlülük politikasının çökeceği ön görülmektedir. Bu politika her ülkede farklılık göstermektedir. Bazı ülkeler göçmenleri asimile etmek isterken bazıları çok kültürlü bir yaklaşım benimseyebilmektedir. Ancak günümüzde özellikle aşırı sağın yükselişiyle birlikte bu çokkültürlülük politikasından vazgeçildiğine vurgu yapılmaktadır. Genel olarak yerleşimciler, ev sahibi nüfustan gelenekler, dinler ve kurumlar açısından farklılık gösterir ve hatta farklı diller konuşup farklı kültürlere sahip olabilmektedir. Ayrıca görünüşleri ve giyim tarzları da farklılık gösterebilmektedir. Göçmenlerin durumu genellikle belirli yasal statülere göre belirlenmektedir. Bu vatandaş olmakla değil, yabancı olmakla ilgilidir. Hükümetin politikası ne olursa olsun, göç toplumun bazı kesimlerinde güçlü tepkilere neden olmaktadır. Yaşam koşulları değişen insanlar genellikle yeni gelen göçmenleri güvensizlik kaynağı olarak görmektedir (Castles ve Miller, 2008: s.17-21).

Varlıklarını hak ettikleri gibi kabul etmek, yalnızca insanlara gösterilmesi gereken saygının bir önkoşulu değil, aynı zamanda temel bir insani ihtiyaçtır (Taylor vd., 2005, s.43). “Çiçeklerle karşılanan işçilerden, istenmeyen yabancılara dönüşmek” sloganı uluslararası göç literatüründe yer almakta (Akıncı, Ahmet ve Ercan, 2015, s.68) ve mevcut durumu göstermektedir. Bu noktada aşırı sağ, yüksek işsizliğe neden olduğu, güvensizlik yarattığı ve terör tehdidini artırdığı iddiasıyla göçü eleştiri çemberine oturtup aynı zamanda korkan seçmenleri seçimlerde aşırı sağ partilere oy vermeye yönlendirmektedir (Zaslove, 2004: s.100-102).

Hollanda milliyetçiliğinin dayanıklılığı ve gücü, ülkenin İspanyol yönetiminden bağımsızlık için verdiği uzun süreli mücadeleyle ayrılmaz bir biçimde bağlantılıdır; bu çatışma yalnızca bir yüzyıla yakın sürmekle kalmayıp aynı zamanda modern Hollanda ulusal kimliğinin üzerine inşa edildiği temel bir düşünce haline gelmiştir (Bekaroğlu, 2010: s. 123). 17. yüzyılın başlarında, Hollanda ulusal bilincinin ve günümüze kadar varlığını sürdüren bir kimlik duygusunun oluşumu açıkça görülmektedir. Milliyetçiliğin bu erken gelişimi yalnızca siyasi çekişmenin bir sonucu

değildir; aynı zamanda denizin oluşturduğu çevresel tehditlerle mücadele etmek için halkın kolektif çabalarıyla da şekillenmiştir. Ortak bir amaca bağlı olan Hollandalılar, topraklarını tehdit eden unsurlara karşı korunmak için bir topluluk, bir “biz” olarak çalışır; bu da onların birliğini güçlendiren ve poldermodel olarak bilinen siyasi uzlaşa kültürüne önemli ölçüde katkıda bulunan bir çabadır. Doğal bir düşmana karşı verilen bu ortak mücadele, uzun süren bağımsızlık savaşıyla birleştiğinde, Hollanda'da çağdaş küresel zorluklara rağmen varlığını sürdüren güçlü ve kalıcı bir milliyetçi ruhunun oluşmasına neden olmuştur (Yılmaz, 2024).

Aşırı sağdakiler kendilerini, topluluklarında savunmasız hale gelen ve dışlanmış vatandaşların savunucuları olarak görmektedir. Bu nedenle göçün tüm olumsuz yönlerini açığa çıkarmaya çalışan, seçmenlerin ulusal ve dini inançlarına hitap ederek onları kazanmaya çalışan bir strateji uygulamaya çalışmıştır. Ayrıca göçmenlerin güvenlik sorunlarının ve suç faaliyetlerinin artmasında özellikle etkili oldukları görüşü politikalarının temelini oluşturur (Zaslave, 2004: s.102).

Jan Peter Balkenende, 2002-2010 yılları arasında Hollanda'da ülkeyi yöneten koalisyon hükümetlerinin kurulmasına başkanlık etmiştir. Aşırı sağın yükselişini ölçmek için bu dönemlerde uygulanan göç politikalarını da analiz etmek oldukça önemlidir.

Hollanda'da İşçi Partisi (PvdA), Liberaller (Liberaller, VVD) ve daha küçük Demokrat 66 olarak bilinen ve 2002 ortasına kadar iktidarda kalan başka bir parti tarafından bir koalisyon hükümeti kurulmuştur. 2002'den birkaç yıl önce Hollanda, işgücünde tam istihdamın olduğu bir ekonomik genişleme dönemini yaşamıştır. Bir sonraki seçimlerin hazırlıkları sırasında, birkaç ay sonra siyasi partiler tarafından birçok sorun çözülmeden iktidarı bırakmıştır. Toplu taşıma, eğitim ve sağlık sektöründeki düşük devlet harcamaları ve başarılı özelleştirme çabaları gibi ekonomik büyümeye olumlu gelişmeler eşlik etmemiştir. Ayrıca 11 Eylül'ün yarattığı güvensizlik nedeniyle göçmenler terörist olarak görülür ve entegrasyon zorluklarıyla karşı karşıya kalmıştır. 2002 seçimleri bu koalisyonunun sonu olmuştur. Pim Fortuyn seçimden önce yeni bir siyasi parti kurarken, Hristiyan Demokratlar Birliği en büyük parti olarak geri dönmüştür (Momers ve Velthuis, 2010: s.41).

2002 yılında Fortuyn Leefbaar Nederland (Liveable Holland) partisi ile ünlü olmuştur. 2002'de partisi yerel seçimlerde %36 oy almıştır. Sağ kanat etiketini kabul

etmemiştir. 2002 Mayıs ayında suikaste kurban gittiğinde yerini Geert Wilders almıştır.

2002 seçimlerinde Hristiyan Demokratlar Birliği-CDA (Christen Democratisch Apple) en çok sandalyeyi kazanamasa da oyların %17,6 oran ile ikinci parti olur (Ersanilli, 2007, Erişim Tarihi: 01.07.2024). Hristiyan Demokrat Birliği Balkenende Hükümeti, Hollanda Özgürlük Partisinin içinde yaşanan iç savaşlardan dolayı dört ay sonra düşmüş ve 2003 yılında Jan Peter Balkenende kabineyi ikinci kez oluşturmuştur.

İkinci ve üçüncü Balkenende kabinelerinden sonra gelen koalisyon hükümetinin de göç konusunda benzer bir yaklaşımı vardır (Momers ve Velthuis, 2010: s. 4). Koalisyon Anlaşması'nı imzalayanlar, reddedilen sığınmacıların geri gönderilmesi için etkili bir sürecin gerekli olduğunu ileri sürmüşlerdir. Kamu düzeninin, güvenliğinin ve refah devletinin genel yaşanabilirliğinin korunması gibi genel sosyal konulara değinmek üzere Kasım 2003'te yayınlanan yeni bir 'Geri Dönüş Politikası Belgesi' bunun önemini vurgulamaktadır. Esasen yerleşik bir devlette çalışma izni olmayan çok sayıda bireyin varlığı oldukça farklıdır. Yasadışı ikametinin zor durumdaki bir ekonomiye ve buna bağlı olarak istismara açık bir sosyal statüye yol açabileceği öne sürülmüştür. Ayrıca bu zafiyetten istismar, yasa dışı veya suç teşkil eden faaliyetler de doğurmakta, yasa dışı kalan yabancıların önemli bir kısmı belediyelere idari yük getirmektedir. Belge bu nedenle “kabul edilemez olanın iadesi”ni savunmaktadır. Geri dönemeyenlere oturma izni verilmesi uygulamasının yenilenmesi beklenmektedir ancak Verdonk, gönüllü geri dönüşe izin verilmesi gerektiğini savunmaktadır (Bekaroglu, 2010: s.122). Bu bağlamda Verdonk, tüm devletlerin vatandaşlarını yeniden kazanmaları gerektiğinin altını çizmektedir.

Bu dönemde göç politikalarının yanı sıra dikkat çeken ve aşırı sağ akıma işaret edebilecek bir diğer olay ise popüler yönetmen Theo van Gogh'un fas kökenli olan Hollandalı tarafından 2 Kasım 2004'te öldürülmesidir. Hollanda'nın tarihinde siyasi suikastlara pek sık rastlanmamakta, dolayısıyla Pim Fortuyn ve Theo van Gogh'un varsayımlarının gerçekleşmesi sürpriz olmamıştır. Theo van Gogh suikastından Fas doğumlu Muhammed Bouyeri adlı radikal bir Müslüman sorumlu tutulmuştur (Bekarolu, 2010: s.143 ve 144). Bu olayların ardından protestolar ve kutuplaşmalar yaşanmıştır. Göçmenlere ait okulların ve ibadet yerlerinin yakılması bunun bir sonucudur (Penninx, 2005: s.9-10). Suikastın ardından ülkede bir iç savaş olduğu

algısı oluşturulur ve bu durum kamuoyunda “*çokkültürlü trajedi*” ve “*İslami Terörizm*” gibi konularla ilişkilendirilmektedir (Alacahan ve Duman, 2011, s.62 - 64).

2010 yılından günümüze doğru gelindiği zaman siyasi tablo epey bir değişikliğe uğramıştır. 2010 yılında yeni kurulan aşırı sağcı Özgürlük Partisi siyasi çevreye katılmıştır. En fazla sandalyeyi sırasıyla, Mark Rutte liderliğindeki Halkın Özgürlük ve Demokrasi Partisi, Job Cohen öncülüğündeki İşçi Partisi ve Geert Wilders önderliğindeki Özgürlük Partisi olmuştur (BBC: Erişim Tarihi: 01.07.2024)

Özgürlük Partisi (PVV), Geert Wilders adıyla anılan ve bu dönemde etkili olan yeni bir siyasi partidir. Siyasi açıdan Geert Wilders, göçmenlerin ve İslam'ın ciddi bir eleştirmenidir. Geert Wilders liderliğindeki PVV, 22 Şubat 2006'da kurulmuş ve 10 yıldır Hollanda'da önemli bir siyasi güç olarak, ulusal parlamento seçimlerinde %5,89 oy almıştır (Jannsen, 2015: s.11).

Bir siyasetçi olarak Wilders, İslam'a ve göçe karşı duruşuyla tanınmaktadır. 16 Eylül 2015'te Meclis'te yapılan bütçe görüşmelerinde, ayrılıkçı hareket ve eylemlere yol açan mülteci kabul politikalarına karşı direniş çağrısında bulunmaktadır. Örnek olarak 13 Ocak 2016'da Heesch kentinde inşaatı devam eden bir mülteci merkezine iki domuz bırakılmıştır. 14 Mart'ta Suriyeli mültecilerin evlerinin duvarlarında bulunan mesajlar arasında “*Hoş gelmediniz*” ve “*Evinize gidin*” mesajları yer almıştır (Valk, 2017, Erişim: 15. 05. 2024). Geert Wilders, partisinin 15 Mart genel seçimleri için yürüttüğü seçim kampanyası kapsamında Faslı göçmenleri ülke nüfusunu tehlikeye atan “pislik” olarak nitelendirmektedir (Goldman, 2017; Erişim Tarihi: 15. 05. 2024). "Wilder" terimini kullanarak göçe karşı olan biri kolayca tespit edilir. Eylül 2015'te Aşırı sağcı Özgürlük Partisi'nin lideri Geert Wilders'in göçmenler üzerine yaptığı birçok sözleri ve bunun devamındaki siyasi yükselişi, söylemlerin iktidarların oyları üzerindeki durumuna güzel bir örnektir. Bu söylemlerinden bazıları;

Hollanda Başbakanı Mark Rutte ve Rotterdam Belediye Başkanı Ahmed Aboutaleb'e yönelik ırkçı çağrıda bulunan Wilders, “*Rutte ve Aboutaleb neredesiniz? 500 Türk Rotterdam'da Allah'u Ekber diyerek bağırıyor. Burası bizim ülkemiz. Meydanı hızlıca temizleyin.*” ifadelerini kullanmıştır.

Konsolosluk önündeki gösterilerle ilgili kısa bir görüntü de paylaşan Wilders, “*Görüntülere bakın, Erdoğan Hollanda'ya faşist diyor ve Türkler neşeyle*

Rotterdam'da Türk bayraklarını sallıyorlar. İğrenç. Bu bizim ülkemiz.” ifadelerini kullanmıştır.

2017 yılı itibari ile seçimleri Mark Rutte liderliğindeki Özgürlük ve Demokrasi için Halk Partisi 33 sandalye kazanarak ilk sıraya yerleşmiştir.

Wilders'in seçim yenilgisine rağmen yeni hükümet, seçmen onayına bakılmaksızın katı göç politikalarına bağlılığını göstermiştir. Aşırı sağ, üstünlüğe sahip olmasa da Hollanda'nın göç politikaları üzerinde hala önemli bir etkiye sahip ve sürekli olarak siyasi bir güç olarak ortaya çıkmaktadır.

3.3.2 Hollanda iktidar partisinin göçmen politikası. Hollanda'nın göç tarihçesi, ülkenin modern toplumunun oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Hollanda'nın tarihi, 16. ve 17. yüzyıllarda dünya ticaretindeki güçlü konumu nedeniyle göçmenlerin ülkeye akın etmesiyle başlamıştır (van Amersfoort ve Niekerk, 2006: s. 323-346). Bu dönemde, Hollanda'nın ekonomik büyümesi ve denizaşırı kolonileri nedeniyle Avrupa'nın çeşitli bölgelerinden ve diğer kıtalardan göçmenleri çekmektedir.

Orta Çağ ve Rönesans dönemlerinde, Hollanda'nın ekonomik büyümesi ve ticaret hacminin artmasıyla birlikte farklı Avrupa ülkelerinden göçmenler gelmeye başlamıştır. Özellikle İspanya ve Portekiz'den gelen Sefarad Yahudileri ve Protestanlar bu dönemde Hollanda'ya yerleşmiştir (Lange, 1986: s.146). Bu dönemde çeşitli Avrupa kabileleri ve topluluklarına ev sahipliği yapmıştır. Özellikle 16. yüzyılda Protestan Reformu'nun etkisiyle Katoliklerden Protestanlara doğru gerçekleşen dini göçler bu dönemde önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca, Hollanda'nın kolonileşme döneminde (özellikle 17. yüzyılın sonlarına doğru) Asya ve Afrika'dan gelen göç dalgaları da olmuştur ve bu durum panik havası yaratmıştır (Schierup, Hansen ve Castles, 2006: s.21).

17. yüzyılda Hollanda altın çağı, Avrupa'nın en zengin ve güçlü ülkelerinden biri haline gelmiştir. Bu dönemde Hollanda'ya farklı milletlerden göçmenler akın etmiştir. Özellikle Protestanlar, Yahudiler, Fransızlar ve Flamanlar bu dönemde Hollanda'ya yerleşmiştir. Bu dönemde İspanya ve Portekiz'den gelen Sefarad Yahudileri, daha sonra da Doğu Avrupa'dan gelen Aşkenaz Yahudileri ülkeye yerleşmiştir. Bu dönemde izlenen politikada göçmenlere ılımlı yaklaşım ve çoğunluğun içinde onlara da yer açılmıştır (Scheffer, 2011).

Endüstri devrimi sonrası göçler, 19. yüzyılda Endüstri Devrimi'nin etkisiyle kırsal bölgelerden şehirlere ve sanayi bölgelerine göçler yaşanmıştır (Toffler 1974: s.64). Hollanda'nın sanayileşmesi ve ekonomik büyümesi, bu dönemde Hollanda'nın göç almasını arttırmıştır.

II. Dünya Savaşı göçleri, savaş sırasında ve sonrasında, Nazi zulmünden kaçan Yahudiler ve diğer savaş mağdurları Hollanda'ya sığınmıştır (Encyclopaedia Judaica, 2007: s.94-95. Ayrıca, Hollanda'nın eski sömürgelerinden gelen göç dalgaları da bu dönemde arttırmıştır.

1960'lar ve sonrası göçler, Hollanda, 1960'ların sonlarından itibaren Türkiye ve Fas gibi ülkelere işgücü göçü almıştır (Murat, 2000: s.101). Bu dönemde, ekonomik kalkınma ve iş gücü ihtiyacını karşılamak için Türkiye, Fas ve diğer ülkelere gelen göçmenlerin sayısı arttırmıştır. Ayrıca, 1970'lerde ve sonrasında Afrika, Latin Amerika ve Asya'dan gelen göç dalgaları da gözlemlenmiştir. Bugün Hollanda, etnik ve kültürel açıdan oldukça çeşitli bir topluma sahiptir. Endonezya, Surinam, Türkiye, Fas gibi ülkelere gelen göçmenler Hollanda'nın demografik yapısını şekillendirmiştir (Ladd, Fiske ve Ruijs, 2009: s.12).

Hollanda'da göçmenler önemli bir sorun olarak görülmemiştir ve 1950'den 1990'a kadar geçici politikalar uygulamaya konulmuştur. Bolkestein ile kültürel sorunlarının 1990'larda açığa çıkması, toplumun göçten memnun olmayan bir kesiminin harekete geçmesine yol açmıştır. Bu da aşırı sağın yükselişini kolaylaştırmıştır (Spiecker ve Steutel: 2001: s.296).

Hollanda'nın göçmen politikası, Avrupa Birliği'nin genel göçmenlik ilkelerine uygun olarak şekillendirmiştir (Köse, 2012: s.39). Politikanın temel bileşenleri arasında mülteci ve sığınma hakkı, yasal göç, aile birleşimi, işgücü piyasasına katılım ve entegrasyon bulunmaktadır. Hollanda, ayrıca uluslararası hukuk ve İnsan Hakları Bildirgesi gibi uluslararası anlaşmalara da bağlıdır. Bu çerçevede, sığınma hakkı olan bireylerin başvurularını ulusal ve uluslararası hukuka uygun olarak değerlendirilmektedir (Snyder, 2006: s.49). Göçmenlik başvuruları, başvurunun türüne göre değişik yönetmelik ve prosedürlere tabidir. Örneğin, çalışma veya eğitim amaçlı uzun süreli vize başvuruları, kısa süreli turistik veya ziyaretçi vizelerinden farklı işlemektedir.

Göçmenlerin entegrasyonuna büyük önem veren Hollanda'da, göçmenlerin dil öğrenmeleri ve topluma uyum sağlamaları konusunda belirli programlar ve politikalar mevcuttur. Dil eğitimi ve topluma entegrasyon kursları, bu politikaların bazı örnekleridir (Köse, 2012: s.55).

Ayrıca Hollanda, Avrupa Birliği'nin serbest dolaşım ilkesinin bir parçası olarak AB vatandaşlarına diğer AB ülkeleri vatandaşlarına göre daha rahat koşullarda göç etme hakkı tanımaktadır (Bingöl, 2006: s.54). AB dışından gelen göçmenler için ise daha sıkı kriterler ve prosedürler söz konusudur.

Son olarak, politikanın ve yasaların uygulanması ile ilgili olarak, Hollanda İstatistik Bürosu (CBS) ve Hollanda Göç ve Vatandaşlık Hizmetleri (IND) gibi kurumlar göçmenlik ile ilgili verileri toplar ve göçmenlik politikalarının uygulanmasında önemli rol oynamaktadır.

Bölüm 4

Siyasi Liderler Söylemlerinin Ülke Halkı ve Göçmenler İçin Sonuçları

4.1 Literatür Taraması

Literatürde göç hareketleri 1950 ve 1960 yılları arasında dünyadaki farklı iki sosyal düzenin ayrışmasından ortaya çıkmaktadır. Avrupa'nın doğusundan batısına yüzbinlerce insan akın etmiş ve bu göç edenlerin büyük bir kısmı, siyasi mülteci olarak kabul edilirken iktidarda ırkçı partilerin hedefi haline gelmiştir (Taş, 1999: s.13-14). Göç hareketlerinin günümüze kadar artarak devam etmesi sonucunda göç ve göçmen kavramları literatürdeki yerini alarak, güvenlik kavramını gündeme getirmektedir (Booth, 2005: s.21).

Dowd R. ve McAdam (2017) sorumluluk paylaşımının; ekonomik yardımlar ve mültecilerin kabulü olmak üzere iki ana hattı literatürde vurgulanmaktadır. M.Murat Erdoğan (2020) araştırmasında benzer şekilde Avrupa ülkelerinin kabul ettiği göçmen sayılarıyla uluslararası toplumlar tarafından Türkiye'deki göçmen/mültecilere ayrılan ekonomik kaynakların yeterli olmadığına vurgu yapmaktadır. Bu da sorumluluk paylaşımının bu iki yönünü de ön plana çıkarmaktadır.

Farklı şekillerde, siyasal söyleme odaklanan literatürde, genellikle göçmenlerin “yasal olmayan” kavramıyla açıklandığını, güvenlik olarak birtakım toplumsal suçlarla ilişkilendirildiğini, ülke için hem kültürel ve toplumsal bir tehdit hem de ekonomik bir sorun olarak algılandığını göstermektedir (Buonfino, 2003: s.426).

Tehdit olduğu düşünülen göçmen/mültecilerin göç ettikleri ülkelerde yaşanan birçok olumsuzluklardan sorumlu tutulması, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı gibi negatif kavramları içinde barındıran aşırı sağ partilerin milliyetçilik sloganlarında en üst sıradadır (Noi, 2007: s.16).

Literatürde, kimi tarihçilere göre milliyetçilik düşüncesinin kökenleri; 18. yüzyılın sonlarında yaşayan Fichte ve Herder'e dayanırken kimi tarihçilere göre de aynı yüzyılın başlarına, yani Rousseau ve Kant'a kadar eskiye götürebilecek bir fikir olmuştur. Sosyal bilimlerde bilimsel bir dal olarak ele alınması 20.yy'ın ilk çeyreğine denk gelmektedir. Bu ilk çeyrekte Carleton Heyes'in, ikinci çeyrekte Hans Kohn'un araştırmaları sayesinde milliyetçilik kavramı akademik dünyanın gündemine girmiştir. 20. yüzyılın üçüncü çeyreğinden itibaren sosyal bilimlerin birçok dalında milliyetçilik

akımının etkileri görülmeye başlamıştır. 20. yüzyılın sonları milliyetçilik açısından dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. Benedick Anderson, Hobsbawm, Anthony D. Smith ve John Armstrong gibi düşünürler bu dönemde kuramsal içerikli eserler ortaya çıkarmıştır (Dinç, 2002).

Yalnızca toplumsal bir hareket türü olarak bakmak, milliyetçilik kavramını dar bir alana taşımıştır. Uzmanların birçoğu milliyetçiliği kültür biçimi olarak da görmektedir. Savunulan bu görüşe göre milliyetçilik kavramı hem kültürün siyasallaşmasını hem de siyasetin kültürel bir temele dayanmasını sağlamaktadır (Erdoğan, 1999: s.89-90).

Hobsbawm'a (1987) göre 20. yüzyılın başındaki ulusal kurtuluş mücadelesiyle başlayan bir emperyalist karşıtlığı süreci, modern milliyetçilik döneminin de başlangıcıdır. Yine Hosbawn (2010: s.37), milletleri ve milliyetçiliği bir eserinde "toplumsal mühendislik" olarak görmektedir ve ulusallaşma sürecinde birleştirici unsur olan "ortak kültüre" dikkatleri çekmektedir.

Literatürde modernist teoriler; milliyetçiliği küresel bir bağlam içinde çerçevelemeye çalışırken, uluslararası göçün milliyetçilik üzerindeki etkisi, milliyetçiliğin statik veya tekil bir teorik çerçeveye sınırlandırılmayacağını öne sürerek siyasi manzarayı daha da karmaşık hale getirmektedir. Milliyetçilik; demokrasi, bilim ve inanç sistemleri de dahil olmak üzere çeşitli alanları etkileyen güçlü bir ideolojiyi kapsar ve bu da onun toplumsal yapıları şekillendirmedeki yaygın rolünü göstermektedir (Arık, 2016: s.73-94). Bununla birlikte, milliyetçiliğin güçlü ideolojik karakterine rağmen tek tip bir teorik kategorizasyona direnen milliyetçi hareketlerin, çok yönlü doğasının da gösterdiği gibi teorik temelinin henüz tamamlanmadığı konusunda bir fikir birliği oluşmuştur. Bu teori eksikliği, milliyetçilik literatürüne katkıda bulunan düşünürler arasında paylaşılan teorik ortaklıklarda da yankılanmaktadır. Ancak bu ortak noktalar tekil, kapsamlı bir öğretilerle birleşmemektedir (Üzümlü, 2024). Bu nedenle, literatürde milliyetçiliğe ilişkin devam eden tartışma; milliyetçilik ile modernleşme ve göç süreçleri arasındaki dinamik etkileşimi yansıtan, milliyetçiliğin karmaşık ve çok teorik boyutlarını ortaya koymaktadır. Bu kavram iktidarların söylemlerinde halkı bir arada tutmak üzere sıklıkla ön plana çıkarılmaktadır.

Literatüre bakıldığında söylem analizi, yorumlayıcı ve nitel araştırma yöntemlerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Nitel araştırma: “olguların, sosyal gerçekliğin, kavramların ve sosyal dünyanın” içerisinde yaşayan kişiler için nasıl bir anlama geldiğini araştırmaktadır (Günay, 2013: s.51). Nitel araştırmanın bu özelliği, araştırmanın genel amacı içinde yaşadığımız dünyaya ait olguların genellenebilir açıklamalarını ortaya çıkarmaktır (Güllüoğlu, 2012: s.390).

Durna ve Kubilay’ın (2010) söylem analizi üstüne yapılan literatür çalışmaları incelendiği zaman; en çok Foucault anlayışlı Van Dijk haber söylem analiz yönteminin esas alındığı çalışmalar literatürde bulunmaktadır. İktidar ve bilgi arasındaki ilişkiden yola çıkan Foucault, bilginin nesnesinin insan olduğunu savunur. Foucault’a göre, kişi özgürlüğünü elde etmek için bilginin nesnesi haline gelmektedir.

Ayrıca, Strauss, Saussure, Gadamer, Lacan, Barthles ve Derrida gibi önemli düşünürler de bu alanda yaptıkları çalışmalarıyla insanların anlama yetilerine fazlasıyla katkıda bulunmuştur.

Sözen (1999) söylem analizinde metin yapılarını sadece incelemekle kalmaz; fikirleri, anlamları ve ideolojileri de açığa çıkarmaya çalışmıştır. İncoğlu ve Çomak’a (2009) göre ideolojiler, kendilerini biçimlendirirken dilin gücünden faydalanmaktadır. Dili kullananların seçtikleri; sözcük öbekleri, sözcükler, konuşma şekli, anlatım biçimi ve cümle kurma özellikleri, söylemlerin oluşmasında çok büyük etken olduklarından, dilin kullanılmasıyla söylem oluşmaktadır.

Literatürde göçün farklı açılardan sonuçlarını; Türkiye, Avusturya ve Hollanda ülkelerindeki iktidarların söylemleri üzerinden nitel verilerin karşılaştırması olarak inceleyen bir çalışma henüz mevcut değildir. Bu çalışma sonucunda ülkelerde oluşan göçmen algısının sebepleri ve sonuçlarının hakkında aydınlatıcı verilere ulaşılabacağı ön görülmektedir.

4.2 Çalışmanın Modelinin Oluşturulması

Bu çalışmada, en benzer ancak farklı sistem tasarımlarını ve operasyonlarını belirlemek için bir vaka çalışması metodolojisi kullanılmıştır. Bu yöntem farklılığı ve benzerliği tespit etmek için seçilecek en doğru yöntemlerden biri olarak kabul edilmektedir. Bir yandan bu yöntem, bağımlı değişkenin varlığını veya yokluğunu açıklayan bağımsız değişkenleri bulmanın kolay olacağını varsayarak, sadece bağımlı değişkende farklılıklar gösteren çok yakın durumları, diğer taraftan farklı

durumlarından karşılaştırılmasını içermektedir, bu durumlar taban tabana zıt olmasına rağmen aynı bağımlı değişkene sahiptirler ve her durumda mevcut olan diğer durumlar bağımsız değişkenler olarak değerlendirilmektedir (Anckar, 2008: s.389-401).

Oluşturulan sözlüğe dayanarak içerik analizi ve vaka analizi Türkiye, Hollanda ve Avusturya kapsamındadır. Bu ülkeler farklı sayıda mülteci, siyasi kültür, toplum, politika ve coğrafyaya sahip çevre ülkelerdir.

Karşılaştırma Yöntemi olarak, Anlaşma-Farklılık Yöntemi olayları seçmek için alt yöntem olarak faydalanılmış hem vaka seçimi hem de sonuçların yorumlanması için kullanılmaktadır.

Farklı örnekler karşılaştırıldığında sonuçların benzerliğinin nedeni uyum yöntemi ile sorgulanmaktadır. Sonuçların aynı olması için hangi girdinin kullanıldığı sorusu kabul edilmektedir. Fark yöntemi benzer, aynı ve bağımsız örneklerin kullanılmasını içerir ve sonuçların karşılaştırıldığında neden farklı olduğunu sorgulamaktadır.

Çalışmada karşılaştırmalı veri analizleri kullanılmıştır. Farklı coğrafi, kültürel, ekonomik ve tarihi yapıları olan ülkeler Türkiye, Hollanda ve Avusturya'nın aynı zamanda farklı mülteci sayıları vardır. Türkiye'nin aniden dünyanın en fazla göç alan bir ülke olması, Hollanda'nın tarihi bir göç ülkesi olması ve Avusturya'nın daimi bir göç ülkesi olması buna ektir. Bu üç ülke birbiriyle aynı değildir. Fakat benzer olan bu üç ülkede de halkın yabancılara yönelik korkusu, göçmenlere karşı artan popülizm ve güvenlik üzerine söylemlerdir. Çalışmada bu farklılıkların nasıl aynılaştığı karşılaştırılmakta ve bunların göç ve diğer kategorilerle ilişkisi sayısal veriler üzerinden oluşturulmaktadır.

Türkiye, Avusturya ve Hollanda nüfus, parti oyları, mülteci sayıları ve refah seviyeleri verileri şekil ve tablolarla gösterilmektedir. Mültecilerin nüfusa oranı temel alınarak oluşturulmuştur. Göçmen sayısı 100.000'in üzerinde olması durumunda yüksek sayıda mülteci almış sayılmaktadır. Oranları farklı açılardan analiz edebilmek adına yüzdesi 0,45'in üzerinde olanların nüfuslarına oranla yüksek sayıda mülteci aldıkları kabul edilmektedir. 0,45 oran yüzdesinin altında olanlar, düşük veya orta oranda mülteci almış sayılacaktır.

Örnek ülke tabloları bilgiler çerçevesinde değerlendirilir. Çeşitli oranlar mevcuttur. Türkiye, Hollanda ve Avusturya Ülkelerine ait Göçmen Sayıları / Örnek

Ülkelerin Yıllara göre Toplam Popülasyonu ve bu ülkelerin Yıllara Göre Popülasyonu, Göçmen Sayısı ve Yoğunlukları Gösteren Logaritmik Şekiller / Örnek alınan Ülkelerin Göçmen Nüfusunun Ülke Nüfusu ile Karşılaştırılması aşağıdaki şekillerle gösterilir.

Örnek ülkelerin seçiminde ülkelerin sayısal değerleri ve coğrafi konumları kriterdir. Örnek ülkeler seçildikten sonra 2013-2023 iktidar parti oy oranları karşılaştırılarak içerik analizi ve karşılaştırma verileri elde edilir.

Bu veriler sonucunda Hollanda ve Avusturya az sayıda ve miktarda göçmen sayılarına rağmen, göçmenlere yönelik karşıt görüşte yüksek sesle güvenlikleştirme söylemleriyle ön plana çıkan ülkelerdir (Erdenir, 2005: s.33). Hollanda’da aşırı sağcı Özgürlük Partisi’nin (PVV) lideri Geert Wilders, uzun zamandır İslam’ı hedef almaktadır; Hz. Muhammed’i “*pedofil*”, İslam’ı “*faşist bir ideoloji ve geri kalmış*” din olarak nitelendirmesi, *göçmen*, *yabancı*, *tehdit*, *saldırı*, *terör* gibi ifadeleri kullanması ve 2004’ten beri polis koruması altında olması, 2016’da Faslıları “*pislik*” olarak nitelendirmesi ve ayrımcılık suçundan hüküm giymesi dikkat çekmektedir. Ayrıca Wilders’in Mart 15 seçimlerinin öncesinde Türkiye’deki Lahey Büyükelçiliği’nin önünde Türkçe ve Hollandaca, “*Uzak dur! Bu bizim ülkemiz*” (Blijf Weg! Dit is Ond Land) yazılı bir pankartı açarak partisinin basın önünde de göçmen karşıtlığını ortaya kaymıştır. Hollanda model ülke olarak seçilmiştir (Anadolu Haber Ajansı, Erişim Tarihi: 08.05.2024).

Avusturya radikal sağdaki iki partinin koalisyon olduğu ve mültecilere olan karşıtlığın altını çizerek söylendiği diğer bir ülkedir. Avusturya’da, Avusturya Özgürlük Partisi/Freiheitliche Partei Österreichs (FPÖ) ve Halk Partisi (ÖVP) Kurz ve parti lideri Heinz-Cristian Strache, Avrupa’daki en güçlü popülist liderlerden ikisi olarak nitelendirilmektedir. Kendisinin göçmenler için kullandığı söylemlerde “*yabancı seli*”, “*mülteci akını*” gibi ifadeler çok sık görülmektedir (Öner, 2018: s.46). Bu sebeple Avusturya’da bir model ülke seçilmiştir.

Türkiye birçok gözlemci ve uzmanlar tarafından ‘anti liberal demokrasi’ olarak adlandırılmaktadır, bu da liberal olmayan demokratik yönetim şekillerine göndermedir; Müller bu ifadenin yalnızca popülistleri güçlendireceğini ve bir popülistin liberal olmaya ihtiyaç duymadığını belirtir ve bu da demokrasiye zarar vermektedir (Müller, 2017: s.68).

Bu tezin model çalışmaları olarak seçilen ülkeler, Türkiye, Hollanda ve Avusturya'dır. 3 farklı analiz düzeyinde; Bir analiz düzeyi AB üyesi olmayan Türkiye, diğer ikisi Batı Avrupa ülkesi olan Hollanda ve Avusturya'dır.

4.3 Türkiye, Avusturya ve Hollanda Mülteci Verileri

Popülizmin zaman içinde değişmeden kalması beklenmemektedir. Hem ideolojik hem de yayılma şekli bakımından bir hareket ve değişim halindedir. Özellikle siyasi sistem değişiklikleri, dış politika dengesizlikleri ve uluslararası ortaklıkların olduğu dönemlerde daha sık görülmüş ve başlamıştır (Caramani, 2016: s.44-45).

Mülteci krizi dönemi de bu tanıma benzer bir dönemdedir. Tanımda yer alan güvenlik sorunları, sosyal sınırlar ve ötekileştirme kavramları da kendisini tanımın içinde bulmaktadır. İki ülke bazen benzer özellikler sergilerken, üçüncü ülke karşılaştırma ülkesi olurken bazen de üç ülke açıklama gerektiren farklılıklar gösterebilmektedir. Örneğin İtalya ve Macaristan, Mülteci Anlaşması ve Mülteci Protokolü üzerinden değerlendirilebilecek AB üyesi ülkeler iken, karşılaştırma hedefi olarak Türkiye seçilmektedir. Karşılaştırmalar çalışmaya farklı bir bakış açısı kazandırmaktadır.

Türkiye, Avusturya ve Hollanda örneklemi sığınmacı krizi ve mülteci/sığınmacı rakamlarıyla kategorilere ayrılarak da milliyetçilik, siyasal sistem, güvenlikleştirme ve popülist söylemler doğrultusunda karşılaştırılıp, anlamlı sonuçlara ulaşılabilecek ülkelerdir.

Aşağıdaki tablo görsel olarak da niçin bu üç ülkenin iyi bir örneklem olduğunu gösterir.

Tablo 1

Türkiye, Avusturya ve Hollanda Mülteci Sayıları

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Türkiye	609.931	1.587.365	2.541.348	2.869.419	3.480.350	3.681.688	3.579.531	3.652.362	3.759.817	3.568.259
Avusturya	55.575	60.724	72.198	93.242	115.252	128.779	135.951	141.816	152.514	258.613
Hollanda	74.700	82.483	88.518	101.727	103.843	101.824	94.417	95.897	99.585	218.457

Kaynak: World Bank, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>, Dünya Bankası verileri üzerinden yazarın hesaplamalarına dayanan tablo (Erişim, 18 Mayıs 2024)

İktidar partilerin örnekleme seçilmelerinin altında yatan mantık, seçime katılmaya devam etmeleri ve parlamentoya girebilmeleridir. Her seçimde devamlılık gösteren partilerin seçilmesine çalışılmaktadır. Merkez, sağ ve sol yelpazesinin geniş tutulmasına dikkat edilmektedir. Ancak Avusturya'da, bazı istisnalar dışında, siyasi partiler ve siyasi örgütler eyaletlere ayrılıp oldukça karmaşık ve zor bir sisteme sahiptir. Bu durum göz önünde tutularak, mümkün olduğu kadar karşılaştırılabilir bir sistem geliştirmeye yönelik bir girişimde bulunmaktadır. Örneklem ideoloji olarak en merkezden, en sağ ve en sola kadar geniş tutulmaktadır.

Meclise girebilmelerine itina gösterilmesinin nedeni ise parlamentoların karar verici olmaları ve ülkeyi temsil etmeleridir, buradan hareketle halkı temsil edecek yolu bulan, halkta karşılığı olan söylemi kullanan partiler örneklem olarak seçilmektedir.

4.4 Türkiye, Avusturya ve Hollanda İçin Bulgular ve Analiz

Çalışmada nitel ve veri karşılaştırması yöntemleri kullanılarak şekil ve tablolarla birlikte analiz edilerek, Türkiye, Avusturya ve Hollanda iktidar liderlerinin göçmenler üstündeki söylemlerini anlamaya yönelik çeşitli çıkarımlar yapılmıştır.

İçerik analizi niteliksel ve kullanılan yöntem veri karşılaştırmasıdır. Nicel içerik analizi, sınıflandırmak, ortaya çıkma sıklığını belirlemek ve belirli niteliklere veya kategorilere sayısal bir değer atamak için tasarlanan bir yöntemdir. İnsanlar daha büyük görsellerden ve bilgilerden, iletiler üzerine sosyal anlamlar çıkarmaya çalışmaktadır (Balcı, 2012: s.272).

Bu çalışma milliyetçi lider söylemlerinin ülke halkı, göçmen nüfusu ve seçim sonuçları üzerindeki etkilerine odaklanmaktadır. Bu bağlamda siyasi partilerden farklı olarak, lider söylemlerinin etkileri araştırma kategorisine girmektedir.

Bu çalışma Türkiye, Avusturya ve Hollanda için 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022 seçim oranlarının karşılaştırmasını kapsamaktadır.

Veri toplama ve analiz teknikleri kullanılır. Karşılaştırmalı istatistiksel verilerle zamansal ve mekansal karşılaştırmalar yapılmıştır. Neuman'ın sınıflandırmasına göre veri karşılaştırması, içerik analizi ve mevcut istatistiklerden yararlanılarak belirlenmiştir (Neuman, 2006: s.227-228).

Parti politikası çözümlerinin sistematik incelemesi içerik analizinin kullanılmasıyla gerçekleştirilir. Bu yöntem, bir metindeki kategorilerin ve ayırt edici

öğelerin sıklığını, bunların aktarılma ve biçimlenme biçimini belirlemeyi amaçlamaktadır. İçerik analizi, kamuya yönelik mesajların çözülmesine yönelik kapsamlı bir araç olarak hizmet vermektedir. Bir terimi tanımlamak aslında onun sınırlarını çizmek ve dünyayı bu sınırlar içinde tanımlamak anlamına gelir. Bilimsel araştırmalarda hangi sosyal olguların araştırılacağına bakılması da bu kavramın tanımına girmektedir (Kalaycıoğlu, 2013: s.5).

Siyaset bilimi alanında soyut kavramlar arasındaki ilişkilere odaklanan teoriler ve hipotezler ile bu kavramları ölçmek için kullanılan göstergeler arasındaki ayrımın farkına varılması önemlidir; siyaset bilimindeki mevcut uygulamalar çoğu zaman bu ayrımı gözden kaçırmaktadır.

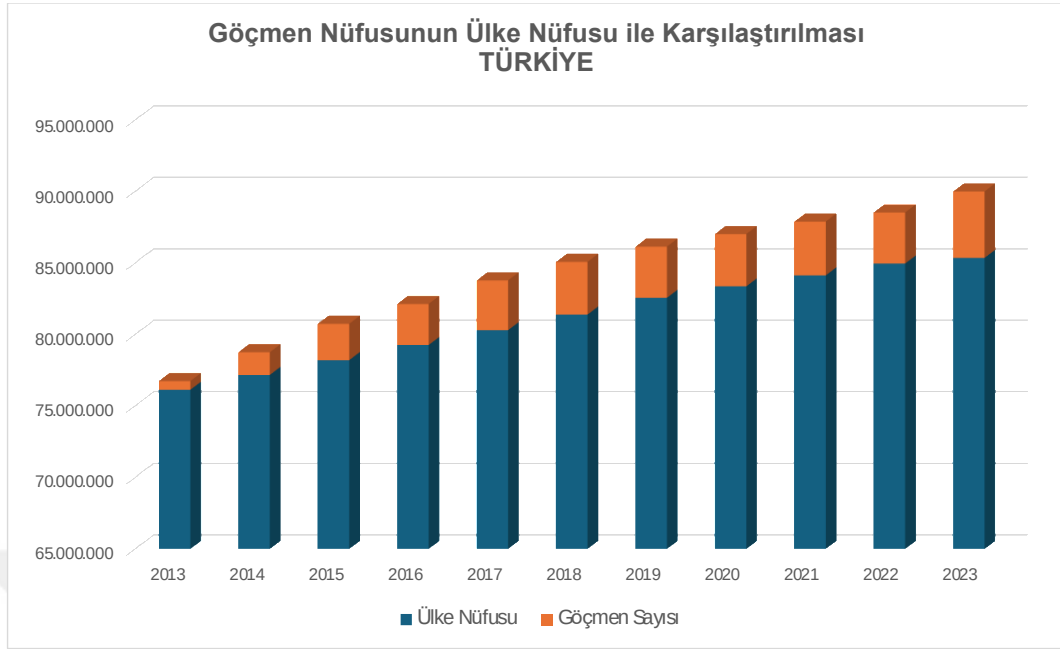
Bu araştırmanın amacı ülke liderlerinin, iktidarı ele almak için göçmenler/sığınmacılar üzerine yaptıkları söylemlerin hem ülke halkı ve göçmenler hem de oylar üzerindeki etkilerini üç ülke üzerinde karşılaştırma yaparak araştırma, açıklama ve tanımlama yapmaktır. Çalışmanın zaman boyutu 2013-2022 yılları arası olarak belirlenir. Analiz birimi ise ülkelerin seçim sonuçları, kişi başı düşen gelirin göçmen sayısı ile karşılaştırılması ve göçmen nüfusun ülke nüfusu ile karşılaştırılmasıdır. Göç ve göçmen kategorisi üzerine en yaygın kullanılan, millet, milliyetçilik, kültür, ideoloji, güvenlik, yabancı ve şüpheciliktir. Çalışmada çözümleme yöntemi olarak karşılaştırma metodolojisi kullanılır. Türkiye, Avusturya ve Hollanda ülkelerinde seçim öncesi parti liderlerinin yaptıkları seçim söylemlerinin belirli bir noktada bir araya gelmesi, göçmen/sığınmacı krizi sözleri sıklıkları, ilişkileri, değerlendirme analiziyle bağlantılı olarak seçilen kelime ve ifadelerle durumları değerlendirilerek ülkeler ve siyasi partilerin karşılaştırmalı analizi yapılır.

Çalışmanın odak noktası, siyasi söylemin mültecilere/göçmenlere yönelik resmi yaklaşımları nasıl şekillendirdiğine ilişkin karşılaştırmalı araştırma sorusudur. Bu çalışma, siyasi partilerin manifestolarında siyasi söylemin nasıl işlediğini ve mülteci krizini hangi yönde etkilediğini ortaya çıkarmayı amaçlayan karşılaştırmalı bir vaka çalışmasıdır.

4.5 Türkiye, Avusturya ve Hollanda Nüfus Verilerinin Karşılaştırılması

Türkiye, Avusturya ve Hollanda için göçmen nüfusunun ülke nüfusu ile karşılaştırılması üzerine veriler elde edilmiş olup, bu veriler doğrultusunda tablolar ve şekiller oluşturularak açıklanmıştır.

4.5.1 Türkiye için nüfus verilerinin karşılaştırılması.

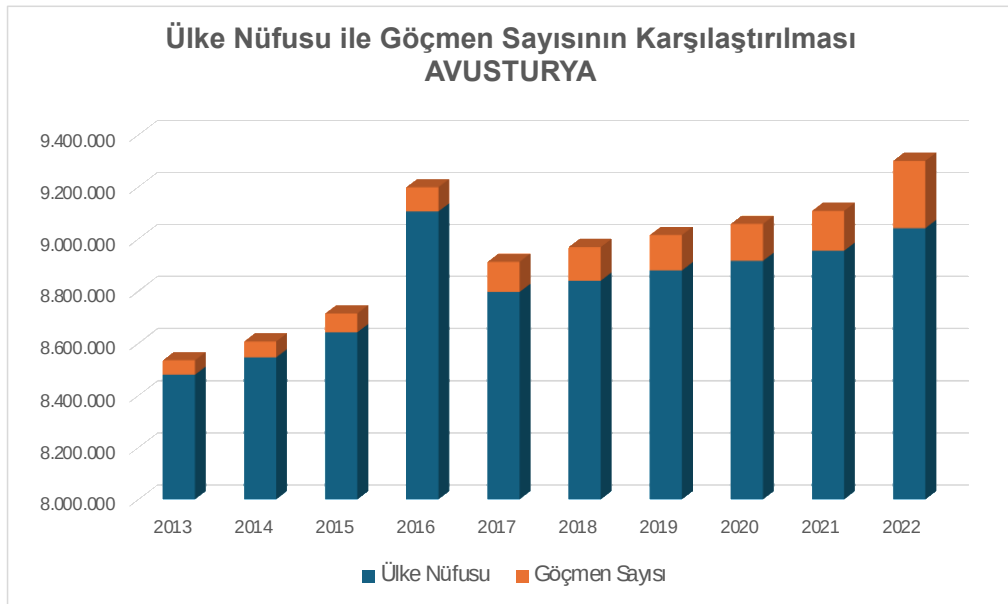

Kaynak: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109> (Erişim, 18 Mayıs 2024)

Şekil 5. Göçmen Nüfusunun Ülke Nüfusu ile Karşılaştırılması Türkiye

Şekil 5.'te koyu mavi renk ülke nüfusunu, turuncu renk ise göçmen sayısını temsil eder. 2013'te göçmen nüfusun, ülke nüfusuna oranı düşüktür. Bu oran 2023 yılına gelindiği zaman gözle görülür bir yükselişe geçmiştir.

4.5.2 Avusturya için nüfus verilerinin karşılaştırılması.

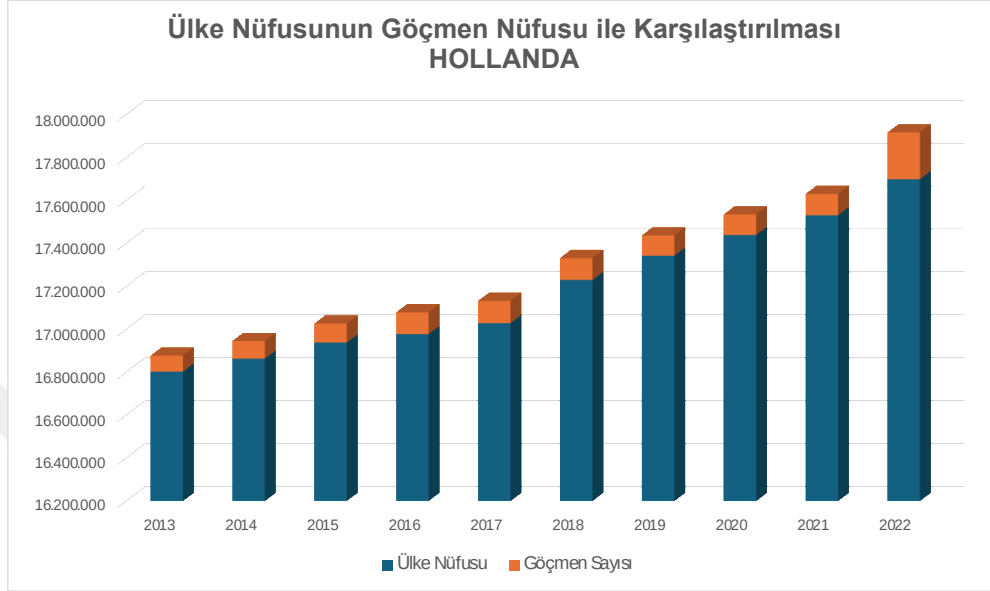

Kaynak: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>

Şekil 6. Ülke Nüfusunun Göçmen Nüfus ile Karşılaştırılması Avusturya

Şekil 6.'da koyu mavi renk ülke nüfusunu, turuncu renk ise göçmen sayısını temsil eder. 2016 yılında ülke nüfusunda ciddi bir artış görülürken, 2022 yılında göçmen sayısında artış fark edilmektedir.

4.5.3 Hollanda için nüfus verilerinin karşılaştırılması.

Kaynak: <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators> (Erişim, 18 Mayıs 2024)

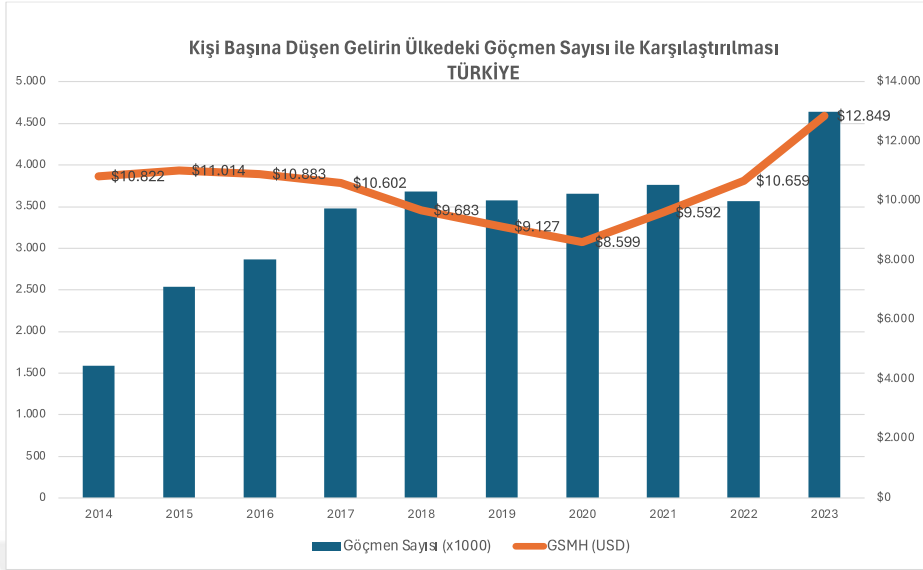
Şekil 7. Ülke Nüfusunun Göçmen Nüfus ile Karşılaştırılması Hollanda

Şekil 7.'de koyu mavi renk ülke nüfusunu, turuncu renk ise göçmen sayısını temsil eder. 2018 yılına kadar nüfus sayısı ve göçmen sayısında dengeli bir artış görülürken, 2018 yılından itibaren ülke nüfusu artmaya başlar. 2022 yılında ise göçmen sayısı diğer yıllara göre fazla bir artış göstermektedir.

4.6 Türkiye, Avusturya ve Hollanda İçin Kişi Başına Düşen Milli Gelir Verilerinin Karşılaştırılması

Türkiye, Avusturya ve Hollanda için kişi başına düşen milli gelir ve göçmen sayılarının verileri elde edilip, yazar tarafından grafikleri oluşturulmuştur. Üç ülke ayrı ayrı açıklanacaktır.

4.6.1 Türkiye’de kişi başına düşen milli gelir verileri.

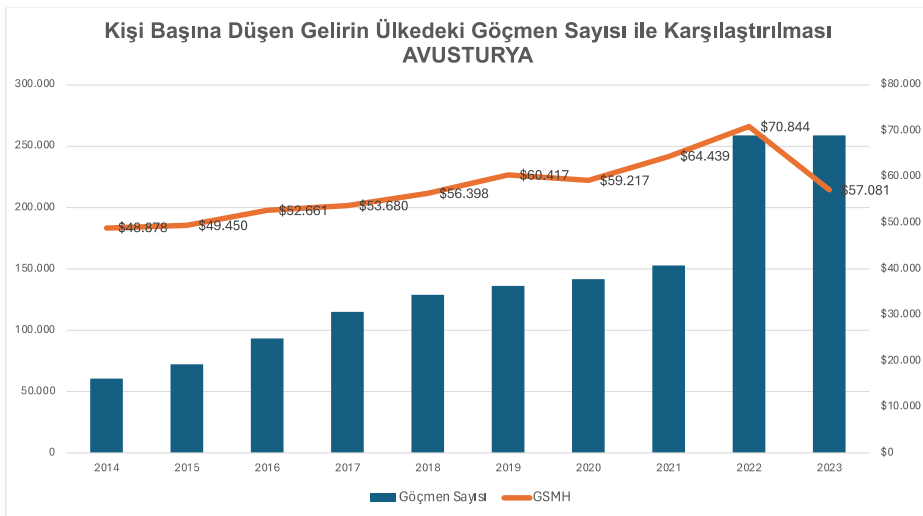

Kaynak: [https://data.oecd.org/natincome/gross-national-income.htm#:~:text=Gross%20national%20income%20\(GNI\)%20is,taxes%20less%20subsidies%20on%20production.](https://data.oecd.org/natincome/gross-national-income.htm#:~:text=Gross%20national%20income%20(GNI)%20is,taxes%20less%20subsidies%20on%20production.) (Erişim, 17 Mayıs 2024)

Şekil 8. Kişi Başına Düşen Gelirin Ülkedeki Göçmen Sayısı ile Karşılaştırılması
Türkiye

Şekil 8.’de koyu mavi renk göçmen sayısını, turuncu renk Gayrisafi millî hasılayı (GSMH) temsil eder. 2014 yılında kişi başı gelir yükselirken, 2020 yılında düşüşe geçmiştir. 2023 yılına gelindiğinde ise kişi başı gelirin diğer araştırma yıllarına göre en yüksek seviyeye geldiği görülmektedir.

4.6.2 Avusturya kişi başına düşen milli gelir verileri.

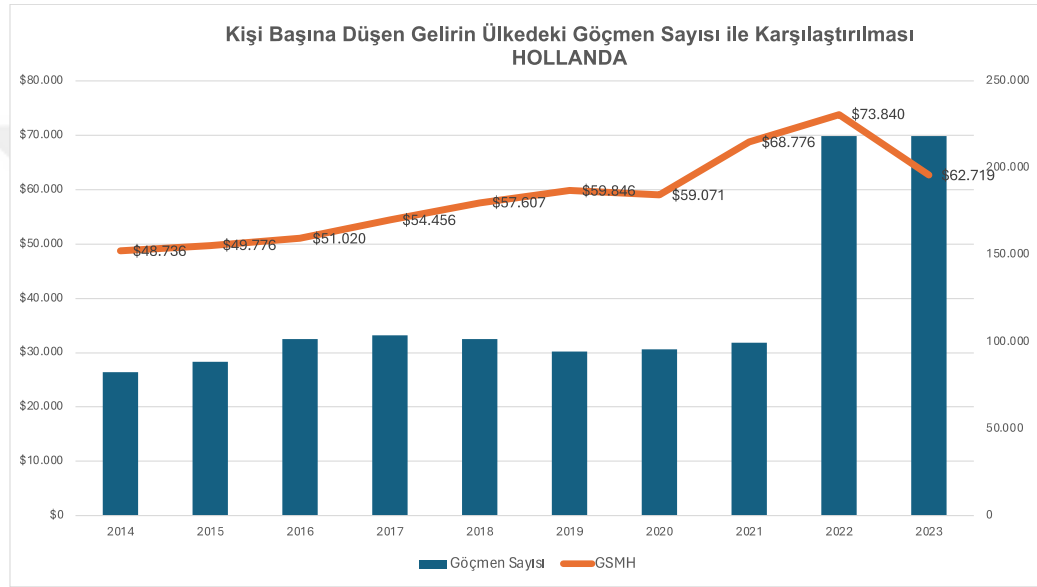

Kaynak: [https://data.oecd.org/natincome/gross-national-income.htm#:~:text=Gross%20national%20income%20\(GNI\)%20is,taxes%20less%20subsidies%20on%20production.](https://data.oecd.org/natincome/gross-national-income.htm#:~:text=Gross%20national%20income%20(GNI)%20is,taxes%20less%20subsidies%20on%20production.) (Erişim, 17 Mayıs 2024)

Şekil 9. Kişi Başına Düşen Gelirin Ülkedeki Göçmen Sayısı ile Karşılaştırılması Avusturya

Şekil 9.'de koyu mavi renk göçmen sayısını, turuncu renk Gayrisafi millî hasılayı (GSMH) temsil etmektedir. 2014 yılında kişi başı gelir en düşük seviyededir. 2019 yılına gelene kadar ağır bir şekilde yükseldiği görülmektedir. 2020 yılında en düşük seviyede iken, 2022 yılında en yüksek seviyeye ulaşır. 2023 yılında birden hızlı bir düşüşe geçtiği görülmektedir.

4.6.3 Hollanda kişi başına düşen milli gelir verileri.

Kaynak: [https://data.oecd.org/natincome/gross-national-income.htm#:~:text=Gross%20national%20income%20\(GNI\)%20is,taxes%20less%20subsidies%20on%20production.](https://data.oecd.org/natincome/gross-national-income.htm#:~:text=Gross%20national%20income%20(GNI)%20is,taxes%20less%20subsidies%20on%20production.) (Erişim, 17 Mayıs 2024)

Şekil 10. Kişi Başına Düşen Gelirin Ülkedeki Göçmen Sayısı ile Karşılaştırılması Hollanda

Şekil 10.'da koyu mavi renk göçmen sayısını, turuncu renk Gayrisafi millî hasılayı (GSMH) temsil eder. 2014 yılında kişi başı gelir en düşük seviyededir. 2019 yılına gelene kadar yükselmeye başlamıştır. 2019-2020 yılında şekilde pek bir değişiklik görülmemektedir. 2022 yılında en yüksek seviyesine ulaşırken, 2023 yılında hızlı bir düşüş yaşamıştır.

4.7 2013-2023 Türkiye, Avusturya ve Hollanda İktidar Partilerinin Genel Seçim Sonuç Şekilleri

2013-2023 yılları arasında Türkiye, Avusturya ve Hollanda'daki genel seçim verileri elde edilip, şekiller oluşturulacaktır.

4.7.1 Türkiye iktidar partisinin genel seçim sonuçları.

Kaynak: <https://www.ysk.gov.tr/tr/secim-i%CC%87statistikleri/78318> (Erişim, 8 Mayıs 2024)

Şekil 11. Türkiye İktidar Partisi'nin Genel Seçim Sonuçları

Türkiye 2015 seçimlerinde Ak Parti, Seçim Beyannamesi'nde kullandığı; *“Adil bir dünya tasavvurumuz dış politikamızı hem güçlendirmiş hem de zenginleştirmiştir. Bugün Türkiye'nin dünyanın her tarafındaki mazlumların, mağdurların, mültecilerin ve muhtaçların yardımına koşmasının temelinde tarihi misyonumuz olan adalet ve yardımlaşma ilkeleri yatmaktadır.”* ifadelerle dış politikayla olan bağları kuvvetlendirme vaadi, aynı inanca sahip olan mültecilere yardım edilerek dini değerleri referans göstermesi tarihsel gelişim sürecine vurgu yapması adalet ve yardımlaşmadan bahsetmesi oylarının artmasına sebep olur.

2018 Seçim Beyannamesi'nde yer verdiği; *“Düzensiz göç ve göçmen kaçakçılığı ile daha aktif mücadele etmek maksadıyla kurumsal yapımızı güçlendirdik.”* söylemiyle halk tabanında oluşmaya başlayan göçmen karşıtlığına karşı sorunların farkında olduklarını ve bundan sonraki süreçte gerekli tedbirlerin alındığını ve daha güvenli bir ortam oluşturulacağı duygusunu aşılamıştır. Bu söylemlerde Ak Parti'nin oylarını 2015 seçimlerine oranla, 2018 yılında daha da arttırmasına sebep olmuştur.

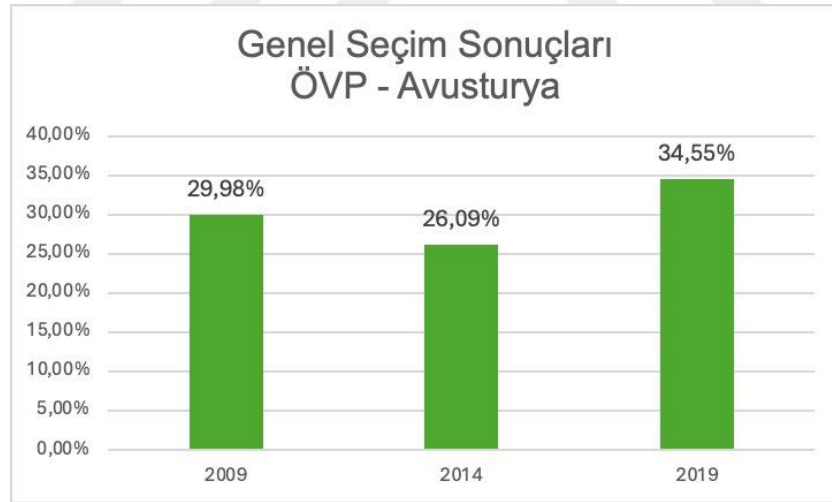
2023 seçimlerine geldiğimizde ise Ak Parti'nin Seçim Beyannamesi'nde yer alan; *“Düzensiz göçle mücadeleyi kararlılıkla sürdürdük. Denizde göçmen ölümlerini engellenmek için aktif çalışarak, bu sayının 2015 senesinde 279 iken, 2021'de 15'e düşmesini sağladık.”*

“Sınır güvenliği açısından teknolojinin tüm imkanlarının kullanıldığı “Entegre Sınır Güvenlik Sistemi” projesiyle hem kaçak göçmen girişleri engellenmiştir.”

“Düzenli göç yönetiminin yanında düzensiz göç karşı mücadele de kararlılıkla devam etmektedir. Sadece 2022 yılında gerçekleştirilen operasyonlarla 285 Bin 27 düzensiz göçmen, 9.149 göçmen kaçakçısı yakalanmıştır. 2016 yılından bu yana toplam 424 bin 137 düzensiz göçmen sınır dışı edilmiştir. Mükerrer yakalamalar ve geri gönderme merkezlerinde işlemleri halen devam edenler düşüldüğünde sınır dışı etme oranımız %71’dir.”

“Ülkemizdeki göçmen nüfusun toplam nüfusa oranı daha makul ve her gelişmiş ülkede olan seviyelere çekilecektir. Ayrıca göçü bahane ederek ülkemize ırkçılık anlayışlarını yerleştirmeye ve geliştirmeye çalışan provokatör çabalarla da mücadelemiz kesintisiz sürecektir.” söylemleri halk tabanında yeterli oranda karşılık bulmasa da Ak Parti’nin paylaşılan seçim sonuçları, aldığı oy oranıyla seçmenlerde diğer partilere oranla bu konuları çözebilecek tek parti olduğunun inancını korumaya devam etmektedir.

4.7.2 Avusturya iktidar partisinin genel seçim sonuçları.

Kaynak: <https://results.elections.europa.eu/en/national-results/austria/2014-2019/constitutive-session/> (Erişim, 8 Mayıs 2024)

Şekil 12. Avusturya İktidar Partisi’nin Genel Seçim Sonuçları

Avusturya’da aşırı sağcı ideoloji 1980’lerden itibaren, ülke siyasetinin en önemli unsurlarındandır. Bunun en önemli sebebi yabancı karşıtlığı ve ırkçı söylemleri bayraklaştırarak seçmenlerin oylarını ciddi oranda etkilemektedir. Avusturya Halk Partisi (ÖVP), 2009 yılına kadar olan aşırı sağcı söylemlerini, merkez sağa taşımasına

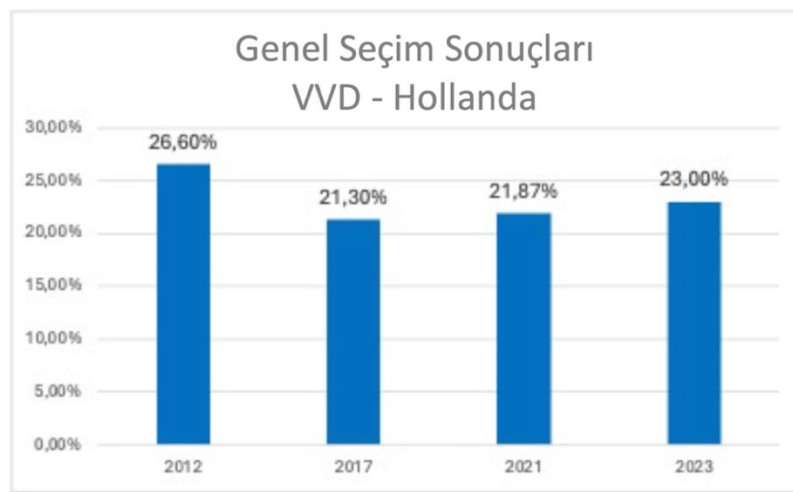
rağmen ciddi oranda oy kaybetmez ve 2014'te bir kez daha ülke yönetiminde söz sahibi olmuştur.

İktidarı elde etmeye yakın diğer parti yönetimlerinin yolsuzluk iddialarıyla karşı karşıya kalmalarını iyi değerlendiren dönemin başbakanı Kurz, merkez sağ ÖVP oylarını tarihinin en yüksek seviyesine taşımayı başarmıştır.

Avusturya Halk Partisi'nin (ÖVP) 2019 Seçim söylemlerinde İlkokullarda hali hazırda uygulanan başörtüsü yasağını, ortaokullara taşımayı hedefleyen Kurz, öğretmenlerin de başörtüsü takmalarının yasaklanacağı vaadinde bulunarak, iktidara gelmesi durumunda sağ popülist, ayrımcı uygulamaların kesintisiz devam edeceği sinyalini verir. Bu da seçim sonuçlarını büyük oranda etkilemiştir.

Seçim söylemleri arasında yaklaşık 9 milyonluk nüfusa sahip Avusturya'da 2 milyonun üzerinde göçmenin yaşadığı. Nüfusunun yüzde 23'nü göçmenlerin oluşturduğu ülkede küreselleşmenin Avusturya kültürü ve kimliğini olumsuz etkilediğini ileri süren Kurz, Avusturya kültürünün muhafaza edilmesi için özellikle okullarda "Vatandaşlık bilgisi" adı altında göçmen kökenli öğrencilere yönelik yeni bir dersin hayata geçirileceğini belirterek, aşırı sağcıların yıllardır savunduğu "*Yabancılar Avusturya kültürüne zarar veriyor.*" iddiasını siyasetin merkezine taşımıştır. Sonuç olarak aşırı sağcı ideolojinin ne kadar güçlü olduğunun en önemli göstergesi olarak öne çıkmaktadır: (<https://www.aa.com.tr/tr/dosya-haber/avusturyada-asiri-sagci-ideoloji-ulke-siyasetini-belirleyen-ana-unsur/3096628>).

4.7.3 Hollanda iktidar partisinin genel seçim sonuçları.

Kaynak: https://tr.wikipedia.org/wiki/2017_Hollanda_genel_se%C3%A7imleri (Erişim, 8 Mayıs 2024)

Şekil 13. Hollanda İktidar Partisi'nin Genel Seçim Sonuçları

Özgürlük ve Demokrasi Partisi (VVD) Hollanda’da 2015 yılı ve sonrasında yaşanan göç krizi ülkedeki entegrasyon konusunda verimlilik sağlanamayacağı fikrini savunmaktadır. Göçmenlerin entegrasyon meselesi, kendi sorumlulukları olarak görülmektedir. Ancak bu görüşün çeşitli azınlıkların sayısını artıracığı algısını ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle hükümet politikalarında; ülkeye girecek olan göçmenler konusunda daha seçici davranılması, entegrasyonun zorunlu olması söylemleri ortaya çıkarmıştır. Vatandaşlığa vurgu yapan VVD söylemlerinde; Hollandaca konuşmanın ülkeye gelenler için bir zorunluluğuna dikkat çekmektedir.

Parti, Hollanda’ya yeni gelen göçmenlerin sağlıklı uyum süreci için öncelikli olarak kendi kültür ve değerlerinin savunucusu olmasının altını çizmektedir. Buna ek olarak ayrımcılığın da Hollanda toplumunda yerinin olmadığını, bu konuda çözümün kendi partileri olduğu belirtmektedir. Özgürlük ve Demokrasi Partisi’nin 2017’de aldığı oy oranları bu yapıcı söylemlerin etkisiyle düşmüştür. Halkın göçmen entegrasyonuna karşı olduğu görülmektedir. 2021 yılı seçimlerinde de söylemler değişmediği gibi halkın desteğinde de gözle görülür bir değişim olmamıştır.

2023 yılı seçimlerine gelindiğinde VVD partisi göç akını, Avrupa Birliği’nin sınırları yeterince koruyamamasına da bağlamaktadır. Bu nedenle gerekirse Avrupa Birliği’nden çıkabilme söylemi ortaya çıkmıştır. VVD’nin göç politikalarında kısıtlama meydana gelmiş, yeni söylemleri şu şekilde ifade edilmiştir. (Hollanda Seçimleri ve Seçim Programları, 2021: s.14)

- *Müslüman ülkelerden göç durdurulmalıdır.*
- *İdari kuruluşlarda ülkenin resmi dilleri dışında başka dillere yer verilmeyecektir.*
- *Ortadoğu dini ideolojilerinin yayılmasına engel olunacaktır.*
- *Çifte vatandaşlık uygulamasına son verilecektir.*
- *Refah seviyesine etki eden sosyal yardım harcamaları Batılı olmayanlar için son bulacaktır.*

Bu söylemler, VVD’nin iktidarı kaybetmemesine rağmen oylarına ciddi oranda etki etmemiştir.

4.8 Türkiye, Avusturya ve Hollanda Refah Seviyelerinin Karşılaştırılması

Tablo 2

Türkiye, Avusturya ve Hollanda'nın Refah Seviyesi Karşılaştırması

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Türkiye	68	69	62	60	70	77	93	96	96	95
Avusturya	11	10	10	13	13	14	14	13	13	14
Hollanda	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6

Kaynak: <https://www.prosperity.com/rankings> (Erişim, 17 Mayıs 2024)

Tablo 2’de Türkiye, Avusturya ve Hollanda için refah seviyesinin karşılaştırılması yapılmıştır. Türkiye için 2013-2022 yılları arasına bakıldığında refah seviyesinde gözle görülür bir düşüş gerçekleşmiştir. Avusturya 2013 yılında düşük iken 2016 ve 2018 yıllarında epey yükselişe geçmiştir. 2019 yılında en düşük yılını yaşamıştır. Hollanda ufak dalgalanmalar ile 2013-2018 yılları arasını geçirirken 2019 yılında ciddi bir düşüş yaşamıştır. 2020-2022 yılları arasında da sabit kalmıştır.

4.8.1 Türkiye refah seviyesi uluslararası parametrelerinin incelenmesi.

Tablo 3

Türkiye'nin Legatum Refah Endeksi Sıralaması (167 Ülke İçinde)

Yıl	Sıra	Emniyet ve güvenlik	Kişisel özgürlük	Yönetim	Sosyal sermaye	Yatırım ortamı	Girişimcilik koşulları	Pazar erişimi ve altyapısı	Ekonomik kalite	Yaşam koşulları	Sağlık	Eğitim	Doğal çevre
2023	— 95	147	152	128	137	68	65	50	71	59	60	74	86
2022	▲ 95	147	154	127	139	74	70	51	66	54	59	74	80
2021	— 96	146	152	126	132	74	70	50	67	56	56	73	75
2020	▼ 96	147	149	121	139	67	64	50	71	52	58	72	85
2019	▼ 93	148	150	115	129	65	78	51	63	51	54	72	95
2018	▼ 77	140	143	97	87	60	49	48	61	59	60	73	82
2017	▼ 70	144	133	92	85	60	43	46	55	62	60	72	68
2016	▲ 60	129	129	69	84	52	41	51	53	61	58	71	68
2015	▲ 62	131	119	69	152	51	36	52	63	56	64	71	67
2014	▼ 69	138	115	63	166	51	35	52	64	55	63	74	68
2013	▲ 68	133	113	62	165	54	42	52	67	53	66	76	65

Kaynak: Legatum Prosperity Index, 2023 (Erişim, 11 Mayıs 2024)

Tablo 3'te 2014 yılında sosyal sermaye 166. sıradan, sağlam bir iyileşme ile 2016 yılında 84. sıraya ilerlemiştir. Fakat 2018 yılından itibaren düşüşe geçmiş, 2022 yılında 139. sıraya gerilemiştir. Kişisel özgürlükler 2013 yılından itibaren gerilemiştir. Sonuçları iyi görülmeyen emniyet ve güvenlik refah endeksi dalgalanmalar gösterse de 2016 yılından itibaren kötüye gitmiştir. 2013-2017 yılları arası durağan seyri olan doğal çevre aniden düşüşe geçmiştir, 2021 yılında biraz yükselişe geçse de sonrasında yine düşmüştür. 2013'te 68. sırada olan refah seviyesi düşüşe geçerek 2023'te 95'e kadar gerilemiştir.

4.8.2 Avusturya refah seviyesi uluslararası parametrelerinin incelenmesi.

Tablo 4

Avusturya'nın Legatum Refah Endeksi Sıralaması (167 Ülke İçinde)

Yıl	Sıra	Emniyet ve güvenlik	Kişisel özgürlük	Yönetim	Sosyal sermaye	Yatırım ortamı	Girişimcilik koşulları	Pazar erişimi ve altyapısı	Ekonomik kalite	Yaşam koşulları	Sağlık	Eğitim	Doğal çevre
2023	▼ 14	12	15	14	14	16	19	14	25	21	22	22	7
2022	— 13	7	11	13	13	15	19	13	23	15	24	22	7
2021	— 13	10	10	13	12	15	19	13	23	14	24	22	6
2020	▲ 13	8	16	13	14	15	17	13	21	15	19	26	6
2019	— 14	14	12	15	16	21	19	13	21	10	20	26	4
2018	▼ 14	2	9	15	16	21	20	12	24	11	14	26	4
2017	— 13	4	9	15	16	21	18	13	24	13	14	28	4
2016	▼ 13	2	7	14	16	21	18	14	21	18	16	25	4
2015	— 10	2	10	13	15	20	18	15	20	9	16	26	4
2014	▲ 10	6	8	14	14	11	18	12	18	15	16	25	4
2013	— 11	6	8	12	15	10	18	12	17	12	23	23	4

Kaynak: Legatum Prosperity Index, 2023 (Erişim, 11 Mayıs 2024)

Tablo 4'te 2013 yılından itibaren emniyet ve güvenlik değerleri seyrinde giderken 2019'da ani bir düşüşe geçmiştir. Sonraki yıllarda ise 2013'teki seviyesine ulaşamamıştır. Kişisel özgürlükler az değerlerde iniş çıkış yaparak; 2019'dan itibaren

düşüşe geçmiştir. 2013-2014 yıllarında yukarılarda olan yatırım ortaklığı 2015-2019 yılları arasında hızla düşmüştür. 2015 yılında yaşam koşulları 9 iken 2023'te 11 seviyesine gerilemiştir. 2013 yılında 11 olan refah seviyesi, 2023 yılında 14'e gerilemiştir.

4.8.3 Hollanda refah seviyesi uluslararası parametrelerinin incelenmesi.

Tablo 5

Hollanda'nın Legatum Refah Endeksi Sıralaması (167 Ülke İçinde)

Yıl	Sıra	Emniyet ve güvenlik	Kişisel özgürlük	Yönetim	Sosyal sermaye	Yatırım ortamı	Girişimcilik koşulları	Pazar erişimi ve altyapısı	Ekonomik kalite	Yaşam koşulları	Sağlık	Eğitim	Doğal çevre
2023	— 6	9	5	5	8	3	9	3	10	1	11	6	39
2022	— 6	11	5	4	8	3	9	3	11	1	8	6	40
2021	— 6	11	5	4	8	4	9	3	10	2	12	6	39
2020	— 6	11	5	4	5	3	9	4	9	2	7	6	35
2019	— 6	19	5	4	7	4	7	4	10	3	7	5	40
2018	— 6	9	5	4	4	6	5	5	12	3	7	4	43
2017	— 6	11	5	4	7	8	10	6	13	2	8	5	42
2016	— 6	12	4	7	4	10	11	4	14	2	15	4	38
2015	— 6	11	4	7	4	8	9	4	12	2	23	6	39
2014	— 6	13	4	7	1	9	7	4	12	2	17	6	43
2013	— 6	13	3	6	3	4	11	5	9	2	17	6	46

Kaynak: Legatum Prosperity Index, 2023 (Erişim, 11 Mayıs 2024)

Tablo 5'te 2018 ve 2023 yılları emniyet ve güvenlik refah endeksinin en yüksek olduğu yıllar olmuştur. Kişisel özgürlükler 2016'dan itibaren biraz gerilemiştir. 2016 yılında ekonomik kalite en düşük değerde olmuştur. Yaşam koşulları 2022-2023 yıllarında en yüksek seviyede olmuştur. 2015 yılında sağlık en düşük seviyede olmuştur. 2013 yılında doğal çevre değeri 46 iken, 2020 yılında ise 35 ile en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Refah seviyesi sırası değişmemiştir.

Bölüm 5

Sonuç

Politik, sosyolojik ya da ekonomik sebeplerle kişilerin ya da kitlelerin yaşadıkları alanları terk ederek farklı bir coğrafyaya gitmesine göç denmektedir.

Göç kavramı insanlık tarihi açısından uzun bir geçmişe sahiptir. İnsanlar, ülkelerinde yaşadıkları olumsuzluklardan dolayı geçmişte (savaş, tehdit, ölüm tehlikesi, yaşam standartlarında meydana gelen bozulma, işsizlik vs.) bir yerden başka bir yere, can ve mal güvenliklerini garanti altına almak için dünya üzerinde korunaklı alanlara akınlar halinde ilerler ve günümüzde de bu akınları devam ettirmektedir.

Uzak yerleşim yerlerine göç etmek ve farklı ülke sınırlarını geçmek insanlığın varoluşu kadar eski olsa da hali hazırda üzerinde önemle durulan uluslararası göç kavramı 19. yy. da tam anlamıyla anlaşılabilir ve ulusların sınırlarının çizilmesi ile bu sınırları geçenlerin “vatandaş” veya “yabancı” kimlikleriyle kayıt altına alınması süreci başlamıştır. Bunun sonucunda “mültecilik” kavramı oluşmuştur. Mültecilik hem göç eden kişileri hem de göç ettikleri ülkelerde yaşayan insanların hayatlarını birçok şekilde etkilemektedir. Bu etkilerin ortadan kaldırılması ya da asgari düzeylere indirgenmesi için ülkeler evrensel politikalar oluşturmak zorunda kalmaktadırlar.

Oluşturulan bu politikalar zaman zaman göçmenler, sığınmacılar/mülteciler üstünden sert söylemlere de yer vermektedir. Özellikle çalışmaya konu olan Avrupa ülkeleri; Avusturya ve Hollanda’da iktidar partilerinin mültecilere karşı yıllardır devam eden ötekileştirici söylemleri; etnik ve ayrımcı bir politikayla birleşmektedir. Göç etrafında yoğunlaşan tartışmaların marjinalleştirilmesi ve aşırı sağcı milliyetçi partilerle bağlantılı olarak aşırılık yanlılarının entegrasyonu, halkın etkili bir biçimde kutuplaşmasına sebep olmaktadır. Çalışmanın kapsadığı yıllarda; Avusturya ve Hollanda’da aşırı milliyetçi ve yabancı düşmanı politikaların artan etkisi, yapılan genel seçimlerde kazandıkları sandalye sayılarına bakıldığında açıkça görülebilmektedir. Bu iki ülke iktidarlarına göre, refah seviyelerine etki eden; emniyet, eğitim, yaşam koşulları, sağlık ve işsizlik vb. parametrelerindeki olumsuz değişimler; göçmenler ile güvenlik arasında bir bağlantı olduğunun göstergesidir. Bu fikrin öne sürülmesi halkın düşüncesine ‘yabancı karşıtlığı’ kavramını yerleştirir bu da zaman içerisinde göçmenlere karşı güvensiz bir ortamın doğmasına neden olmaktadır. İktidarlar açısından seçim şekillerine bakıldığında yerel halkın kendisini bu ‘yabancı’

kavramından uzaklaştıracaklarını düşündüğü iktidar partilerini ‘yabancı’ karşıtlığı yapan milliyetçi söylemlere sahip partiler arasından seçmeye itmektedir. İktidar partilerinin göçmenler, sığınmacı/mülteciler üzerinden yaptığı tüm söylemleri, hali hazırda ülke ekonomisine katkıda bulunan, nitelikli iş gücüne sahip göçmenlerin de halk tarafından görmezden gelinmesine neden olmaktadır.

Halbuki en temel hak, yaşam hakkıdır. Sığınmacılar/mülteciler yaşam hakkı elde edebilmek adına kimi zaman hayatlarını ciddi riske atmaktadırlar. Bu aslında tüm dünyayı ilgilendiren uluslararası bir sorumluluktur. Bu sorumluluklar gözardı edildiği zaman halk ve mülteciler dolayısıyla nitelikli göçmenler karşı karşıya gelmektedir. Özellikle 2006’dan sonra yaşanan göç dalgalanmaları coğrafi çatışmaların etkisiyle giderek artmakta, hükümetler de bu konuda gerekli tedbirleri almakta geç kalmaktadır. Tedbir alma konusunda Türkiye iktidar partisinin AB üye ülkelerle yaptığı görüşmeler de bu süreçte yeterli olmamaktadır.

Çalışmaya konu 2013-2023 yılları arasında Türkiye’deki iktidar partisinin göçmenler / mülteciler üzerinden oluşturduğu politikalar, Avusturya ve Hollanda’ya göre daha ılımlı düzeydedir. Göçmenlerin çoğunluğunu oluşturan mülteci/sığınmacıların yakın coğrafyaya bağlı ve benzer manevi değerlere sahip olması da bu ılımlı söylemleri daha da kuvvetlendirmektedir. Türkiye’nin ekonomisinin gelişmekte olan ülkeler arasında olması, refah seviyesini etkileyen (Tablo 5: Türkiye Legatum Refah Endeksi Sıralaması) eğitim, güvenlik, kişisel özgürlükler, yaşam koşulları gibi unsurların da kademeli olarak düşmesi, sığınmacı/mülteci meselesi, kendi vatandaşlarının yaşam koşullarında meydana gelen negatif yönlü değişimlerin etkileri ile diğer ülkelere nitelikli göçmen olarak gitmeye engel olamamakla birlikte siyasi söylemlerin daha da sertleşerek ayrıştırıcı bir politikaya dönüşmesine neden olmaktadır. Tüm bunlara rağmen iktidar partisinin oyları çalışmaya konu yıllarda %40 bandındadır.

Göçmenler, mülteciler/sığınmacılar açısından Türkiye, Avusturya ve Hollanda’daki yaşam koşullarının karşılaştırıldığı durumda göçmenlerin çalışma hayatında yaşadıkları hak ihlallerinden, toplumsal hayata uyumlanma problemlerinden ve gelecek adına plan yapabilme özgürlüklerindeki kısıtlanmalardan bahsedilmektedir. Özellikle ülkelerin koşullarına, kültürlerine, dillerine, yazılı olan ve olmayan kurallarına yabancı olmak, adapte olmalarını engelleyen yönetsel eksiklikler de onları, hayatlarını gayriresmi yollardan kazanmaya itmektedir. Göçmen,

mülteci/sığınmacılar açısından Avusturya ve Hollanda gibi ülkelerde refah seviyeleri yüksek olsa da yaşam entegrasyonunun bağlı olduğu kurallar ve iktidar partilerinin söylemleri daha katıdır. Bu durum çokkültürlülüğe karşı yerel halk tarafında çok güçlü bir direnç oluşturmaktadır. Türkiye hem iktidar partisinin söylemleri hem de yaşam entegrasyonu açısından kuralların daha esnek olduğu bir ülkedir. Bu da ülke halkının geçmişinden gelen çokkültürlü yapısı ile yeni kültürlerle ve değişimlere karşı daha açık olmalarını sağlamaktadır. Hipotez 1’de yer alan; *“Göçmenlere pozitif ve insan haklarına saygılı yaklaşan hükümet politikaları, göçmenlere olumsuz yaklaşımı azaltır ve entegrasyonunu hızlandırır.”* önermesi yukarıdaki açıklamalara istinaden kanıtlanmıştır.

Avusturya ve Hollanda açısından Türkiye’ye kıyasla göçmen, mülteci/sığınmacı sayıları oldukça düşük olmakla birlikte ülke halklarının sosyal alanlarda aldığı hizmetlerin kalitesini etkileyecek şekilde bir değişim görülmemektedir. Buna rağmen özellikle Türkiye’de sosyal hizmetler alanında göç dalgasının etkin olduğu bu yıllarda sosyal hizmet olanakları oldukça düşük seviyelere gerilemiştir. Bu gerilemenin Türkiye’nin sığınmacılara olan tutumunu değiştirmemesi adına AB üye ülkeleri Türkiye’ye ekonomik teşvikler sunmaktadır. AB üye ülkelerinin sığınmacı/mülteci göçmenler için Türkiye’nin tampon bölge olması adına ülkeye bazı şartlarla ekonomik teşvikler sunması, mülteci konusunu daha karmaşık bir hale getirmektedir. Öyle ki, Türkiye’deki iktidar partisinin AB üye ülkelerle yaptığı anlaşmalara rağmen seçim dönemlerindeki sınırları açma konusunda ikaz niteliğindeki tavır ve söylemleri iktidar partisinin halk tarafından güçlü imajını korumasına ve 2013-2023 yılları arasında girdiği tüm seçimlerde halk tarafından birinci parti olarak seçilmesine etki etmiştir.

Bu çalışma, Hollanda, Avusturya ve Türkiye’deki milliyetçilik anlayışlarının ve bu anlayışların göçmen toplulukları üzerindeki etkilerinin karşılaştırmalı bir analizini sunmaktadır. Çalışma sonucunda, milliyetçiliğin hem birleştirici hem de ayrıştırıcı özelliklerini ve bu özelliklerin farklı uluslarda nasıl değişebildiğini detaylı bir şekilde ortaya koymaktadır. Türkiye, Avusturya ve Hollanda ülkelerinin her biri milliyetçilik, ulusal kimlik, tarih ve kültürel mirası bağlamında, o ülkeye ait değerlerle açıklanmıştır. Bu değerlere göre her ülkede farklı karşılığı olan milliyetçilik kavramı: Hollanda’da ülkenin bağımsızlık mücadelesi ve toplumsal uzlaşma geleneğinden beslenirken; Avusturya’da, tarihi azınlık gruplarının hak mücadeleleri ve etnik çeşitlilik üzerinden

şekillendirir. Türkiye'deki milliyetçilik ise Osmanlı İmparatorluğu'nun bir nevi mirası olarak görülmekte ve modern Türkiye'nin ulus-devlet inşası süreciyle iç içe geçmektedir.

Çalışma, milliyetçilik politikalarının göçmenlerin toplumsal entegrasyonu ve politik temsili üzerindeki etkilerini de gözler önüne sermektedir. Hollanda ve Avusturya'da milliyetçi eğilimlerinin yükselişi, göçmenlere yönelik politikaların sertleşmesine yol açmaktadır. Türkiye'de ise milliyetçilik, içeriden ve dışarıdan gelen göçmen gruplarıyla karmaşık bir ilişki içinde yer almaktadır. Bu durum, milliyetçilik anlayışlarının sadece iç politikayı değil aynı zamanda uluslararası ilişkileri ve politikaları da şekillendirdiği sonucunu ortaya çıkarmıştır.

Milliyetçilik anlayışlarının uluslararası göçmen krizleri ve göçmen akınları karşısında nasıl evrildiği ve bu süreçlerin uluslararası toplumdaki yankılarının ne olduğu da araştırmanın önemli bulguları arasındadır. Bu, ulusal güvenlik ve dış politika yapımı bağlamında milliyetçiliğin rolünü yeniden değerlendirme ihtiyacını ortaya koymaktadır. Göçmenlerin toplumsal ve politik yaşamda karşılaştıkları zorluklar; milliyetçi politikaların doğrudan bir sonucu olarak görülmekte ve bu nedenle milliyetçilik ile göç arasındaki ilişkiyi daha iyi anlamak, daha kapsayıcı ve daha adil bir küresel toplum inşa etmek için zorunlu bir adım olarak kabul edilmektedir.

Bu çalışma, milliyetçilik anlayışlarının ve uygulamalarının ülkeler arası farklılıklarını belirginleştirirken, bu farklılıkların göçmen topluluklar üzerindeki etkilerini karşılaştırmalı bir çerçevede ele alarak, milliyetçiliğin ve göçmen politikalarının ulusal ve uluslararası politika üzerinde nasıl bir etki yarattığını ortaya koymaktadır. Bu kapsamda çalışmada siyasi iktidar partilerinin göç hakkında söylemlerinin hem ülke halkı açısından hem de göçmenler açısından sonuçlarının neler olduğu ve bu sonuçların neticesinde iktidar parti söylemlerinin oy oranlarına etkisi sorularına cevap aranmıştır. Elde edilen bulgulara göre ülkelerin Refah Endeksine etki eden alt Parametreler incelenir (Tablo 3, Tablo 4 ve Tablo 5). Alt parametreleri oluşturan; emniyet ve güvenlik, kişisel özgürlükler, yönetim, sosyal sermayeler, ülkeye gelen yatırımlar, ülke içi girişimcilik koşulları, halk açısından ürünlere erişim ve altyapı, ekonomik kalite, yaşam koşulları, sağlık ve eğitime erişim ve ülkenin doğal çevresine etkileri hakkında yorumlamalar yapılabilmektedir.

Buna göre; Türkiye açısından emniyet ve güvenlik, kişisel özgürlükler parametrelerindeki değişim 2013 yılından 2023 yılına dek negatif yönde derinleşmiştir. Bu durumun halk açısından sonuçları da güvende hissetme, sosyal hizmetler, alt yapı ve kişisel özgürlükler açısından bir kısıtlanma ortaya çıkarmıştır. Hipotez 5'te yer alan; *“Ülkedeki göçmen sayısının fazla olması sosyal hizmetler ve altyapı açısından olumsuz etkilere sahiptir.”* ve Hipotez 6'da yer alan; *“Göçmen sayısının artması toplumsal hizmetlerin kalitesini düşürür.”* önermeleri yukarıdaki açıklamalara istinaden kanıtlanmıştır.

Türkiye açısından Avusturya ve Hollanda açısından; 2013 yılından 2023 yılına kadar olan sürede göçmen sayılarında ciddi artış görülmemekle birlikte refah seviyesine etki eden parametrelerle ilgili emniyet ve güvenlik, kişisel özgürlükler dışında ciddi bir değişim ortaya çıkmamaktadır.

Göçmenler açısından iktidar partilerinin söylemleri incelediğinde, Türkiye'nin bu konuda daha ılımlı bir politika izlediği görülür. İlimli politikanın etkisiyle göçmenlerin topluma entegrasyonu, ekonomik hayata katılımları daha hızlı gerçekleşmektedir. Bunun yanı sıra göçmenler/mülteciler, Türkiye'nin refah parametrelerdeki olumsuz yöndeki ekonomik, siyasi, sosyolojik ve yaşam koşulları gibi değişimlerinden etkilenmiştir. Hipotez 2'de yer alan; *“Türkiye'de esnek göç politikaları uygulanması ekonomiyi olumsuz yönde etkiler.”* önermesi yukarıdaki açıklamalara istinaden kanıtlanmıştır.

Avusturya ve Hollanda göçmenler/mülteciler üzerinde sert siyasi söylemlerini artırarak sürdürmelerine rağmen göçmen sayılarının Türkiye'ye nazaran çok daha az oluşu, ülkenin refah parametrelerindeki değerlerini etkilemediği gibi göçmenler üzerinde kaliteli bir yaşam etkisi yaratmıştır. Ayrıştırıcı politikalar zaman zaman halk ile göçmenleri karşı karşıya getirmiştir.

Avusturya ve Hollanda tarihsel olarak demografik değişimlere karşı daha dirençli bir yapıya sahipken Türkiye gibi çokkültürlü ülkelerde bu direnç fazla görülmemektedir. Ancak çalışmanın ışığında göçmenlerin entegrasyonu sağlanabildiği ölçüde çokkültürlü yapıları güçlendirdiği görülmektedir. Hipotez 3'te yer alan; *“Göçmenlerin çeşitli kültürel yapıları sahip olması toplumdaki çokkültürlü yapıyı güçlendirir.”* önermesi yukarıdaki açıklamalara istinaden kanıtlanmıştır.

İktidar partilerinin göçmenler/mülteciler üzerindeki söylemlerinin oylarına etkisine bakıldığında; Türkiye’de ılımlı politikanın oy oranlarına olumlu yönde yansıdığı görülmektedir (*Şekil 11. Türkiye İktidar Partisi’nin Genel Seçim Sonuçları*)

Avusturya’da durum farklıdır. Ayrıştırıcı politikalar yürüten iktidar partisinin oy oranları 2019 yılında yüksek bir artış ile dikkat çekmektedir. Bu durum iktidar partisinin seçim dönemlerinde seçmenlerin %34,55’ini etkilediğini göstermektedir (*Şekil 12. Avusturya İktidar Partisi’nin Genel Seçim Sonuçları*).

Hollanda iktidar partisi açısından durum Avusturya ile benzerlikler gösterse de ilk yıllarda kısmen daha ılımlı politika izleyen partinin 2017 seçimlerinde oylarının %21,30’lara düştüğü görülürken yeniden ayrıştırıcı bir söyleme yönelmesiyle iktidarda kalması arasında doğal bir etkileşim görülmektedir (*Şekil 13. Hollanda İktidar Partisi’nin Genel Seçim Sonuçları*).

İktidar partilerinin aldıkları oy oranlarının sonucunda ülke adına aldıkları kararlar kişi başına düşen milli geliri de belirlemektedir. Kişi başına düşen gelirin ülkedeki göçmen sayısı ile karşılaştırılması (*Şekil 8.*) yapıldığı zaman Türkiye açısından göçmen sayısı ile gayrisafi milli hasıla arasında (GSMH) 2020 yılında mülteci sayısı düşüş eğiliminde iken GSMH yükseliş eğilimindedir. 2023 yılında ise hem mülteci sayıları hem de GSMH verileri doğru orantılı olarak yükselir. Avusturya ve Hollanda için (*Şekil 9-10.*) GSMH verileri 2021 yılına kadar yükselirken 2022’den sonra hızla düşüşe geçmektedir. Hipotez 4’te yer alan; “*Göçmenlerin iş gücüne katılımı ekonomik büyümeyi artırır.*” önermesi yukarıdaki açıklamalara istinaden kanıtlanmıştır.

Bu sonuçlar, milliyetçilik ve göç konusunda daha bilinçli politika kararları ve stratejiler geliştirmek için kullanılabileceği gibi bu konuların daha geniş kapsamlı araştırmalarla sürdürülebilirliğini göstermektedir. Çalışma hem akademik çevrelerde hem de politika yapıcılar arasında bu konulara dair daha derinlemesine tartışmaları ve stratejik yaklaşımları teşvik etmekte olup göçmenler ve siyasi söylemler üzerine gelecekte yapılacak yeni çalışmalara da zemin hazırlamaktadır.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, Nermin (2006), Bitmeyen Göç Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa, İstanbul, Bilgi Üniv. Yay.
- Ahmet Suat Bilge, Milletlerarası Politika, Siyasal bilgiler Fakültesi Yayını, Ankara 1966, s.246.
- Akkerman, Agnes, Cas Mudde ve Andrej Zaslove (2014), “How Populist are the People? Measuring Populist Attitudes in Voters”, Comparative Political Studies, 47 (9): s.278.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası göç ve kültürlerarası iletişim, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(20), s.292-303.
- Alacahan, O. ve Duman, B. (2011). İslamofobi: Kolektif bir korkunun anatomisi, Sempozyum Tebliğleri, Sivas, 18-19 Kasım 2011.
- Alakel, M. İlk dönem Cumhuriyet Türkiye'si ulus inşası sürecinde milliyetçilik ve sivil-etnik ikilemine dair teorik tartışmalar. (n.d.) Retrieved January 25, 2024, from www.ceeol.com/search/article-detail?id=107973
- Alessandra Buonfino, “Discourse and Immigration as a Security Concern in the EU: A Tale of Two Nations, Italy and Britain”, Workshop: ‘Who Makes Immigration Policy? Comparative Perspectives in a Post 9/11 World’, 13-18 Nisan 2004, Uppsala, Finlandiya, 17-18, <https://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/4c3886d5-0415-4c92-a5ba-d89f3cde4a9a.pdf>[02.12.2020]; Önder Canveren, Fulya Akgül-Durakçay, “The Analysis of The Hungarian Government’s Discourse Towards the Migrant Crisis: A Combination of Securitization and Euroscepticism”, Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İİBF Dergisi, c. 24, s. 3 (2017): 865; Nick Lynn, Susan Lea, “‘A Phantom Menace and the New Apartheid’: The Social Construction of Asylum-seekers in the United Kingdom”, Discourse & Society, c. 14, s. 4 (2003): s.426.
- Ali Akay, Postmodernizmin ABC'si, Say Yayınları, İstanbul, 2013, s.32.

- Angermüller, J. (2006). Avrupa’da Söylem Çözümlemesi (Çeviren: Kadir Yoğurtçu). Sosyal Bilimlerde Söylem Çözümlemesi. 1-11
https://www.academia.edu/16774530/Avrupada_S%C3%B6ylem_%C3%87%C3%B6z%C3%BCmlemesi-Johannes_Angerm%C3%BCller
- Anthony D. Smith, Milliyetçilik, (Çev: Ümit Hüsrev Yolsal), Atıf Yayınları, Ankara, 2013, s.15.
- Appleton, J. (2017). Assimilation or Integration: Migrants in Europe, Redcliffe College, Gloucester, Erişim adresi: https://encountersmissionjournal.files.wordpress.com/2011/08/appleton_-2011-
- Balibar, Etienne, Wallerstein, Immanuel, Irk Ulus Sınıf, (Çev: Nazlı Ökten), Metis Yayınları, İstanbul, 2013.
- Bülbül, Ö. (2016). Remzi Oğuz Arık v Anadolucu Milliyetçilik. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(2), 73-94. https://doi.org/10.1501/sbder_0000000125
- Arslan, İ., Bayraktutan, Y. ve Eren, M. V. (2015). Suriye'den gelen göçün yerel ekonomiye etkileri: Gaziantep ili örneği. Disiplinlerarası Göç ve Göç Politikaları Sempozyumu, 29-30 Mayıs 2015, İstanbul.
- Arı, T. (2006). Uluslar arası İlişkiler ve Dış Politika, Alfa Yay., İstanbul.
- Ataman, Sebati (1977), Milliyetçilik ve Türkiye. İstanbul: Kervan Yayınları.
- Banton, M. (2001). “The Idiom of Race”. Les Back and John Solomos (Eds.)Theories of Race and Racism. London: Routledge. pp. S.51-63.
- Bekaroğlu, A. E. (2010). The dutch, the un-dutch, and the semi-dutch: The politics of multiculturalism and muslim minorities in the Netherlands (Doktora Tezi). Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümü, Ankara.
- BELLAMY, Kate, (2002), Gender Budgeting, Background paper for the Council of Europe's Informal Network of Experts on Gender Budgeting, November.

- Bingöl, Aslıhan Selcen, (2006). Almanya ve Hollanda’da Türk Göçmen İşçi Çocuklarına Dönük Eğitim Politikaları ve Uygulamaları, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitimin Sosyal ve Tarihi Temelleri Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Bora, T. (2004). “Türk Sağının Üç Hali: Milliyetçilik, Muhafazakârlık, İslamcılık”. (8. Baskı). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bonaventure Rutinwa, “Refugee Claims Based on Violation of International Humanitarian Law: The “Victim’s” Perspective “, 15 Geo. Immigr. L. J. , 2000-2001, s.497-517.
- Boztemur, R. (2006). Tarihsel açıdan millet ve milliyetçilik: Ulus-devletin kapitalist üretim tarzıyla birlikte gelişimi. Doğu Batı, 38, s.160-179.
- Broughtan, D. (2021). “Scottish National Party”, Britannica, (Erişim, 29.05.2024) <https://www.britannica.com/topic/Scottish-National-Party>
- Brown, G. ve Yule, G. (1983). Discourse Analysis. Cambridge University Press: New York.
- Broeders, D. (2007), “The New Digital Borders of Europe: EU Databases and the Surveillance of Irregular Migrants”, International Sociology, Vol.22, No.1, s.71-92.
- Buzan, B. ve Wæver, O. (2009), “Macrosecuritisation and security constellations: reconsidering scale in securitisation theory”, Review of international studies, Vol. 35, No.02, s.253-276.
- Buzkıran, D., Kutbay, H. (2013). Arap Baharının Türkiye’ye Olan Ekonomik ve Sosyal Etkileri, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt:5, No:1.
- Buzkıran, D., Kutbay, H. (2013). Arap Baharının Türkiye’ye Olan Ekonomik ve Sosyal Etkileri, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, Cilt:5, No:1.
- Canatan, K. (2009). Avrupa toplumlarında çokkültürcülük: Sosyolojik bir yaklaşım. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2(6), s.80-97.

- Canatan, K., Cansun, Ş. Göç politikalarının değersel temelleri Hollanda ve Fransa'da büyük siyasal partilerin göç politikaları üzerine bir çözümleme. (n.d.) Retrieved January 25, 2024, from <http://openaccess.izu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12436/1461>
- Carr, Edward Hallett, Milliyetçilik ve Sonrası, (Çev: Osman Akınhay), İletişim Yayınları, İstanbul, 2023.
- Caramani 2004, aktaran Werner Wirth (vd)., “The Appeal of Populist Ideas, Strategies and Styles: A Theoretical Model and Research Design for Analyzing Populist Political Communication”, Working Paper, No, 88, unpublished paper, University of Zurich, 2016, s.44-45.
- Carsten Ankar, “On the Applicability of the Most Similar Systems Design and the Most Different Systems Design in Comparative Research”, International Journal of Social Research Methodology, C. 11, S. 5, 2008, s. 389–401.
- Castles, S. ve Miller J. M.(2008). Göçler çağı-modern dünyada uluslararası göç hareketleri(1. Baskı). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çakır, S. (2011). Türkiye’de Göç, Kentleşme/Gecekondu Sorunu ve Üretilen Politikalar. SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 23, s.209-222.
- Çakır, M. (2013). İnternet Haberciliğinde Yasadışı Göç Sorunu (Ocak 2011-Nisan 2012). Online AcademicJournal of Information Technology, Bahar, 4(12), s.105-124.
- Çakmak, F. & Bilişli, Y. (2019). İdeoloji, Söylem ve İletişim Çalışmalarında Ruth Wodak. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 19(2). s.99-124
- Çalışkan, İsmail, Kur’an-ı Kerim’de Din Kavramı, Ankara 1998.
- Çelik, H., & Ekşi, H. (2008). Söylem Analizi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi. 27(27). s.99-117.
- Cornelius, W., Tsuda, T., Martin, P. ve Hollifield, J., (Ed.) (2004), Controlling Immigration: A Global Perspective, Stanford University Press, Stanford, CA.

- Çiçekli, B. (2013). Açıklamalı Göç ve İltica Hukuku Terimleri Sözlüğü, (Basım yeri belirtilmemiştir),
- De Genova, N. P. (2002), "Migrant “Illegality” and Deportability in Everyday Life", *Annual Review of Anthropology*, Vol. 31, No.1, s.419-447.
- Demircan, G. (2019). Gözetim ve Gözetimin Toplumsal Meşruiyeti Üzerine Bir İnceleme. *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11 (Özel sayı), s.2033-2062.
- Devellioğlu, F. (2002). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. 9. Baskı, Ankara: Aydın Kitapevi Yayınları.
- Devran, Yusuf (2010). *Haber-Söylem-İdeoloji*. Başlık Yayınları: İstanbul
- Dinç, S. (2008). Atatürkçü Düşünce Sistemine Göre Milliyetçilik İlkesi. <http://turkoloji.cu.edu.tr>, (Erişim Tarihi: 15.06.2024).
- Durna, T. ve Kubilay, Ç. (2010). *Söylem Kuramları ve Eleştirel Söylem Çözümlemeleri*, İstanbul: Libra Kitap.
- Doyuran, L. (2018). Medyatik Bir Çalışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Televizyon Dizileri Örneğinde). *Erciyes İletişim Dergisi*. 5(4). s.301-323.
- Dowd R and McAdam J, ‘International Cooperation and Responsibility-Sharing to Protect Refugees: What, Why, and How?’ (2017) 66 *International and Comparative Law Quarterly* s.863-892.
- Edwards, A.: “Temporary Protection, Derogation and the 1951 Refugee Convention”, *Melbourne Journal of International Law*, 2012, vol. 13, S. 1, s. 596, 599-603; MANDAL, s.3; UNHCR: “Summary Conclusions on Temporary Protection” (Summary Conclusions), UNHCR Roundtable on Temporary Protection International Institution of Humanitarian Law, *International Journal of Refugee Law*, 2013, vol. 25, S. 1, ss. 178-179. UNHCR: Guidelines on Temporary Protection and Stay Arrangements, (Guidelines), 2014 para.3, <www.unhcr.org/5304b71c9.pdf> (E.T.: 16.05.2024).

- Edward Hallett Carr, Milliyetçilik ve Sonrası, (Çev: Osman Akınhay), İletişim, İstanbul, 2015, s.21-22.
- E. Gellner, “Encounters with Nationalism, Blackwell”, Oxford, 1994.
- E. Aktoprak, “Batı Avrupa’da Ulus İnşa Süreçleri ve Ulusal Azınlık Sorunları”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 2010.
- Ekici, S. Ve Tuncel, G. (2015). Gos; ve insan. Birry ve Toplum, 5 (9), s.9-21.
- Elbirlik, T. & Karabulut, F. (2015). Söylem Kuramları: Bir Sınıflandırma Çalışması. Dil Araştırmaları. 17. 31-50
- Elçin, Doğa, Türkiye’de Bulunan Suriyelilere Uygulanan Geçici Koruma Statüsü 2001/55 Sayılı Avrupa Konseyi Yönergesi ile Geçici Koruma Yönetmeliği Arasındaki Benzerlikler ve Farklılıklar, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 124, 2016, s.46.
- Elçin, Doğa, Türkiye’de Bulunan Suriyelilere Uygulanan Geçici Koruma Statüsü 2001/55 Sayılı Avrupa Konseyi Yönergesi ile Geçici Koruma Yönetmeliği Arasındaki Benzerlik ve Farklılıklar, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2016, S.124, s.46.
- Ercan, S.A. & Marsh, D. (2016). Qualitive Methods in Political Science. Handbook of Research Methods and Applications in Political Science içinde (Editörler: Hans Keman ve Jaap J. Woldendorp). 309-320. EdwardElgar Publishing: Northampton
- Erdenir, B. (2005). The Future of Europe: Islamophobia?, Turkish Policy Quarterly, 4 (3), s.27-44.
- Erdoğan, Prof. Dr. Murat, İAÜ, Türkiye’de Bulunan Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler Çalıştay, İAÜ, 2019, s.26-27.
- Erdoğan, Türkiye’de Bulunan Geçici Koruma Altındaki Suriyeliler Çalıştay, İstanbul, 2019. s.27.

Erdoğan, M. Murat. Suriyeliler Barometresi: Suriyelilerle Uyum İçinde Yaşamın Çerçevesi. Ankara: Orion Kitabevi, 2020.

Erdoğan, M. (1999). “Milliyetçilik İdeolojisine Dair”, Liberal Düşünce, 89-90.

Encyclopaedia Judaica, Second Edition Volume 15, Jerusalem, Israel 2007, s.94-95.

Engbersen, G. (2001), “The unanticipated consequences of panopticon Europe”, Guiraudon, V. ve Joppke, C. (Ed.) Controlling a New Migration World, Routledge, Londra, s.222-246.

Erden, M. S. (2017). Türkiye ve İran’da Vatandaşlık ve Etnisite. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Ergil (1986). İdeoloji: Milliyetçilik, Muhafazakârlık, Halkçılık. Ankara: S Yayınları.

Eriksen, Thomas Hylland (1993). Ethnicity and Nationalism: Anthropological Perspectives. London: Pluto Press.

Ersanilli, E. (2007). Focus Migration, Sayı:11, Kasım, s.6, Erişim adresi: <http://focus-migration.hwwi.de/TheNetherlands.2644.0.html?L=1>

Ersin Kalaycıoğlu, “Siyaset Biliminde Bilimsel Kavramlaştırma ve Ölçüm”, (ed.) Ali Çarkoğlu, Uluslararası İlişkilerde Araştırma Yöntemleri, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, 2013, s.5.

Etienne Balibar, "İrkçilik ve Milliyetçilik" İrk Ulus Sınıf. Etienne Balibar, Immanuel Wallerstein (Ed), (Çev: Nazlı Ökten) Metis Yayınları, İstanbul, 2013, s.62-63.

Freeman, G. (1998), “The Decline of Sovereignty? Politics and Immigration Restrictions in Liberal States”, C. Joppke (ed.) *Challenging the Nation State: Immigration and Citizenship in Western Europe and the United States*, Oxford University Press, Oxford, s.86–108.

Geçici Koruma Yönetmeliği m. 25 (RG. 22.10.2014-29153).

- Gelekçi, Cahit (2011). “Avrupa’da Yaşayan Türklere Yönelik Çifte Vatandaşlık Uygulamaları: Belçika Örneği”. *bilig* 59: s.123-146.
- Gezici Yalçın, M. (2017). Göç psikolojisi - Göçmen Gerçeğini Anlamdırmaya Dönük Bir Sosyal Psikoloji Derlemesi. Pharmakon, Ekim 2017, Ankara.
- Goldman, R.(2017). Geert Wilders, a Dutch Nationalist Politician, Calls Moroccan Immigrants ‘Scum’, The New York Times, Erişim adresi: <https://www.nytimes.com/2017/02/18/world/europe/geert-wilders-netherlands-freedom-party-moroccan-immigrants.html>.
- Gökdere, A.Y. (1978) Yabancı Ülkelere İşgücü Akımı ve Türk Ekonomisi Üzerine Etkileri, Türkiye İş Bankası Yayınları: Ankara.
- Guiraudon, V. ve Joppke, C. (Ed.) *Controlling a New Migration World*, Routledge, Londra, s.222-246.
- Guiraudon, V. (2001), “De-Nationalizing Control: Analysing State Responses to Restraints on Migration Control”, V. Guiraudon and C. Joppke (Ed) *Controlling a New Migration World*, Routledge, London, s.29–64.
- Güllüoğlu, Ö. (2012). İletişim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri Görsel Metin Çözümleme, Ankara: Ütopya Yayınları.
- Günay, V. D. (2013). Söylem Çözümlemesi, İstanbul: Papatya Yayınları.
- Gürkan, A. (2011), “Adalet ve Kalkınma Partisi’nin Muhafazakâr Demokrat Kimliğinin Oluşumunda Sosyal Politikanın Etkileri”, *OPUS Dergisi*, Sayı:1.
- Hall, S. (1998). Anlamlandırma, Temsil, İdeoloji: Althusser ve Postyapısalcı Tartışmalar. *Kitle İletişim Kuramları içinde*, (Editör: Erol Mutlu). Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları: Ankara.
- Handler, Richard (1988), *Nationalism and the Politics of Culture in Quebec*. Wisconsin: The University of Wisconsin Press.
- Held, D., McGrew A., Goldblatt, D. & Perraton, J. (1999). *Global Transformations: Politics, Economics and Culture*. Cambridge: Polity Press.

Helmut Dahm, The Function and Efficacy of Ideology, Studies in Soviet Thought, Vol.21, No:2 (May, 1980)

Heywood. A. (2014). Siyasi İdeolojiler. Ankara: Adres Yayınları.

Hobsbawm, E. J. (1987). İmparatorluk Çağı. İstanbul: Dost Kitabevi.

Hobsbawm, E. J. (2010). Milletler ve Milliyetçilik. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Hollanda Seçimleri ve Seçim Programları, Gav Analiz Mart 2021, Sayı: 14, s:5-6.

Howarth, D. & Griggs, S. (2016). Discourse Analysis, Social Constructivism and Text Analysis: A Critical Overview. Handbook of Research Methods and Applications in Political Science içinde (Editörler: Hans Keman ve Jaap J. Woldendorp). 400-419. EdwardElgar Publishing: Northampton

ImmanuelWallerstein (Ed), (Çev: Nazlı Ökten) Metis Yayınları, İstanbul, 2013, s.62-63.

Işık, Mustafa (2016). Balkanlar'dan Türkiye'ye Son Büyük Göç Olarak 1989 Göçüne Giden Süreç. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

İ. Arslanoğlu, “Kültür ve Medeniyet Kavramı”, Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi, Sayı 15, 370-374, 2000.

İçduygu, A. ve Sirkeci, İ. (Derl) (1999) Bilanço’ 98, 75 Yılda Köylerden Şehirlere, Cumhuriyet Dönemi Türkiye’inde Göç Hareketleri, Türkiye İş Bankası Yayınları: İstanbul.

İçduygu, Ahmet, Enes AYAŞLI (2019), Geri Dönüş Siyaseti: Suriyeli Mültecilerin Dönüş Göçü İhtimali ve Gelecek Senaryoları, MiReKoc Çalışma Notları, İstanbul.

İçduygu, Prof. Dr. Ahmet, Türkiye’de Düzensiz Göç, Ankara, Eylül, 2012, s.41.

İnceoğlu Y.G. ve Çomak, N. A. (2009) Metin Çözümlemeleri İstanbul, Ayrıntı Yayınları

- İnceoğlu, G.Y. ve Çomak, N.A. (2009). “Teun A. Van Dijk”, Metin Çözümlemeleri, Der: Y.G.
- Ladd, H.F., Fiske, E.B., & Ruijs, N. (2009). Parental choice in the Netherland: Growing concerns about segregation. (Sanford Working Papers Series SAN10-02). North Carolina: Duke Sanford School of Public Policy.
- Jan-Werner Müller, Popülizm Nedir?, Çev. O. Yıldız, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017, s.68.
- Jennifer Milliken, “The Study of Discourse in International Relations: A Critique of Research and Methods”, European Journal of International Relations, Cilt 5, Sayı 2, 1999, s.225.
- Jorgensen, Marianne W. ve LOUISE J. Phillips, Discourse Analysis as Theory and Method, London, SAGE Publications, 2002.
- KARA, Mustafa, Kara, Canan ve Öykü Dönmez (2016). Türkiye’de Göç Yönetişimi: Kurumsal Yapı Ve İşbirliği, gkd.comu.edu.tr/images/form/dosya/dosya_190949.pdf.
- Karataş, İ. (2019). Avrupa’da Popülist Partilerin Yükselişi; Hollanda’da PVV Örneği. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5 (1), s.28-42.
- KAYGALAK, Sevilay, (2009). Kentin Mültecileri Neoliberalizm Koşullarında Zorunlu Göç ve Kentleşme, Ankara, Dipnot Yayınları.
- Khalaf, Salem (2019). Çanakkale İline Dış Göçlerin Etkisi. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 6(1), s.105-120.
- Koçak, M. (2018). Self determinasyon hakkı ve self determinasyon hakkı teorileri. Dicle Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 23(38): s.85-148.
- Kraler, A. & Sohler, K. (2007), “Austria”, Triandafyllidou, A.& Gropas, R.(Ed.), European Immigration: A Sourcebook, Hampshire, Ashgate, s.19-31.

- Momers, C. ve Velthuis, E. (2010). Leaving The Netherlands-Twenty years of voluntary return policy in the Netherlands (1989-2009) (Edt: Esther van Zadel), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Kasım, s.41.
- Nicholas De Lange, Yahudi Dünyası, çev. Sevil Atauz-Akın Atauz, IV. Cilt, (İstanbul: İletişim Yayınları, 1987), s.146.
- Noi, Aylin Ünver, Avrupa'da Yükselen Milliyetçilik, İstanbul, 2007.
- Penninx, R. (2005). Dutch Integration Policies after the Van Gogh Murder, Institute for Migration and Ethnic Studies, University of Amsterdam, January, Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/publication/238512248>
- Sassen S. (1998), *Globalization and Its Discontents: Essays on the New Mobility of People and Money*, New York: New Press
- Scholten, P. ve Holzacker, R. (2009). Bonding, bridging and ethnic minorities in the Netherlands: changing discourses in a changing nation, *Nations and Nationalism*, 15(1), s.81-100.
- Ken Booth, Critical Security Studies and World Politics, ed. Ken Booth (Londra: Lynne Rienner Publishers, 2005), s.21.
- King, R. (2002). Towards a new map of european migration. *International Journal of Population Geography*, 8: s.89-106.
- Kovacheva, V., ve Vogel, D. (2009). "The size of the irregular foreign resident population in the European Union in 2002, 2005 and 2008: aggregated estimates". *Database on Irregular Migration, Working paper, (4)*. (<http://irregular-migration.net/index.php?id=162> 01/01/2016).
- Köse, Sezen Ceceli, (2012). Çok Kültürlüçülük Politikalarından Entegrasyon Politikalarına Geçiş: Hollanda'daki Türkiye Kökenli Göçmenler Üzerine Bir İnceleme, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü YL Tezi, Ankara.
- Lene Hansen, Security as Practice: Discourse Analysis and the Bosnian War, Londra, Routledge, 2006, s.15.

- Likić-Brborić, B. (2007). Globalisation, EU enlargement and new migratory landscapes: The challenge of the informal economy and contingencies for ‘decent work’. İçinde E. Berggren, B. Likić-Brborić, G. Toksöz & N. Trimikliniotis (Der.), Irregular Migration, Informal Labour and Community in Europe. Maastricht: Shaker Publishing.
- Kraler, A. & Sohler, K. (2007). Austria. A. Triandafyllidou & R. Gropas (Der.) European Immigration: A Sourcebook içinde (s. 19-31). Hampshire: Ashgate.
- Martin, S. F. (2004). Women and migration. In Consultative Meeting On “Migration And Mobility And How This Movement Affects Women”. Malmo.
- McNevin, A. (2007). Irregular migrants, neoliberal geographies and spatial frontiers of ‘the political’. Review of International Studies 33: s.655-674.
- Mecham, R. Quinn (2004), "From the ashes of virtue, a promise of light: the transformation of political Islam in Turkey," Third World Quarterly, 251 2: s.339-358.
- Mehmed İzzet, Milliyet Nazariyeleri ve Millî Hayat, Ötüken yayınevi, İstanbul 1969, s.15.
- Milliken, Jennifer, “The Study of Discourse in International Relations: A Critique of Research and Methods”, European Journal of International Relations, Cilt 5, Sayı 2, 1999, s.225-254.
- Miş, N. (2023, Nisan). Erdoğan Liderliğinin Öne Çıkan Özellikleri. Kriter Dergisi, Nisan 2023, Yıl 7, Sayı 78.
- Murat, S. (2000). Bütünleşme sürecinde Türkiye ve Avrupa Birliği'nin karşılaştırmalı sosyal yapısı. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Momers, C. ve Velthuis, E. (2010). Leaving The Netherlands-Twenty years of voluntary return policy in the Netherlands (1989-2009) (Edt: Esther van Zadel), Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Kasım, s.41.
- Noi, Aylin Ünver, Avrupa’da Yükselen Milliyetçilik, Kültür Sanat Yayıncılık, 2007: s.16.

- Öner, S. (2014). Avrupa'da Yükselen Aşırı Sağ, Yeni 'Öteki'ler ve Türkiye'nin Avrupa Üyeliği. *Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 13 (1), s.163-184.
- Özerim, M. G. (2012). Avrupa'da Radikal Sağ Partiler ve Göç Karşıtlığı : Güvenlik Temaları Ekseninde Göç Karşıtı Söylemin İnşası. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Pachner, J., Kreid, J. & Seiser, B. (2016), "Integration von Türken: Aufstieg bleibt schwierig", <https://kurier.at/chronik/oesterreich/integration-von-tuerken-aufstieg-bleibt-schwierig/189.866.566> (01.07.2024)
- Paul Chilton, "Missing Links in Mainstream CDA: Moduls, Blends and the Critical Instinct", Ruth Wodak ve Paul Chilton, John Benjamin (der.), *A New Agenda in Critical Discourse Analysis*, Amsterdam, Publishing Company, 2005, s.20-21.
- Parmaksız, P. "Onze vinger zit nog in het gat" 400. Yıl Vesilesiyle Hollanda Canon'u ve Kolektif Bellek Üzerine Düşünceler. (n.d.) Retrieved January 25, 2024, from www.ceeol.com/search/article-detail?id=532785
- Punch, K.F. (2011). *Sosyal Araştırmalara Giriş Nitel ve Nicel Yaklaşımlar* (2. Baskı) (Çevirenler: Dursun Bayrak, H. Bader Arslan, Zeynep Akyüz) (Editör: Zeliha Etöz). Siyasal Kitabevi: Ankara
- Piopiunik, M. & Ruhose, J. (2017). Immigration, Regional Conditions, and Crime: Evidence from an Allocation Policy in Germany. *European Economic Review*, 92, s.258-282.
- Rittersberger-Tılıç, H. (2015), "'Managing' Irregular Labor Migrants in Turkey", *The Journal of Migration Studies*, Vol.1, No.1, s.80-107.
- Sassen S. (1998), *Globalization and Its Discontents: Essays on the New Mobility of People and Money*, New York: New Press.
- Sassen S. (1999), *Guests and Aliens*, New York: New Press Sciortino, G. (2000), "Toward a political sociology of entry policies: conceptual problems and

theoretical proposals”, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, Vol.26, No.2, s.213-228.

Selim, Hasan (1984), *Cezayir Bağımsızlık Savaşı*, Acar Matbaacılık, İstanbul.

Scheffer, P. (2011). *Immigrant Nations*. Cambridge: Polity.

Schierup, C., Hansen, P. ve Castles, S. (2006). *Migration, Citizenship, And the European Welfare State: A European Dilemma*. Oxford: Oxford University Press.

Stowell, J.I., & Martinez, J.R. (2007). Displaced, Dispossessed, or Lawless? Examining the Link Between Ethnicity, Immigration, and Violence, *Aggression and Violent Behavior*, 12 (5), s.564-581.

Snyder, Loni Diane, (2006). The New “Integration” Tests and Materials in the Netherlands, Germany, Baden-Wurttemberg, and the United Kingdom: The Muslim Other and The Change From Multiculturalism to Assimilation", Master Thesis, Bosphorus University

Somersan, S. (2013). “İrkların Olmadığı Bir Dünyada İrkçılık.” Çayır K. Ve Ceyhan M. A. (Der.). *Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, s.199-211.

Sözen, E. (1999). *Söylem: belirsizlik, mübadele, bilgi, güç ve refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları.

Spiecker, B. ve Steutel, J. (2001). Multiculturalism, pillarization and liberal civic education in the Netherlands, *International Journal of Educational Research*, 35, s.294-295.

Şit, B. (2008). Modern Vatandaşlık Kavramına Bir Bakış. *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*. Sayı 76. s.64-82.

Şükrü Balcı, Onur Bekiroğlu, “İçerik Anlama Giden Bir Tünel Olarak İçerik Çözümlemesi: 2011 Genel Seçimlerinde AK Parti TV Reklamları Üzerine Bir Tartışma”, *Görsel Metin Çözümleme*, (ed.) Özlem Güllüoğlu, Ütopya Yayınevi, Ankara, 2012, s.272.

T.C. Dışışleri Bakanlığı, 4 Nisan 2017, “Suriye Rejimi’nin İdlip Vilayetine Bağlı Han Şeyhun’da Gerçekleştirdiği Kimyasal Saldırı Hk. Basın Açıklaması”, No: 402, http://www.mfa.gov.tr/no_102_-suriye-rejimi_nin-idlip-vilayetine-bagli-han-seyhun_da-gerceklestirdigi-kimyasal-saldiri-hk_.tr.mfa (Erişim tarihi: 30 Haziran 2024).

Tuğrul Çomu, İslam Halaiqa, “Web içeriklerinin Metin Temelli Çözümlemesi”, Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri, (ed.) Mutlu Binark, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 2014, s.48.

Toffler A., 1974. Şok. S. Sargut (Çev.) İstanbul: Koridor Yayıncılık.

Tok, Nazfız ve Korkut, Recep (2012), “Küreselleşme Ve Yerinden Olma Sorununun Çevresel Güvensizliklere Bağlı Değişen Tabiatı Bağlamında İklim Mültecileri”, Akademik Bakış Dergisi, Cilt: 32, Sayı:1, s.1-16.

Toruk, İ. & Sine, R. (2012). Haber Söylem Üretimindeki İdeolojik Etki: Wikileaks Haberleri. Türkiyat Araştırmaları Dergisi. (31). 351-378.

Overbeek, H. (2002). Globalisation and governance: Contradictions of neo-liberal mi-gration management. (HWWA Discussion Paper 174) Hamburg: Hamburg Institute of International Economics. <http://ageconsearch.umn.edu/handle/26363>

Öner, Selcen (2018). “Avrupa’da Yükselen Popülizm ve Radikal Sağ: Avusturya Örneği İlişkileri.” Şu kitapta: Ed. Ebru Canan Sokullu. Popülizmle Dönüşen Avrupa ve Türkiye-AB İlişkilerinin Geleceği. İstanbul: Bilgesam Yayınları, s.39-54.

Özer, İ. (2004). Kentleşme, kentlileşme ve kentsel değişme, Bursa.

Özkırımlı, Umut. (2008), Milliyetçilik Kuramları: Eleştirel Bir Bakış, Ankara: Doğu Batı Yayınları.

Özkırımlı, Umut, Milliyetçilik Kuramları, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2015.

Pamuk, Muhammed, (2001), Yasaklı Umut Recep Tayyip Erdoğan, İstanbul: Birey Yayıncılık.

- Purkis, S. (2006). Modern köleler: Göçmenler. Eğitim Bilim Toplum, 4(13):44-59.
- Etienne Balibar, “İrkçılık ve Milliyetçilik” İrk Ulus Sınıf.
- Rebecca Dowd, Jane Mcadam, “International Cooperation and Responsibility-Sharing to Protect Refugees: What, Why And How?”, International and Comparative Law Quarterly, c. 66, s.4 (2017): s.867.
- Samers, M. (2001). “Here to work”: Undocumented immigration in the United States and Europe. SAIS Review XXI, (1): 131-145.
- Smith, D. ., (2002), Anthony, Ulusların Etnik Kökeni, çev: Sonay Bayramoğlu, Dost Yay., Ankara.
- Sheyholislami, Jaffer (2001). “Critical discourse analysis”. <http://http-server.carleton.ca/~jsheyhol/articles/what%20is%20CDA.pdf>. (Erişim Tarihi: 5 Haziran 2020).
- Sözen, E. (1999). Söylem: belirsizlik, mübadele, bilgi, güç ve refleksivite. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- T. A. Van Dijk, “The Study of Discourse”, Discourse As Structures and Process; Discourse Studies A Multidisciplinary Introduction, Volume I, Teun A. Van Dijk (Der.), London, Sage Publications, 1997a, s.1-5.
- Taş, Mehmet, Avrupa’da İrkçılık, İmge Yayınları, 1999: s.14-15
- Tekin, Üzeyir, (2004), AKP’nin Muhafazakâr Demokrat Kimliği, Ankara: Orient Yayınları.
- Toksöz, G. (2007). Informal labour markets and the need for migrant workers: The case of Turkey from a Comparative Perspective. İçinde E. Berggren, B. Likić-Brborić, G. Toksöz & N. Trimikliniotis (Der.), Irregular Migration, Informal Labour and Community in Europe. Maastricht: Shaker Publishing.
- Toksöz G., Erdoğan S., and Kaşka S. (2012). Irregular Labour Migration in Turkey and Situation of Migrant Workers in the Labour Market. Ankara: IOM.

- Tutar, E., Tutar, F. ve Eren, M.V. (2013). Yerel Kalkınma ve Göç: Gaziantep Örneği. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 107-116.
- Tuzak, Mervenur. “Kendi Kaderini Tayin Hakkı ve Sömürge Karşıtı Milliyetçiliğin Kökenleri Wilsoncu Moment”. *Türk Dünyası Araştırmaları* 134, sy. 264 (Temmuz 2023): s.143-46.
- Tuzcu, A., Bademli, K. (2014). "Göçün Psikososyal Boyutu". *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(1), s.56-66.
- Ulukan, N. C. (2013). Göçmenler İçin Kaçış Yok: Göç Politikaları ve Göçmen Emegi. *Eğitim, Bilim, Toplum Dergisi*, 11(44), s.32-47.
- Uriel Heyd, Ziya Gökalp'in Hayatı ve Eserleri, Ter. Cemil Meriç Sebil Yayınları, İstanbul 1980, s.44.
- Uzunçayır, Cihan, “Göçmen Karşıtlığından İslamofobiye Avrupa Aşırı Sağı, Marmara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Dergisi, Cilt:2, Sayı:2, Eylül 2014, s.131-147.
- Ünal, M.C. (2017). 'Arap Baharı' Sonrası Avrupa Komşuluk Politikasının Geleceği, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt:16, No:2.
- Ünlü, S., Kızılhan, T. & Elciyar, K. (2018). Göçmenlerin uyum sağlama sürecinde yaşadıkları çatışmalar ve sayısal topluluklar. *Selçuk İletişim*, 11(1), s.5-18.
- Ürer, L. (2021). Karar Alma Süreçlerinde Nüfus Faktörü ve Dış Politika Uygulamalarına Göç Temelinde Demografik Bakmak. İçinde Mehmet Karakaş, Demet Çak (Edt.) *Göç ve Etkileri* (ss. 207-224). Ankara: Pegem Yayınları.
- Üstel, F. (2016). “Makbul Vatandaş”ın peşinde: II. Meşrutiyet’ten bugüne vatandaşlık eğitimi. *İletişim Yayınları*
- Üzümlü, A. Tanımların Ötesinde Milliyetçilik: Kuramlar, Tartışmalar, Paradokslar. (n.d.) Retrieved January 25, 2024, from asosjournal.com/?mod=makale_tr_ozet&makale_id=36495

- Valk, Van D. I. (2017). 2016 Avrupa İslamofobi Raporu: Hollanda'da İslamofobi, SETA ANALİZ, Sayı:199, Nisan Erişim adresi: <https://setav.org/assets/uploads/2017/04/AnalizHollanda.pdf>.
- Van Amersfoort, H. ve Niekerk, M. V. (2006). Immigration as a Colonial Inheritance: PostColonial Immigrants in the Netherlands 1945- 2002. Journal of Ethnic and Migration Studies. 32(3). 323-346. doi:10.1080/13691830600555210
- Van Dijk, T. A. (1983). Discourse Analysis: Its Development And Application To The Structure Of News. Journal of communication. 33(2). s.20-43.
- Van Dijk, T.A. (1993). Principles of Critical Discourse Analysis. Discourse Society. 4. s.249-283
- Vogel, D.(2009), *Size and Development of Irregular Migration to the EU*, CLANDESTINO project Comparative Teknik, s:415, s.60–64.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı, 4 Nisan 2017, “Suriye Policy Briefs.
- Temuçin F. Ertan, "Milliyetçilik", Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Temuçin F. Ertan (Ed.) Siyasal Kitapevi, Ankara, 2014, s.239.
- Toksöz, G. (2011). Kalkınmada kadın emeği. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Yalçın, C. (2004) Göç Sosyolojisi, Anı Yayıncılık: Ankara
- Yang, W. & Sun, Y. (2010). Interpretation of ‘Discourse’ from Different Perspectives. The International Journal-Language Society and Culture (31), s.127-138.
- Yaylacı Göktuna, Filiz (2017). Süper-çeşitlilik çağında çokkültürcülük, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(1), s.345-364.
- Yıldırım, Ergün, (2002), “AKP: Bir Politik Tasarının Sosyolojik Temsiliyeti”, Birikim, Sayı: 163-164, s.66- 70.
- Yıldız, Abdulkadir, İfade Özgürlüğünün Sınırları Bağlamında Dine Hakaret, Adalet ve Medeniyet Dergisi, s.1.

- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri, Etkileri, Turkish Studies, International Periodical For The Languages. Literature and History of Turkish or Turkic Volume, 9(2), s.1685-1704.
- Yılmaz, M., Divani, E. Ticaret Savaşları, Ekonomik Milliyetçilik, Yeni Merkantilizm ve Dünya Ticaret Örgütünün İşlevsizliği (n.d.) Retrieved January 25, 2024, from dergipark.org.tr/en/pub/ikacuiibfd/issue/40086/461851
- Zaim, S. (2006), Türkiye’den göçler, IV. oturum değerlendirmesi: Zeytinburnu Belediyesi.
- Zaslove, A. (2004). Closing the door? The ideology and impact of radical right populism on immigration policyIn Austria And Italy, Journal Of Political Ideologies, 9(1), s.99-118.
- Zülal, A. (2002) “21. Yüzyılda Göçler”, Bilim ve Rejimi’nin İdlip Vilayetine Bağlı Han Şeyhun’da Gerçekleştirdiği Kimyasal Saldırı Hk. Basın Açıklaması”, No: 402, http://www.mfa.gov.tr/no_102_-suriye-rejimi_nin-idlip-vilayetine-bagli-han-eyhun_da-gerceklestirdigi-kimyasal-saldiri-hk_.tr.mfa (Erişim tarihi: 06 Nisan 2017).
- Wodak, R. (2002). “The Discourse - Historical Approach”. Methods of Critical Discourse Analysis içinde. (Editörler: Ruth Wodak & Michael Meyer). Sage Publications: Londra
- W. Lawrence Neuman, Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar 1, Yayın Odası, Ankara, 2006, s.64-70.
- Wilpert, C. (2007). Göçte cinsiyet ve istihdam. A. Kaya & B. Şahin (Der.). Kökler ve yollar Türkiye’de göç süreçleri içinde (s.158- 184). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Wilson, John, “Political Discourse”, Deborah Schiffrin, Deborah Tannen ve Heidi E. Hamilton (der.), Handbook of Discourse Analysis, Oxford, Blackwell, 2001, s.398-415.

Wodak, R. & Meyer, M. (2002). Methods of critical discourse analysis. London: Sage Publications.

Wodak, R. (2001). Discourse and discrimination: Rhetorics of Racism and Antisemitism, Routledge, London, UK.

İnternet Kaynakları:

<https://www.aa.com.tr/tr/analiz-haber/avusturya-da-2-haider-donemi-korkusu/1007889>

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hollandada-irkci-lider-wildersden-turkiye-karsiti-gosteri/766574>

<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/hollandanin-kararlarini-irkci-lider-wilders-belirledi/769642>

<https://www.akparti.org.tr/media/271931/secim-beyannamesi-2015-2018-2023.pdf>

<https://www.akparti.org.tr/media/asbklfdx/ak-parti-tuzuk.pdf>

<https://www.bbc.com/turkce/articles/c4n7pk555pvo>

<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-61381855>

www.canadainternational.gc.ca

<https://www.mfa.gov.tr/avusturya-siyasi-gorunumu.tr.mfa>